

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ
VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTAPLARINDA
MATERYAL KULLANIMI (1931-2008)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Nuri KAVAK

Hazırlayan
Hikmet YURTERİ

Çanakkale 2012

TAAHHÜTNAME

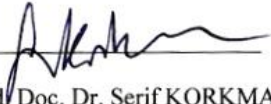
Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Materyal Kullanımı (1931-2008)” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

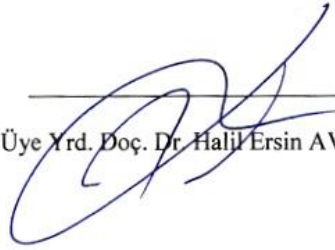
Hikmet YURTERİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

Hikmet YURTERİ'ye ait "Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkç¼l¼k Ders Kitaplarında Materyal Kullanımı (1931-2008)" adlı çalışma, j¼rimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Eğitimi Bilim Dalında **Y¼KSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Üye Yrd. Doç. Dr. Nuri KAVAK
(Danışman)

Üye Yrd. Doç. Dr. şerif KORKMAZ

Üye Yrd. Doç. Dr. Halil Ersin AVCI

Tez No : 447337
Tez Savunma Tarihi : 28.09.2012

ONAY

Doç. Dr. Aziz KILINÇ

Enstit¼ M¼d¼r¼
28.09.2012

ÖZET

Bilim ve teknolojinin baş döndürücü bir şekilde ilerlediği günümüzde, eğitim ve öğretimde de görsel teknolojilere dayalı yeni açılımlar yapılmasını ve ders kitaplarının modernize edilmesini etkilemektedir. Dolayısıyla yeni tarih ders kitaplarımızda bunlardan etkilenmektedir. Bu çalışmada ülkemizde 1931-2008 yılları arasında okutulan Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyallerin nasıl kullanıldığı ve materyal kullanımının ders kitaplarına nasıl yansıdığı incelenmiştir. Birinci bölümde problemin durumu, amacı ve önemi üzerinde durularak, tarih öğretiminde materyal geliştirme ve kullanımı anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın modeli ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise ele alınan ders kitapları materyal kullanımının bakımında incelenmiştir.

Çalışmanın sonucunda ise 1931-2008 yılları arasında okutulan Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyal kullanımı ve destekleyici unsurlar çok fazla değişiklik göstermediği gözlemlenmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki materyal kullanımları ve destekleyici unsurları benzerlik göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Tarih Öğretimi, Ders Kitabı, Materyal Kullanımı, Tarih Eğitimi

ABSTRACT

The recent developments in science and technology require education institutions to make innovations about visual technologies. These developments also necessitate modernization of the course books. For that reason, our new history course books are also influenced by these changes. In this study, how materials in History of Turkish Republic and Kemalism course books of Secondary Education that were used between 1931-2008 have been benefited and how these materials have been reflected in these books are to be elaborated. In the first part of this study, aim, importance and situation of the problem have been focused so that the development and use of materials in history teaching are to be explained. Method and model of the research have been given in the second part whereas these course books have been analyzed in terms of the use of material in the third part. As a consequence, it has been found out that there were not so many changes in the use of materials and underpinnings in History of Turkish Republic and Kemalism course books of Secondary Education that were used between 1931-2008. The use of materials and underpinnings in these course books share similarity, as well.

Key Words: History Teaching, Course Book, Use of Material, History Education

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülüğün öğretilmesinin, milli şuuru uyandıracak ve ayakta tutacak çalışmalar arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu ders, ülkemizin kuruluş dönemindeki karanlık ve umutsuz günlerinden bugünkü düzeye hangi aşamalardan sonra geldiğini anlatan bir derstir. Milletimizi Kurtuluş Savaşı'na götüren nedenlerin, büyük kurtarıcının Türkiye Cumhuriyeti'ni milli mirasımız olan yüksek Türk kültürü üzerine bina ettiğinin ve Atatürk İlkeleri ve İnkılâplarının Cumhuriyetin teminatı olan genç nesillere öğretilmesi çok önemlidir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin en iyi şekilde öğretilmesinde en önemli etkenlerden birisi de ders kitaplarıdır. Araştırmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca kabul edilen, Orta Öğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyal kullanımını incelemek ve yeni ders kitaplarının nasıl olması gerektiği konusunda öneriler sunmaktır.

Bu çalışmada tarih ders kitaplarının incelenmesi, tarih öğretiminde materyal kullanımı ve tarih öğretimi konularında literatür taraması yapılmış, konuyla ilgili makale, kitap, tez ve araştırmalardan yararlanılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın amacı, önemi üzerinde durulurken, tarih öğretiminde materyal geliştirme ve kullanımı, milli eğitimin, ortaöğretimin, tarih öğretiminin amacı aktararak, ders kitaplarına ilişkin genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması verilerin çözümlenmesi ve yorumu açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise 1931-2008 yılları arasında Ortaöğretimde okutulan T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarından örneklem oluşturularak materyal kullanımı bakımından incelenmiştir. Son olarak incelenen ders kitapları ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Araştırmada amaç, T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını canlı ve öğrencilerin ilgisini çeker hale getirerek tarihi sevmelerini ve öğrenmelerini kolaylaştırmaktır.

Bu araştırmanın her aşamasında yardımlarını ve yol göstericiliğini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nuri KAVAK'a teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın düzenlenmesinde katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Şerif KORKMAZ'a teşekkür ederim.

Hikmet YURTERİ

Çanakkale-2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. Problemin Durumu.....	1
2. Araştırmanın Amacı.....	1
3. Araştırmanın Önemi.....	2
4. Varsayımlar.....	2
5. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	3
6. Tarih Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Kullanımı.....	3
6.1. Materyal Tanımı ve Amaçları.....	4
6.2. Tarih Öğretiminde Materyal Türleri.....	6
7. Türk Milli Eğitiminin Amacı.....	12
7.1. Ortaöğretimin Amacı.....	13
7.2. Tarih Öğretiminin Amaçları.....	14
7.3. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretiminin Amaçları.....	16
7.4. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretiminin Tarihsel Gelişimi.....	17

8. Ders Kitaplarına İlişkin Genel Bilgiler.....	23
8.1. Tarih Öğretiminde Ders Kitabının Yeri.....	23
8.2. Avrupa Birliği ve UNESCO'nun Ders Kitabı Kriterleri.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli ve Yöntemi.....	28
2.2. Evren ve Örneklem.....	29
2.3. Verilerin Toplanması.....	29
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. 1931-2008 Tarihleri Arasında İncelenen Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük Ders Kitaplarına İlişkin Genel Bilgiler.....	30
3.1.1. Tarih IV Türkiye Cumhuriyeti.....	30
3.1.2. Enver Ziya Karal, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi.....	31
3.1.3. Mükerrerem K. Su, Kamil Su, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi.....	32
3.1.4. Enver Behnan Şapolyo, İnkılap Tarihi.....	32
3.1.5. Neriman Serdarlar, Fahriye Çetinkanat, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1918-1966.....	32
3.1.6. Kenan Kalecikli, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük.....	33
3.1.7. Mükerrerem K. Su, Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük.....	33
3.1.8. Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan,	

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük.....	34
3.1.9. Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti	
İnkılap Tarihi ver Atatürkçülük.....	34
3.1.10. İdris Akdin, Muhittin Çakmak, Mustafa Genç,	
Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük.....	35
3.2. 1931-2008 Tarihleri Arasında Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük	
Ders Kitaplarında Materyal Kullanımının İncelenmesi.....	35
3.2.1. Haritalar.....	35
3.2.2. Resim Fotoğraf ve Karikatürler.....	39
3.2.3. Okuma Parçaları.....	43
3.2.4. Kaynakçalar.....	46
3.2.5. Tablo ve Çizelgeler.....	47
3.2.6. Hazırlık ve Değerlendirme Soruları.....	49
3.2.7. Kronolojiler.....	51
3.2.8. Dizinler.....	53
SONUÇ VE ÖNERİLER	54
KAYNAKÇA	60
EKLER	

KISALTMALAR CETVELİ

a.g.e	: Adı Geçen Eser
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Haz.	: Hazırlayan
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
Yay.	: Yayınları
Yay. Haz.	:Yayına Hazırlayan

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil I	: Dale'nin Yaşantı Konisi.....	8
---------	--------------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın giriş bölümünde, problemin durumu, amacı, önemi, hipotezleri, kapsamı, sınırlılıkları ve tarih süreci içerisinde ders kitaplarında materyal kullanımı üzerinde durulmuştur.

1. Problemin Durumu

Sosyal Bilimler içerisinde tarihin önemli bir yeri vardır. Tarih öğretimi kültürel mirasımızın önemli bir parçası olan tarihimizi öğretmesi, karşılaştırma, çözümlenme, sentez ve öteleme gibi eğitimsel becerileri geliştirmesi, her öğrencinin bilmesi gereken fikir ve kavramları vermesi, geniş bir literatürü içermesi, sosyalleştirme sürecinde insanımızı Türk toplumunun bir bireyi haline getirmek için eğitimde önemli bir unsur olması, okul hayatına katkıda bulunması yerel konumuzun gelişimini anlamamıza yardım etmesi, yaşama uyum sağlamada öğrencilere yardımcı olması, empatiyi beslemesi, öğrencileri iyi birer vatandaş ve milletin sadık taraftarları yapması, toplumu kaynaştırması bakımından önemli ve gereklidir.

Tarih eğitimi öğrencilere verilirken, ön yargılara sebebiyet vermeyecek şekilde büyük bir özenle öğrencilere anlatılmalıdır. Memleket idaresinde söz sahibi olacak nesilleri hem hayata hem de yükseköğretime hazırlamakla görevli ortaöğretim aslında bütün eğitimin bel kemiğini teşkil eder. Bu bakımdan ortaöğretim kademesinde görülen aksaklıklar, ülkenin bütün ilim, teknik, kültürel ve idare kademelerine gittikçe artarak akseder. İşte bu sebeple en köklü değişiklikler ortaöğretimde yapılacaktır (Hacıeminoğlu, 1976: 264).

Araştırmada, ülkemizde 1931-2008 yılları arasında okutulan Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyallerin nasıl kullanıldığı ve materyal kullanımının ders kitaplarına nasıl yansdığı incelenmiştir.

2. Araştırmanın Amacı

Bilim ve teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüzde eğitim bu ilerlemeden en fazla pay alan sahalardan birisidir. Günümüzde öğretimin özellikle görsel teknolojilere dayalı yeni açılımlar ve bilgilerle sürekli modernize edildiği görülür. Gelişmiş ülkelerde eğitim bilimlerindeki gelişmeler ve eğitim teknolojisindeki yenilikler doğrultusunda ders kitapları sürekli olarak geliştirilmektedir. Ancak Türkiye’de tarih ders kitaplarının geliştirilmesi konusunda ciddi bir durgunluk söz konusudur. Özellikle yeni öğretim metotları ve eğitim materyalleri geliştirilmesi konusunda uzun yıllardır süren çok önemli sorunlar vardır.

Bu tezin amacı; Türkiye’de tarih öğretimi içinde çok önemli bir yer tutan Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında eğitim materyalleri kullanımını incelemek ve yeni ders kitaplarının nasıl olması gerektiği konusunda öneriler sunmaktır.

3. Araştırmanın Önemi

Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde tarihsel süreci incelenerek, bir örneklem oluşturup, ders kitaplarında kullanılan materyallerin Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretimine katkısının ele alınması, hem inkılâp tarihi öğretiminin geliştirilmesi, hem de daha genel olarak tarih ders kitaplarında materyallerin kullanılmasının geliştirilmesi açısından çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü tarihsel süreç içinde durumun ve sorunların ortaya konması geliştirme ve iyileştirme çalışmalarına yol gösterici olacaktır. Değişen ve gelişen dünya’da tarih öğretiminin değişikliklere uğradığını görmekteyiz. Gerek içerik olarak gerekse de öğretim yöntemleri açısından değişiklikler meydana gelmektedir. Bu değişikliklerden birisini ülke olarak AB sürecinde yaşadık ve yaşamaya devam ediyoruz. AB’nin kriterlerine göre yapılan düzenlemeler ve içerik açısından tarih öğretimi başka bir boyuta gelmiştir. O yüzden ders kitaplarının da bu değişiklikten payını alması kaçınılmazdır.

4. Varsayımlar

Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyal kullanmanın öğrenmeye önemli bir katkısı vardır. Tarihi süreç içerisinde ders kitaplarında materyal kullanımı üzerinde yeterince durulmamış ve Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretiminde istenilen sonuçların yeterince sağlanamadığı görülmüştür. Özellikle günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde ders kitaplarında materyal kullanımının yaygın bir şekilde gerekliliği açıkça görülmektedir. Bu nedenle tarihi seyir içerisinde Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyal kullanma süreci incelenmeli ve bu çalışma yeni araştırmalara yol göstermelidir.

5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmada 1931-2008 yılları arasında okutulan Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarından 16 adet ders kitabı ele alınıp materyal kullanımı bakımından incelenecektir. Çalışmanın 1931 yılından itibaren ele yapılmasının nedeni İnkılâp Tarihi konularının bu tarihte tarih müfredatlarına dâhil olmasıdır. Belirtilen dönemde yayınlanan Ortaöğretim İnkılâp Tarihi ders kitaplarını dengeli bir şekilde yansıtabilecek bir örneklem seçilecektir.

6. Tanımlar

6.1. Tarih Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Kullanımı

Geçmişten günümüze eğitimdeki en büyük değişme teknoloji üzerinde odaklanmıştır. Gelecek ile ilgili olarak üzerinde en çok durulan kavram teknolojidir. İnsanoğlu var olduğundan beri en ilkel teknolojilerden başlayarak her türlü teknolojiyi eğitim için kullanmıştır. İlkel toplumlarda bile insanın kendi ürettiği basit aletlere dayanan teknolojileri kullanılmıştır. Müzelerde incelediğimizde insanın nereden nereye teknolojiler ürettiğini görebilirsiniz Zamanla insanın oluşturduğu elektronik araçlardan çok çeşitli eğitim materyalleri üretilmiştir. Günümüzde ise bunlara her gün bir yenisini daha eklenmektedir.

(Yanpar, 2007: 11). Öğretim araçları, tebeşir ve kağıttan başlayarak günümüzde bilgisayar ilişkili teknolojilere kadar basitten karmaşığa çeşitlilik gösterir.

Geçmişten günümüze öğretim materyalleri değişik aşamalardan geçmiştir. 1920'den önce tebeşir ve ders kitabı ağırlıktaydı. 1920'lerde içinde filmler, resimler, fotoğraflar yer alan okul müzeleri kurulmuştur. 1930'larda işitsel teknolojiler devreye girmiş, II. Dünya Savaşı ile birlikte göze ve kulağa hitap eden araç ve materyaller çok sayıda geliştirilmiştir. Tepegöz ve slayt projektörü de bu dönemde kullanılmıştır. 1950'lerde pahalı bir araç olan öğretimsel televizyonlar etkin olmaya çalışsa da başarılı olamadı. Öğretimsel televizyonun ardından 1960'larda bilgisayar destekli öğretim hareketi başlamıştır. 1980'lerde Mikrobilgisayarlar küçük ve ucuz olmaları sebebiyle tercih edilmiştir. Bilgisayar teknolojisi yaygınlaşıyor ve 1990'larda multimedya, uzaktan eğitim, web temelli eğitim hızla yayılmıştır (Yanpar, 2007: 15-16)

Tarih öğretiminin sözel bir bölüm olması nedeniyle ve geçmişte gerçekleşmiş olayları ele almasından dolayı tarihsel bilginin konusuna uygun modeller ve sembollerden yararlanma yoluna gidilmelidir. Soyut kavramların somutlaştırılmasında materyaller önemli bir yer tutmaktadır. Bu bölümde eğitimde çok önemli bir paya sahip olan materyallerin tanımı, amaçları, türleri, gelişimi ve kullanımı anlatılmaya çalışılacaktır.

6.2. Materyal Tanımı ve Amaçları

Öğretim materyali, öğretme-öğrenme sürecinin temel öğelerinden biridir. Öğrencilerde amaçlanan bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirmede kullanılan tüm araç, gereç, kaynaklar öğretim materyali kapsamına girer (Paykoç, 1991: 93). "Öğretim materyali " genel olarak öğretim hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanılarak yapılan ders sunum içeriklerini kapsar. Öğretim araçları, tebeşir ve kağıttan başlayarak günümüzde bilgisayar ve ilişkili teknolojilere kadar basitten karmaşığa çeşitlilik gösterir. Yazı tahtasından bilgisayarı kadar klasik ve elektronik araç gereçler istenilen hedeflere ulaşmada öğretmene kolaylık sağlayacaktır (Kılıç, 2003: 73). Ders materyallerinin her ortamda öğrencinin ve öğretmenin ulaşım kullanabileceği nitelikte olması gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Öğretim materyalleri etkili öğretim yönteminde kullanılan malzemelerdir. Materyalin kullanılış amacı; öğretilecek konular arasındaki ilişkileri modellemek, öğrenilecek konuyu basitleştirmek,

somutlaştırmak, dikkati çektiirmek, birden fazla duyu organını etkileyerek derste motivasyonu artırmaktır. Böylece öğrenilecek bilgi, “kuru bilgi” olmaktan kurtarılıp, deneyimlerle ilişkilendirilerek canlandırılacaktır. Dolayısıyla öğrenme-öğretme sürecinde öğretim materyallerinin önemli bir katkısı mevcuttur.

Öğretmenin, eğitim teknolojisi yönünden en önemli görevlerinden biri, öğrencilerine, öğreteceği konuyla ilgili hedef-davranışları kazandıracak yaşantıları sağlamaktır. Bunun için her hedef-davranışa göre önceden hazırlanmış olduğu eğitim durumlarını, gerekli araç ve yöntemleri kullanarak gerçekleştirmesi gerekir. Bu işin en önemli yönü, öğretmenin, öğrencilerin özelliklerine, dersin hedeflerine ve konusuna uygun eğitim araç ve yöntemlerini sağlayabilmesidir (Çilenti, 1998: 124).

Belli hedef-davranışlara ulaştıracak eğitim durumlarını saptamak demek, edinilecek eğitim yaşantılarının, hangi eğitim araçlarını, hangi yöntem ve tekniklerle nasıl kullanılarak kazandırılacağını belirleyen öğretme durumlarının neler olacağına karar vermek demektir (Çilenti, 1998: 52). Öğrenme, insanın duyu organları aracılığıyla aldığı uyarıcıları algılaması, yorumlaması ve anlamlandırması olarak düşünülürse; öğrenme ortamı ne kadar çok duyu organına hitap ederse, öğrenmenin o kadar kalıcı olacağı açıktır.

Bir öğretmen eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerinin ne kadar fazla sayıya duyusuna yönelirse o oranda etkili bir öğretim sağlamış olur. Çünkü öğrendiklerimizin % 75' ini görme, % 13'ünü işitme, % 6'sını dokunma, % 3'ünü koklama, % 3'ünü tad alma duyularımıza edindiğimiz yaşantılar yoluyla öğrenmekteyiz (Küçükahmet 1995: 23). Nitekim belirlenmiş bir zaman süresinde insanların, okuduklarının % 10'unu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem işittiklerinin % 50' sini, söylediklerinin % 70'ini yapıp söyledikleri bir şeyin ise % 90'ını hatırlamaktadır. (Demirel, Seferoğlu, ve Yağcı 2003: 5) Yukarıdaki verilerde de görüldüğü üzere materyal kullanımı öğrenmenin daha kolay ve kalıcı olmasını sağlar. Örneğin, görsel materyaller özellikle diğer uyarıcılarla desteklenirse (ses, hareket vb.) son derece etkili olabilir. Günümüzde sunum teknolojisi dediğimiz materyal hazırlama sadece eğitim sektöründe değil her iş kolunda önem verilen bir konudur. Eğitimde etkili dersler hazırlamak ya da öğrencilerin oluşturmalarını sağlamak gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında hiçbir materyalden taviz verilemez. Çünkü hepsi yerine göre etkilidir. Bazen bir kukla, bilgisayar sunumundan daha etkili öğrenmeyi sağlayabilir (Yanpar Şahin, 2005: 282)

Materyal kullanımının öğretime sağladığı yararlar üzerine birçok uzman, görüş belirtmiştir. Çilenti, Küçükahmet, Akçapınar bunlardan birkaçıdır. Uzmanların birleştikleri faydalar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Zamandan ve sözden ekonomiklik sağlar.
- Belirli bir fikrin göz önünde canlandırılmasına yarar.
- Karmaşık fikirler basite indirgenerek açıklanır
- İşlemler basitleştirilmiş olur.
- Öğretmene, öğreteceği konu üzerinde pratik yapma olanağı sağlar.
- Öğrenme arzusunu artırır.
- Öğretim zenginleşir, canlı ve açık hale gelir.
- Öğrencilerin ilgi ve dikkati artar. Öğretim ortamında öğrenci etkin hale gelir
- Öğretim hizmetini geniş gruplara yaymayı sağlar.
- Hatırlamayı kolaylaştırır ve artırır.
- Güvenli gözlem imkanı sağlarlar.

Bugün, okullarımızın herhangi bir kademesinde yer alan tarih derslerinden azamî şekilde faydalanmayı, birden çok öğretim stratejisi, teknik ve araç-gereci kullanarak sağlayabiliriz. Çünkü “en iyi budur” diyebileceğimiz araç-gereç, öğretim yöntem teknik, araç gereçlerinin iyi şekilde kombine edildiği başarılı ve verimli derslerden söz etmek mümkündür (Şimşek, 2003: 142-143).

6.3. Tarih Öğretiminde Materyal Türleri

Tarih öğretiminde bir çok materyal türü kullanılmaktadır. Yaşamakta olduğumuz çağ, bir bakıma bilginin gücünün ve ürünlerinin hayatın her alanının derinliğine hissedildiği bir çağdır (Gürsel, 1996: 99). Tüm dünyada hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. İletişim araçları, bilgisayar, uluslar arası ilişkiler, yeni buluşlar, fen ve teknik alanındaki ilerlemeler gibi birçok etmen insanları bu hızlı değişime ayak uydurmaya zorlamaktadır. Bu gelişim yönündeki değişime ayak uydurmanın en etkili ve en temel aracı eğitimidir. Eğitim; insanın doğuştan kazandığı gizil güçlerin ve yeteneklerin açığa çıkarılmasına, onun daha olgun, daha güçlü, yaratıcı ve yapıcı bir varlık olarak gelişmesine hizmet etmektedir (Alkan, 1998: 13).

“Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1972: 12). Eğitim hayat boyu sürerken, bunun bir kısmı okullarda diğer kısmı da okul dışında geçmektedir. Okullar eğitimin kurumsallaşması için kurulmuş ve belirli bir mekânı kapsamaması nedeniyle genelde öğretim tekniklerinin yapıldığı yerler olarak tanımlanmaktadır. Okulda planlı programlı olarak yürütölen eğitim ise öğretilmi oluşturmaktadır.

Eğitim, kişinin doğumundan itibaren başlayıp ölümine kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç içinde kişiler bilgi, beceri, tutum ve davranışlar kazanmaktadır.

Eğitim sisteminde başarıya ulaşmada çeşitli değişkenler vardır. Bunlar; öğretmenin yetenek ve özellikleri, okulun fiziki şartları, ders müfredatının içeriği, öğretim yöntem ve teknikleri v.b gibi etkenlerdir.

Yaygın olan öğretim yöntem ve teknikleri, anlatım yöntemi, gezi gözlem yöntemi, örnek olay yöntemi, laboratuvar yöntemidir. Kullanılan öğretim teknikleri de beyin fırtınası, gösteri, soru-cevap, rol yapma, benzetim, grup çalışmalarını ve eğitsel oyunlardır (Demirel, 1993: 42).

Öğretimin en önemli öğelerinden biri de eğitim araçlarıdır. Eğitim ve öğretimde kaynak ve araç kullanmadan amaca ulaşmak mümkün değildir. Öğretme öğrenme sürecinde araç-gereç genelde öğretilmi desteklemek amacıyla kullanılır. İyi tasarlanmış öğretim araç-gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi artırır. Daha açıkçasını araç-gereçler çoklu öğrenme ortamını sağlarlar, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar. Dikkat çekerler. Hatırlamayı kolaylaştırırlar (Yalın, 2003: 82-87).

Kitaplar, yazı tahtası, resimler, gerçek eşyalar ve modeller, projektörler ve grafikler, teyp ve ses kasetleri, CD’ler, film makinesi ve hareketli filmler, bilgisayar, iletişim uyduları, eğitimde kullanılan görsel ve işitsel araçlardandır (Şimşek, 2002: 33). Müzeler, arşivler, sergiler gibi okul dışı öğrenme olanaklarından etkili şekilde yararlanmak ve bunları sınıf için eğitimle bütünleştirmek, tarih öğretiminde başka bir yaklaşımdır (Stradling, 2003: 68).

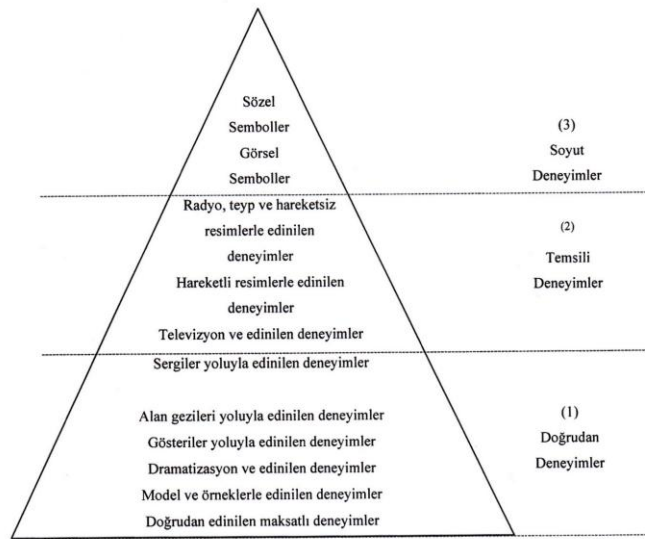
Türkiye’de eğitim sistemi ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim basamaklarından oluşmaktadır. Bu eğitim-öğretim basamaklarında, pek çok dersin yanı sıra zorunlu olarak

okutulması gereken derslerden birisi de T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersidir. Bu dersin amacı esas olarak milli mücadelede savaşımızın hangi şartlarda ve nasıl doğup geliştiğini, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ve milletimizin çağdaşlaşma yolunda Ulu Önder Atatürk'ün liderliğinde yaptığı İnkılâpları ve O'nun İlkelerini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülüğün öğretilmesinin milli şuuru uyandıracak ve ayakta tutacak çalışmalar arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Türk tarihinin önemli bir bölümünü oluşturan çağdaşlaşma gayretleri ile ilgili hususları bilmek, bu döneme nereden ve nasıl gelindiğini anlamak günümüzü kavramak açısından gereklidir.

Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyetini emanet ettiği Türk Gençliğine T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersini en iyi şekilde öğretmek, Türkiye açısından hayati öneme sahiptir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin en iyi şekilde öğretilmesinin etkenlerinden biri de ders araç ve gereçleridir.

Tarihin doğasından kaynaklı olarak, sözel ve soyut sembollerin kullanılması önemlidir. Edgar Dale'in geliştirmiş olduğu ünlü "yaşantı konisi", öğrenme strateji, yöntem, teknik, araç-gereçlerinin, öğrenme süreci sonunda gerçekleşen öğrencilerin hatırlama düzeylerine olan etkisini ele almıştır.

Şekil 1. Dale'nin Yaşantı Konisi (Vural, 2002: 213).

Şekil 1’de verilen Edgar Dale’nin yaşantı konisine baktığımız zaman, yine koninin temelinde somut yaşantıların ve yukarıya çıktıkça soyut yaşantıların varlığını görmekteyiz. Temeldeki yaşantılara baktığımızda koninin temelini, eğitim ortamlarında öğretim araç ve gereçleri kullanılarak kazanılabilecek somut yaşantıları oluşturur. Bu koninin dayandığı ilkeleri şu şekilde belirtmiştir: (Çilenti, 2005: 108)

- Öğrenmeye ne kadar duyu organı girerse, öğrenme o kadar iyi ve kalıcı olur,
- En iyi öğrenme, yaparak ve yaşayarak öğrenmedir,
- En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru olmalıdır,
- Öğrenmede en etkili duyu organı gözdür.

Dale’in “yaşantı konisi”nden hareketle, öğretim materyalinin tarih dersleri için, öğrencilere hitap etme şekillerine göre bir sınıflama, faydalı görülmektedir. Buna göre (Şimşek, 2003: 146) ise tarih öğretiminde kullanılacak öğretim materyallerini şu şekilde sınıflamıştır:

- Sözel semboller: Sözcükler, okuma yazma, tarihsel bilgiler.
- Radyo ve ses kayıtları: Radyodaki tarihsel hikaye anlatımları, önceden kaydedilmiş tarihsel bilgi içeren programlar.
- Görsel semboller: Öğretme-öğrenme yaşantısında göze hitap eden araçlar. Bunlar, resim-fotoğraf, küre, harita, grafik, çizim, şekillerdir.
- Film ve televizyon: Tarihsel filmler ve televizyondaki tarihsel içerikli programlar. Bunlar hem göze hem de kulağa hitabeden, hareketli görüntü sağlayan araçlardır.
- Gösterim ve oyunlaştırma: Sözlü tarih çalışmaları, rol oynama, benzetişim, dramatizasyon ve çeşitli oyunlar.
- Sergiler ve müzeler: Tarihsel eşyanın sergilendiği, geçmişe ait izlerin gösterildiği bu yerler. Bu tarz öğrenme, doğrudan doğruya edinilen maksatlı öğrenmeden sonra en fazla hatırlamayı sağlayabilir

Öğretmen derste hangi yöntem ve tekniği kullanırsa kullansın, mutlaka öğretim araç ve gereçlerinden (teknolojilerinden) yararlanmalı ve derslerini bu araç gereçlerle desteklemelidir. Hiçbir eğitim aracı diğerinden üstün değildir. Bir eğitim aracının değeri hizmet ettiği eğitsel amaca uyabilmesine bağlıdır. (Koşar, 2003: 42)

Bütün insanlar birbirlerinden farklıdır. Kalıtsal özellikleri ve çevre şartları aynı olmasına rağmen, ikiz insanlarda dahi bu farklılık kolaylıkla görülebilir. Her insanın kişisel ve fiziksel özelliği birbirinden farklıdır. Durum böyle olunca da, öğretim durumlarında öğrenenlerin tek bir yaşantı durumlarından geçmesi, bütün öğrencilerde istenilen seviyede öğrenmenin veya başarının olmamasına yol açacaktır. Her öğrenci farklı öğrenme stil ve ihtiyaçlarına sahiptir ve her öğrenci farklı yöntem ve tekniklerle öğrenme sağlayabilir. Kullanılan araç gereçlerin sayısı ve türü arttıkça, iletişim kanalları da artacağından, her öğrencinin ihtiyaçlarına uygun bir öğretim kanalı bulunma ihtimali artacaktır. Eğitim durumlarında çeşitli türde öğretim araç gereç ve materyal kullanımı ilgi, ihtiyaç, beklenti ve fiziksel özellikler bakımından farklılık gösteren öğrencilerde; öğrenme hızlarına, başarılarına, somut yaşantı durumlarına katkı sağlamada daha fazla imkân sunacaktır. Örneğin sadece işitsel araç kullanmak az duyan öğrenciler için, sadece görsel araç kullanmak az gören öğrenciler için çok dezavantajdır. Bunun için farklı türlerde öğretim araç gereç ve materyal kullanımı, farklı özelliklerde olan bütün öğrencilerin başarılarının artmasına ve bireysel farklılıkların ortadan kalkmasına neden olacak ve bu da eğitim öğretimde başarıyı artıracaktır. (Yalın, 1999: 72)

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde ders araç-gereçlerinin yeri tartışılmaz. Araç-gereçsiz bir ders, öğrenmeyi zorlaştırmaktadır. Öğrencinin dersle ilgisini kesmektedir. Bu dersin araç-gereçleri, çeşitli haritalar, Türk Kurtuluş Savaşını anlatan çeşitli krokiler, slâytlar, filmler, videokasetleri, fotoğraflar, tablolar, yardımcı ders kitapları, olayların geçtiği yerler, müzeler, TV, bilgisayar, plak, film, tiyatro eseri, hikâye, roman ve benzerleri kaynak eserlerdir. Özellikle Büyük Nutuk, bu dersin en önemli kaynak kitabıdır. Bu araç ve gereçler derste öğrencinin vazgeçemeyeceği ders araçlarıdır.

Genel anlamda, öğretim sürecinde kullanılan araç ve gereçlerin önemini şu maddelerle ortaya koyabiliriz:

- Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar.
- Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar.
- Dikkat çekerler.
- Hatırlamayı kolaylaştırırlar.

- Soyut şeyleri somutlaştırır.
- Zamandan tasarruf sağlarlar.
- Güvenli gözlem yapma imkânı sağlarlar.
- Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar.
- Tekrar tekrar kullanılabilirler.
- İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır (Yalın, 2003: 82-90).

Tarih öğretiminde çok çeşitli öğretim materyali kullanılabilir. Ancak etkili bir kullanım için her şeyden önce genel kullanım ilkelerinin bilinmesi gerekir. Öğretim malzemelerini kullanırken göz önünde bulundurulacak ilkeleri şu şekilde açıklayabiliriz:

- Anlama ve öğrenme imkânlarını arttırmak için çok çeşitli öğretim malzemeleri kullanılmalıdır. Öğrenmede ne kadar çok duyu organı kullanılırsa, öğrenme o kadar iyi gerçekleşir.
- Öğretim malzemeleri, amaçlara, dersin konusuna ve öğrencinin düzeyine uygun olmalıdır. Belli bir amaç için uygun olan bir öğretim malzemesi başka bir amaç için yararlı olmayabilir. Mesela, oyunlaştırma, rol oynama farklı insanlara ve kültürlerle olumlu duygular geliştirmekte çok yararlıdır; ancak belli olguların ve genellemelerin sunulmasında o ölçüde yararlı yahut verimli olmayabilir.
- Farklı öğretim yöntemleri ile aynı öğretim malzemeleri kullanılabilir. Öğretimde kullanılacak yöntem ve malzemeler öğretmen tarafından belirlenir. İşlenen konu ile ilgili olarak çağrılan konuk konuşmacı, gerçek ve birinci elden bilgiler verebilir. Kimi bulgu ve genellemeleri kapsayan bir film kaynak olarak kullanılabilir.
- Öğretim malzemeleri birçok kaynaktan elde edilebilir. Kaynağından çok malzemelerin nasıl kullanılacağı üzerinde durmak gerekir. Tarih dersinde kullanılan kitaplarda yanlışlıklar, yanlışlıklar olabilir. Değişik kitap ve kaynaklar kullanılarak yanlış olan bir tek kitaptan elde edilen bilgilerin zararları ortadan kaldırılabilir.

- Öğretim malzemeleri belli ölçütlere göre değerlendirilerek kullanılmalıdır. Öğretim malzemelerini değerlendirmede şu sorulardan yararlanılabilir:

-Malzemeler amaçlarla tutarlı mı?

-Malzemeler öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişmesine katkıda bulunuyor mu?

-Malzemeler konuya öğrencilerin ilgisini çekiyor mu?

-Malzemeler öğrencilerin eleştirici düşünme ve sorun çözme yeteneklerini geliştiriyor mu?

- Malzemeler hata ve yanlışlıklardan uzak olarak kullanılabilir mi?

- Malzemeler işlenen konu ile doğrudan ilgili mi?

- Malzemeler öğrencilerin yaşına uygun mu? (Paykoç, 1991: 93- 95).

İlköğretimden yüksek öğretime kadar uzanan geniş bir süreç içerisinde yapılan inkılâp tarihi öğretiminden beklenen faydanın gerçekleşmesi ancak iyi bir inkılâp tarihi öğretimiyle olur. Bunda da öğretmen, ders araç-gereçleri, program ve yöntem belirleyici rol oynamaktadır. Öğrenme, hatırlama ve etkili öğretim konusunda yapılan araştırmalar, öğrenim-öğretim araç ve gereçlerinin faydaları konusunda birçok önemli sonuçları ortaya koymaktadır. Öğrenme ve hatırlama üzerine yapılan araştırmalar, görülen bir resmin, haritanın, filmin ya da okunan bir kitabın % 15'inin hatırlanabileceğini savunmaktadır. Eğer göze ve kulağa hitap eden araçlar kullanılarak ders anlatılırsa bu oran % 20'ye ulaşır. Şayet öğrenci harita, küre, duvar resmi, poster, grafik ve elektronik araçları kendisi kullanarak bir konuyu anlatırsa öğrenme ve hatırlama % 80 düzeyine çıkmaktadır (Köstüklü, 1999: 105).

Bugün, okullarımızın herhangi bir kademesinde yer alan tarih derslerinden azamî şekilde faydalanmayı, birden çok öğretim stratejisi, teknik ve araç-gereci kullanarak sağlayabiliriz. Çünkü “en iyi budur” diyebileceğimiz araç-gereç, öğretim yöntem-teknik, araç gereçlerinin iyi şekilde kombine edildiği başarılı ve verimli derslerden söz etmek mümkündür (Şimşek, 2003: 142-143).

7. Türk Milli Eğitimin Amacı

Türk Milli Eğitimi'nin amaçları 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda 3 madde ile belirtilmiştir. Buna göre, Türk Milli Eğitimi'nin genel amacı, Türk Milleti'nin bütün fertlerini,

1. Atatürk İnkıplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli, bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir taraftan Türk vatandaşlarının ve toplumun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük için iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

7.1. Ortaöğretimin Amacı

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretim çeşitli program uygulayan liselerden oluşur. Belli programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını benimseyen adlar verilir. İlköğretimi

tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış her öğrenci ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim olanaklarından ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptirler.

Var olan tüm kurumların, bir amacı gerçekleştirmek için kurulduğu gerçeği kabul edilirse, ortaöğretimin de bir kuruluş amacı olduğu yansınmaz. Bu amaç Tebliğler dergisinin 07.12.1964 yılı, 1333 sayısında şöyledir:

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin, milli ahlakı benimsemiş ve olumlu bilim anlayışını kazanmış, çalışkan, yararlı bir yurttaşı olarak yetişmesini;
2. Müfredatı programlarla saptanan ve yükseköğrenimi izlemek için gerekli bulunan bilgi ve kültür düzeyine erişmesini;
3. Bilgilerini uygulama alanında kullanma yollarını öğrenmesini ve ilerde meslek seçmesini kolaylaştıracak surette yeteneklerini geliştirmesini;
4. İyi alışkanlıklar, maharetler kazanmasını, ruhça ve bedence sağlam olmasını amaç sayar (Vural, 2004: 381).

İlköğretimin 1997 yılında 8 yıla çıkarılmasıyla adı "ortaöğretim" olan, eski adı ile liseler; temel eğitimini almış artık muhakeme edip sorunlara çözüm arayabilme yaşına gelmiş olan gençlerin, eğitimlerinde daha farklı eğitim yöntemlerinin kullanıldığı ve geleceklerini belirledikleri çok önemi kurumlardır. Ortaöğretim öğrencilerine, toplumla kaynaşma aşamasına geldikleri için kişi ve toplum sorunlarını tanımak ve bu sorunlara çözüm yolları üretmek bağlamında eğitim verilmektedir. Aynı zamanda ülkenin iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınması için neler yapabilecekleri doğrultusunda kendilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Ortaöğretim gençlerin hem fiziksel hem de ruhsal gelişimlerini tamamladıkları ve devamında geleceklerini belirledikleri eğitim kurumlarıdır. Gençler yeteneklerini keşfettikleri ve bu doğrultuda mesleklerini belirledikleri yaşlarda olduğu için, ortaöğretimde verilen eğitim ve yönlendirme çok önemlidir. Bu hem gençlerin hem de ülkenin geleceğini belirlemek demektir. Dolayısıyla gençleri, ilgileri ve kabiliyetleri doğrultusunda yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına hazırlamak, ortaöğretimin amaçlarıdır.

Dışsal etkilere en açık döneminde bulunan bu dönem gençlerine, kişisel benlikle birlikte, milli benlik, beraberlik, ahlak olgularının kalıcı bir şekilde yerleşmesini sağlamak ta ortaöğretimin amaçları arasında yer almaktadır.

7.2. Tarih Öğretiminin Amaçları:

Tarih öğretiminin amaçlarını Milli Eğitim Bakanlığı 1987 yılında aşağıdaki şekli ile ortaya koymuştur:

-Tarih boyunca kurulmuş büyük medeniyetler, insanlığa hizmet etmiş milletler ve devlet adamları hakkında genel bir tarih kültürü kazandırırken, Türk tarihine, kültür ve medeniyetine geniş ölçüde yer vererek, Türk Milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki şerefli geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri, dünya kültür ve medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretip kavratmak, onların milli duygularını daha bilinçli ve köklü kılmak,

-Türk Milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek ve bu üstün özelliklerin davranış haline gelmesini sağlamak,

-Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip büyük bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak; gelecek için ümit ve güven vererek Türk Milletine, dünya milletleri içinde layık olduğu yeri sağlama ve Atatürk'ün direktifleri uyarınca "Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri ve bu uğurda her fedakârlığı göze alabilmeleri gerektiği bilincini vermek,

-Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal ekonomik ve siyasi olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve muhakeme etme yeteneğini geliştirmek,

-Atatürk'ün, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin ve devletimizin bağımsızlığının; ancak yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemek ve güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak, Tarihi olaylara yön veren kişilerin, yerinde ve zamanında

gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıkları veya uzağı göremeyişleri ve bilinçsiz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek,

-Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavratmak ve takdir ettirmek; milletimize düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek ve onlarda insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırmak,

-Millî bağımsızlığımızın ve demokrasinin değerini kavratmak; yurt ve millet bütünlüğümüzü koruma, millî çıkarlarımızı ve demokrasiyi üstün tutma bilincini ve davranışını kazandırmak,

-Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurdurup gün geçtikçe daha da çoğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya sorunlarını iyi değerlendiren, sorunlar yaratmak yerine sağduyu ile hareket ederek onlara, çözüm getirebilen; millî, manevi ve maddi değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmaktır.

Türkiye’de öğretim kurumlarında tarih öğretiminin; demokratik, çağdaş, insan haklarına saygılı, sorumluluk bilinci kazanmış, araştırmayı seven bireyler yetiştirmeyi amaç edinen bir toplumsal yapıyı oluşturma çabasıdır (Yıldız, 2003: 181) .

7.3. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretiminin Amaçları

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersi her iktidar için önemli olmuştur. 12 Eylül yönetimi de tarih derslerindeki düzenlemeleri 1983 yılında yaparken, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersinin düzenlenmesini, 1981’de yapacaktır. Türkiye Cumhuriyeti tarihi öğretiminin amaçları şöyle sıralanmaktadır (Tebliğler Dergisi Cilt 44: 2087);

1. Türk inkılabının tarihi anlamını ve önemini kavratmak;
2. Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek;
3. Atatürk’ün, dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılapçı kişiliği ile essiz önderliğini tanıtmak;

4. Atatürkçülüğü benimseterek, Atatürk'ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak;

5. Kurtuluş Savaşını ve bu savaşı, Türk Milletinin varlığını kavramak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarla gerçekleştirildiğini kavratmak;

6. Türk Milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak;

7. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini "Atatürk İlkeleri"nin oluşturduğu bilincini kazandırmak;

8. Türk İnkılabının, milli ve milletlerarası niteliklerini belirlemek, XX. Yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;

9. Dünya devletlerinin ve Türkiye'nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılabının ne güç Şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;

10. Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak;

11. Atatürk'e Türk İnkılabına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak;

12. Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

Dersin adı 20.02.1982 tarih ve Talim Terbiye Kurulu'nun 32 sayılı kararı, 24.09.1982 tarih ve 126 sayılı kararı ile "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi" dersinin adı "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük" olarak değiştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1982'den sonra, Atatürkçülük bilincine sahip, devrimleri benimsemiş, Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı yurttaşların yetişmesi için sadece "T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük" dersinin yetersiz kalacağı düşüncesinden yola çıkılarak öğretim programlarına Atatürkçülük ile ilgili konular eklenmiştir. Buna göre diğer derslerin programlarına "Atatürkçülükle İlgili Konular" eklenmiştir (Tebliğler Dergisi Sayı 2104).

7.4. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Yüksek öğretimde "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi", İlk ve Orta öğretimde "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük" dersleri olarak verilen bu dersler Ulusal

Kurtuluş Savaşı dönemiyle birlikte kurulan devletin, siyasal sisteminin ideolojik yapısını topluma benimseterek yaymanın bir aracı olarak ortaya çıktı. Türk devriminin varlığını sürdürmesi, pek çok alanda yapılan değişimin (Siyasal, Sosyal, Ekonomik, Toplumsal) sağlam temeller üzerinde yükselmesi, onu benimsemiş bireylerin varlığına bağlı idi. Bunu sağlamak için eğitim sistemi özellikle tarih eğitimi toplumun zihinsel yapısını planlanan hedefler doğrultusunda şekillendirmek için yeniden düzenlendi (Aslan, 2007: 295). Bir başka ifade ile ulusal bağımsızlık savaşının kazanılması ulusal bağımsızlık ve ulusal egemenliğin tam olarak gerçekleştirilmesi ve yapılan devrimin toplumda kabul görmesi için siyasal rejime uygun bir insan modelinin inşasını gerektirmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında iç ve dış gelişmelerin etkisi ile rejimin siyasal niteliğinin kavranmasında tarih eğitimi ve öğretimi İnkılap Tarihi adı ile Türk eğitim sisteminde yerini almıştır (Saray ve Tosun, 2005: 2).

Yüksek öğretimde “İnkılap Tarihi” dersleri, 1925 yılında Ankara Hukuk Mektebi’nde “İhtilaller Tarihi” dersi ile verilmeye başlamıştır. Türk devriminin yapısını, özelliklerini ve dünyadaki diğer devrim hareketleri ile karşılaştırmalı olarak öğretilmesini amaçlayan bu ders kesintili olarak Mahmut Esat (Bozkurt) Bey tarafından okutulmuştur. Devrim Tarihi dersinin üniversitelerde düzenli olarak okutulması 1933 yılında İstanbul Üniversitesinde “Türk İnkılap Enstitüsünün” kurulması ile başlamıştır (Doğru, 1989: 77; Doğaner, 2005: 1; Saray ve Tosun, 2005: 26).

Devrim Tarihi derslerinin ortaya çıkışı üç sebebe bağlanabilir. Bunlardan ilki 1930’lu yıllarda tarihin yeniden yapılandırılması sonucu oluşan tarih anlayışı ile Devrim Tarihi dersinin devletin ideolojik örgüsünü topluma yaymak için bir araç olarak düşünülmesidir. İkinci olarak, Devrim tarihinin vatandaşlık eğitiminin bir parçası olarak düşünülmesi ve yeni rejimin kendine bağlı vatandaşı yetiştirmek için kendi tarihinden faydalanmasıdır. Üçüncü olarak, Avrupa’da yükselen rejimlerden (Faşizm, Nazizm, Bolşevizm) ülkenin, özellikle gençlerin olumsuz etkilenmesini önlemektir (Safran 2006: 101-102; Doğaner, 2006:3). Türk devrimini topluma yayma çalışmaları özellikle gençler üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Cumhuriyetin gençlere emanet edilmesi ve bu görevi yerine getirmede gençlerin tarih bilinci ile donatılmalarını gerekli kılmıştır (Aslan, 1992: 25).

Devrim Tarihi derslerinin 1930’lu yıllarda okutulması konusunu bu yıllarda özellikle Avrupa’da totaliter rejimlerin yükselişi ile demokrasinin yıpranmasına bağlayan Zafer Toprak; “İstanbul Darülfünununun rejime yönelik olumsuz tavrı, Darülfünun’un Ankara Hukuk

Mektebi ile ders içeriklerinin farklı olması, bu nedenle kozmopolit ve milli mücadelede üzerine düşeni yerine getirmeyen İstanbul'a karşı bir güvensizliğin oluştuğunu" ifade etmektedir. Yani bu güvensizlik bir rejim dersini gündeme getirmiştir (Tanör ve diğer, 1997: 16-17).

1933-1934 yıllarında Avrupa'da Almanya ve İtalya varolan ideolojiler Türk gençliğini etkilemekteydi. Buna karşı müslümanlık, ümmetçilik ve ırkçılık sloganları daha evvelki kuşakların dilinde yıpranmış ve gençliğe yeni bir ideoloji de verilememiştir. Bu durumda gençlik, enerji ve heyecanlarını yöneltecek yeni bir heyecan bulamamanın huzursuzluğu içinde bunalmıştır (Aslan, 1992: 28).

Görüldüğü gibi 1930'lu yıllarda bu olumsuz dış siyasal ideolojilerden gençliği korumak için Devrim Tarihi dersleri okutulmaya başlanmıştır.

Bu dersin okutulma amaçlarından biri de Türk Devrimini yeni kuşaklara aktarmaktır. Çünkü her büyük fikir hareketi zaman ve nesiller değiştiğinde ana düşüncesinde ve ilkelerinde gerilemeler ya da yok olmalar gerçekleşebilir. Devrimin fikirleri nesilden nesile aktarılmazsa ana düşünceden ayrılmalar yaşanır. Bunu önlemek için kurtuluş ve varoluş devrimimizin yeni nesillere aktarılması ve içselleştirilmesi gerekmektedir (Peker, 1984:14). Ayrıca, çok partili siyasal yaşam doğrultusunda kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın varlığını sürdürememesi ve yaşanan Menemen Olayı halkın Türk Devrimini yeterince kavrayamadığını ortaya çıkarmıştır. Bu durum devrimin halka benimsetilmesi sürecini hızlandırmıştır (Doğaner, 2006: 12).

İlk başlarda konferanslar şeklinde verilen dersler 1934'ten itibaren sistemli bir şekilde vermeye başlanmıştır (Doğaner, 2006: 4). 1934'te vermeye başlanacağı açıklanan derslerin Maarif Vekili Yusuf Hikmet (Bayur), Ankara Hukuk Fakültesinden Yusuf Akçura ve Sadri Maksudi (Arsel) Beylerce okutulacağı belirtilmiş olmasına karşın 4 Mart 1934'te vermeye başlanan dersleri yukarıda belirtilen isimlerden farklı bir kadro vermiştir (Aslan, 1992: 26). İnkılap Tarihi derslerini, Yusuf Hikmet Bayur, Mahmut Esat Bozkurt, Recep Peker ve Yusuf Kemal Tengirşek vermiştir (Saray ve Tosun, 2005: 26). Ayrıca kendilerine yardımcı olması için birer akademisyen görevlendirilmiştir. Buna göre:

- Türk Devriminin Siyasal Tarihi'ni Yusuf Hikmet Bayur ve yardımcı olarak Doçent Enver Ziya Karal,
- Dünyadaki diğer devrimlerle kıyaslamasını ve dünya devrimleri içerisindeki yerini Mahmut Esat Bozkurt ve yardımcı olarak Doçent Yavuz Abadan,
- Türkiye'nin ekonomik gelişimini ve ulusal ekonomi politikalarını Yusuf Kemal Tengirşek, Rüçhan Naci ve bir süre sonra onun yerine yardımcı olarak Doçent Ömer Lütfi Barkan,
- Dünyadaki siyasal partileri ve siyasal sistemleri ve Türkiye'deki siyasal yapıyı Recep Peker ve yardımcı olarak Hıfzı Veldet Velidedeoğlu vermişlerdir (Aslan, 2007: 297).

Bu dönemde ders veren kişilerinin her birisinin Kurtuluş Savaşı döneminde önemli görevler (Yusuf Hikmet Bayur: Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Mahmut Esat Bozkurt: Adalet ve İktisat Bakanlığı, Yusuf Kemal Tengirşek: İktisat ve Dışişleri Bakanlığı, Recep Peker: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği) üstlendiklerini ve yine her birinin kendi alanlarında en yetkin kişiler olduklarını Devrim Tarihi derslerine verilen önemin göstergesi olarak yorumlayabiliriz.

Ayrıca zamanda bu dört kişiye Devrim Tarihi profesörü ünvanı verilmiştir (Tanör ve diğer.,1997: 18). İlk ders Maarif Bakanı Yusuf Hikmet Bayur 4 Mart 1934'te vermiştir. Bayur, ilk derste hangi konuların kimler tarafından verileceğini ifade ettikten sonra Türk Devriminin siyasal yapısı üzerinde durmuştur (Aslan, 2007: 297).

İlk Devrim Tarihi dersinde Recep Peker, Türk devrimini, Türk Milletini yokluktan varlığa, düşkünlükten üstünlüğe ulaştıran evrensel bir olay olarak tanımlamıştır. Peker, derslerinde inkılap kavramı ve inkılabın diğer ülkelerle karşılaştırmasını yaparak, Kurtuluş Savaşı'nın, Türk Devriminin genç kuşaklara benimsetilmesinin amacı üzerinde durmuştur (Peker, 1984: 13).

İnkılabı, "Bir sosyal bünyeden geri, eğri, fena, eski, haksız ve zararlı ne varsa bunları birden yerinden söküp onların yerine ileriye, doğruyu, iyiyi, yeniye ve faydalıyı koymaktır" şeklinde ifade eden Peker eskinin yerine yeniye koymanın ötesinde yeniye sahip çıkıp, yaşaması için de topluma yerleşmesini sağlayacak bir sistemin kurulmasını bir şart olarak görmüştür (Aslanapa, 1997: 211).

Yusuf Kemal Tengirşek, vermiş olduğu ilk Devrim Tarihi dersinde Devrim Tarihi derslerinin okutulmasındaki yararı, devrimin gençlere ait olduğu, onu yaşatacak ve koruyacak olan gençlere, devrim heyecanının verilmesi gerekliliğini bir vazife olarak gördüğünü ifade etmiştir (Aslanapa, 1997: 295).

Ankara'daki ilk ders İsmet Paşa'nın 20 Mart 1934'te, Türk devriminin başlangıcı, yapısı, devrimlerin amaçları ve devrimlerle izlenecek esaslar, devrimlerin benimsenmesinde ve yaşatılmasında halka düşen görevler ve Mustafa Kemal'in Türk devrimi içindeki önemine değindiği açılış konferansı ile başlamıştır. İsmet Paşa'nın konferansı ertesi gününün gazetelerinde verilirken, radyo ile de ülkenin her yerinde dinlenebilmesi sağlanmıştır (Aslan, 1992: 29-30). Ankara'daki dersleri de aynı kadronun vermesi nedeniyle dersler Ankara ve İstanbul'da farklı günlerde verilmiş, derslerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak için radyodan da yayınlanmıştır. Ayrıca, Cumhuriyet gazetesinde yayınlanarak halkın okuması sağlanmıştır (Doğru, 1989: 78).

1942 yılında, "Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü" Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi bünyesinde kurulmuştur. Enstitü, Kurtuluş Savaşı, Türk Devrimi ve Cumhuriyet rejimi konularını araştırarak bu konularla ilgili yayınlar yapmak, Türk Devrimini yurt içinde ve yurt dışında tanıtmak, halka anlatmak gibi bir misyonla görevlendirilmiştir (Aslan, 1992: 30). Enstitü, "Türk Devrim Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi Ders Müfredatı"nı da hazırlamıştır. Buna göre dersin içeriği Kurtuluş Savaşı süreci, Türk Devrimi ve Türkiye Cumhuriyeti rejimini ele alan konulardan oluşturulmuştur (Saray ve Tosun, 2005: 26) Böylece, serbest konferanslar olarak yürütülen Devrim Tarihi dersleri sonlandırılarak yerine "İnkılap Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi" dersi konmuştur. (Doğaner, 2006: 17) Bu ders giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Türk Devrim Tarihinin amacı ve Osmanlı devletinin son dönemleri, birinci bölümde, I. Dünya Savaş'ı sonrası Osmanlı Devleti'nin durumu, ikinci bölümde, Kurtuluş Savaşı'nın başlaması süreci ve T.B.M.M'nin açılışına kadarki dönem, üçüncü bölümde, T.B.M.M'nin açılışından cumhuriyetin ilanına kadar olan dönem, dördüncü bölümde, Türk Devriminin gelişimi ve cumhuriyet dönemi olarak programda yerini almıştır (Doğru, 1989: 43). İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün 1981'e kadar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kalması siyasi iktidarların derse müdahalelerine zemin hazırlamıştır. Bunu özellikle Demokrat Parti'nin iktidara geldiği zaman sürecinde görebiliriz (Doğaner, 2006: 17). Bu süreçte iktidarı elinde bulunduranların şekillendirdiği Devrim Tarihi dersleri, ilk oluşturulma amacından sapmış yerine siyasal iktidarın beğenisini kazanma

düşüncesi ön plana alınmıştır (Saray ve Tosun, 2005: 5). “ Nitekim, Enver Behnan Şapolyo’nun yazdığı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1928-1950 adlı kitapta CHP dönemi suçlanırken, DP kurucularını övme gibi bir anlatım yeğlenmiş ve 14 Mayıs seçimleri kansız bir ihtilal olarak nitelendirilmiştir.” (Doğaner, 2006: 18). Aynı kitapta Akhisar cephesi konusu ile ilgili olarak Kuvay-ı Milliye komutanlığını yapan Celal Bayar bir kahraman olarak anlatılırken, batı cephesi komutanı İsmet Paşa üzerinde yeterince durulmadığı görülür (Aslan, 2007:299). Ders kitaplarına 1956 yılında, “Atatürk’ün ölümü, İnönü’nün cumhurbaşkanı seçilmesi, II.Dünya savaşı ve savaşın aşamaları, Birleşmiş Milletler ve UNESCO, II.Dünya Savaşı’nda Türkiye, Savaş sonrası Türkiye ile DP’nin iktidara gelişi ve Celal Bayar’ın cumhurbaşkanı seçilmesi konuları eklenmiştir.” (Saray ve Tosun, 2005: 5).

Tarihin rejimin içselleştirilmesi sürecinde araç olarak kullanılması Demokrat Parti sonrası da devam etmiştir. 27 Mayıs darbesini yapanlar, dersin müfredatına “27 Mayıs İnkılabı’ni” da eklemişler ve 1968 yılında ders “Türk Devrim Tarihi” adını almıştır. 1960’lar sonrasında ülkede yaşanan olaylar, gençliğin farklı siyasal ideolojilere yönelmesi, Devrim Tarihi derslerinin amacına ulaşmadığı düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle, 1971 yılında yapılan “Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü” yönetim kurulu toplantısında enstitünün siyasal iktidarların etkisinden kurtarılıp tamamen bağımsız bir yapıya sahip olması yönünde durum tespiti yapılmıştır (Doğaner, 2006: 18). 1971 yılında UNESCO Milli Komisyonu tarafından Sosyal ve Beşeri Bilimler Komitesine yaptırılan araştırmada Devrim Tarihi dersinin amacı ve dersin nasıl bir yapıda yürütüldüğüne dair veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmaya göre, Devrim tarihi dersinin amacının, Atatürk İlke ve İnkılaplarının tanıtılması, kavratılması, zararlı ideolojilerle mücadele, Türk Devriminin diğer devrimler arasındaki yeri, tarihimiz hakkında genç kuşakları bilgilendirerek milli bir şuur oluşturmak olarak ifade edilebilir (Safran, 2006: 103).

12 Eylül askeri darbesi sonrası iktidarı elinde bulunduranlar 12 Eylül öncesi ülkenin içine düştüğü durumun nedeni olarak Atatürkçülüğün, Türk Devriminin ideolojisinin halka benimsetilemediği fikrinden hareketle Türk Devrimi ve Atatürkçülük konuları ortaokul üçüncü sınıfta, lise son sınıfta ve üniversite de ise önce 1,2,3,4. sınıflarda ve daha sonrada son sınıfta zorunlu ders olarak müfredatta yerini almıştır (Aslan, 2007: 300). Tüm yüksek öğretim kurumlarında zorunlu olarak okutulan Devrim Tarihi dersleri ile farklı disiplin alanlarındaki öğrencilerin ortak bir düşünce alanında buluştuklarına dikkat çeken Doğru (1989:39), Devrim Tarihi derslerinin demokratik bir siyasal kültürün oluşumuna katkı sağladığını belirtmiştir.

Atatürkçülüğü benimsemiş bir genç nesil yetiştirmek amacıyla siyasal iktidarı elinde bulunduranlar tarihten yararlanarak dersin adından “devrim” kelimesini çıkarmışlar ve yerine “inkılap” kelimesi koymuşlardır. Böylece dersin adı “Türk İnkılap Tarihi” olmuştur. Üniversite ve lise düzeyleri için Hamza Eroğlu ve Ahmet Mumcu’ya Türk İnkılap Tarihi ders kitapları hazırlanmıştır (Doğaner, 2006:19). 6 Kasım 1981 tarihinde 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa göre “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi” adını alan dersin başlıca amaçları: Türk devrimini Atatürk İlke ve İnkılapları ile Atatürkçü düşünce sistemini benimsemiş, ülkesi, milleti ve devleti ile bölünmez bir bütünlük içinde Atatürkçü düşünce sistemini kendine rehber edinmiş gençler, yetiştirmek olarak ifade edilebilir (Doğaner, 2005: 21).

8. Ders Kitaplarına İlişkin Genel Bilgiler

Bu bölümde ders kitaplarına ilişkin genel bilgiler, AB ve UNESCO’nun ders kitabı kriterlerine yer verilmiştir.

8.1. Tarih Öğretiminde Ders Kitabının Yeri

Ders kitabı, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler vb. gibi bilgileri öğretmeye yarayan, öğrencilerin öğrenmelerine yardım eden, kolaydan zora uzanan ve programlı metinlerden oluşan teknik bir eserdir (Hayta ve diğerleri 2003: 2). Ders kitapları, temel kitaplar, yardımcı kitaplar vb. olarak türlere ayrılabilir olan kitap çeşitleri, eğitim yönüyle, yazılı ve basılı bir tür öğrenme ortamı oluşturduğu gibi, bilginin sağlanmasında ve sağlanan bilginin iletilmesinde, öğretmenlerin öğretme, öğrencilerin öğrenme hedefleri doğrultusunda yapacakları etkinlikler için yardımcı bir kaynak olarak da söylenebilir (Özçelik 1996: 111).

Ders kitapları, farklı kaynaklar kullanılarak programa dayalı olan, sınırlı sayıda sayfadan oluşturulduğu için, gereksiz bilginin yerine, bilginin özüne inerek bunu öğrenciye kazandırır. Bilgiye ulaşmada hem öğrenciye hem öğretmene zaman açısından tasarruf sağlar. Bu sayılanların yanı sıra ders kitabı, öğrencilerin bilgilerini düzenleme yolu ile belleklerini geliştirir. İyi bir ders kitabı, öğrencilerin bireysel, ekonomik, toplumsal ve ideolojik yönden de gelişmesi sürecine katkıda bulunur (Hayta ve diğerleri 2003: 3). Ders kitapları, bir yandan

öğretmeni yönlendirirken, öte yandan konuların çerçevesini de belirlediği için önemlidir. Bu özelliğinden dolayı, özellikle deneyimsiz öğretmenler açısından yararlı olurken, bazı eleştirilere de açıktır. Bu eleştirileri şöyle sıralayabiliriz:

- Bazı öğretmenler yalnızca ders kitabını materyal olarak kullanırlar. Dersi başka materyallerle zenginleştirmezler.
- Bazı öğretmenler, belli bir düzeydeki her öğrencinin kitaptaki okuma parçalarını kolaylıkla anlayabileceğini sanırlar. Doğal olarak bu, bireysel farklılıklar göz önüne alındığında, kesinlikle doğru değildir.
- Bazı öğretmenler, bütün kitabı ders yılı içinde bitirmeyi umarlar. Oysa ders kitabını, sayfası sayfasına bitirmek zorunda olmadıklarını anlamak zorundadırlar.
- Ders kitabı stratejisi öğretmenin yaratıcılığını köreltir, çünkü öğretmen kitaba bağımlı duruma gelir. Bu yüzden de, ek kaynak arayışı içine girmez (Vural (Ed.) 2004: 227).

Ders kitaplarındaki konuların işleniş ve biçim olarak kullanılan yaklaşım bu konunun başka bir yönünü oluşturur. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bilimsel içerik kriterleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ceyhan Yiğit'e (2003:11-12) göre;

- Konular, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun amaçlarına uygun olmalıdır.
- Konular, ilgili öğretim programında öğrencilere kazandırılmak üzere belirlenen bilgi, beceri, tutum, tavır, davranış ve iş alışkanlıklarının tamamını kapsayacak şekilde yapılmalıdır.
- Konular, Atatürk ilke ve inkılapları basta olmak üzere programlara ve Kurulca alınan kararlara uygun olmalıdır.
- Konular, ilgili dersin o sınıf veya dönem için belirlenen amaçlarına uygun olarak işlenmelidir.

- Kitaplardaki bölümler, üniteler ve konular arasında hacim bakımından uygun bir denge kurulmalıdır.
- Konular kişi ve kuruluşları yıpratıcı nitelikte olmamalıdır.
- Konuların işlenişinde öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışlar dikkate alınmalı, işlenen konuların aynı sınıf ve dönemde okutulan diğer derslerle ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır.
- Gereksiz bilgilere ve fazla ayrıntıya yer verilmemelidir.
- Konular; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye ve başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenmelidir.
- Konular; öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, karşılaştırmaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek biçimde incelenmelidir.

8.2. Avrupa Birliği ve UNESCO'nun Ders Kitabı Kriterleri

Ders kitapları, özellikle Tarih ders kitapları, her ne kadar toplumların kendi koşullarından oluşsa bile diğer toplumların etkileri ve ders kitaplarına uluslar arası bakış açısı, ders kitaplarını düzeltme gibi bir takım evrensel ve çevresel çalışmaları, etkenleri de göz önüne almalıdır. Ders kitaplarının düzenlenmesi yönündeki ilk çalışmalar, “Birleşmiş Milletler’in önceli olan Milletler Cemiyeti’nin kuruluşuna kadar iner... Savaşın (I. Dünya Savaşı haz. notu) hemen sonra siyasetçiler ve öğretmenler eski hasım ülkelerin bir çoğunda kullanılan ders kitaplarının ulusal önyargılara karşı koymak yerine güç vermelerini ve hasımlara ilişkin yanıltıcı basmakalıp izlenimler sunmalarını eleştirmeye başladılar” (Pingel 2004: 5). Özellikle “1930’ların ikinci yarısında uluslar arası gerginliklerin tırmanmasına karşın, 1937 yılı tarih öğretimi yoluyla daha derin karşılıklı anlayışa varmaya yönelik ilkelerin formüle edilmesi açısından bir dönüm noktası sayılabilir. Yirmi altı devlet okul ders kitaplarını düzeltme konusunda hazırlanan Tarih Öğretimi Bildirgesi’ni imzaladı. Bildirgenin esasları su üç ilkeye dayanıyordu (Pingel, 2004: 5-6):

- Her ülkede uzman yetkililerin ve ders kitabı yazarlarının dikkatinin su noktaların yararlılığına çekilmesi arzuya sayandır:

- a) Öteki ulusların tarihine olabildiğince geniş yer vermek.

b) Dünya tarihini öğretirken ulusların karşılıklı bağımlılığının kavranmasını sağlayacağı öngörülen olguları öne çıkarmak,

- Her hükümetin öteki uluslara yönelik haksız önyargılar uyandırabilecek her türlü suçlama ve yorum karşısında öğrencilerin tetikte olmalarının hangi araçlarla sağlanabileceğini araştırması, özellikle okul kitaplarının seçimiyle bağlantılı olarak bu noktayı gözetmesi.

- Her ülkede Düşünsel İşbirliği Ulusal Komitesi'nin diğer ehliyetli kurumlarla işbirliği halinde tarih öğretmenlerini de kapsamak üzere öğretim mesleği mensuplarının yer alacağı bir komite oluşturması” kararlaştırılır.” 1949 yılına gelindiğinde ise Birleşmiş Milletler içerisinde UNESCO ders kitaplarının düzeltilmesi yolunda önemli çalışmalar yapar. Bu çalışmalar da yaşanan iki dünya savaşının etkileri ve Avrupa’da yükselen Faşizmin ve Nazizmin ders kitaplarını kötüye kullanma girişimlerinin etkisi yadsınamaz. UNESCO’nun yayınladığı bir kitapta yer alan ve ders kitaplarının incelenmesi için gerekli olan ölçütler (Schueddekopf ve diğerleri, 1969: 126) şunlardır:

- Verilen bilgilerin doğruluk derecesi nedir?
- Olayların yorumu ve genellemeler, örnek olaylar verilmek suretiyle yeteri kadar desteklenmiş midir?
- Önemli terimler, kesinlik ve açıklıkla tanımlanmış mıdır?
- Grafik tabloları ve haritalar, doğru, açık ve istenilen nitelikte midir?
- Azınlıklar, öteki ırklar ve yabancı milletler, tarafsızlık ve hakkaniyet anlayışı ile anlatılmış mıdır? Milletlerin birbirlerine olan katkıları, layıkı ile gösterilip değerlendirilmiş midir?
- Yazar, kendi ülkesine olduğu kadar, öteki ülkelere karşı da, dürüstlük, hak bilir ve ilim titizliğiyle davranabiliyor mu?
- Tartışmalı meseleler, objektif olarak ele alınmış mıdır?
- Yazar, peşin- hüküm, yanlış anlama ve anlaşmazlık doğurabilecek her türlü terim ve deyimden kaçınmış mıdır?

Tarih öğretimi konusunda çalışmalar yapan bir diğer önemli kuruluş ise Avrupa Birliği’dir. Tarih öğretimi ile ilgili çalışmaları ise kısa adı EUROCLIO (Avrupa Tarih Öğretmenleri Birliği Daimi Konferansı) olan birim yapmaktadır. Avrupa Birliği kararlarına göre (Hayta ve diğerleri, 2003: 162-163) Tarih ders kitabı ölçütleri şunlardır:

a. Sınırları zorlayıcı olmalıdır

- Nihai cevaplar vermemeli
- Yeni sorulara ve kişisel araştırmalara kapı açacak nitelikte olmalıdır
- Öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini açığa çıkarmalı, kendi kişise yargılarını

geliştirmeleri sağlanmalıdır

b. Aktif ve yaratıcı olmalıdır

- Bağımsız öğrenme yeteneğini geliştirmeli ve pekiştirmelidir
- Öğretmen olmaksızın kullanılabilmelidir
- Öğrencilerin yaparak- yasayarak öğrenmelerini sağlamalıdır
- Öğrencilerin beceri ve davranışlarını geliştirir nitelikte olmalıdır
- Bireysel gelişime, kendini tanımaya yardımcı olmalıdır
- Çeşitli düzeylerde ödev ve etkinlikler içermelidir

c. Akademik ve eğitsel anlamda en yeni olmalıdır

- Akademik ve pedagojik bakımdan güncel olmalıdır
- Gerçekleri yansıtmalıdır
- Ulusal önyargı ve eğilimleri ön plana çıkarmamalıdır
- Olayları doğru şekilde sunmalıdır

d. Çok yönlü ve çok perspektifli olmalıdır

- Geçmişe ilişkin yorumları çok perspektifli sunmalıdır
- Farklı görüşleri savunan kaynaklara da yer vermelidir
- Önyargılı ve basmakalıp bilgilere karşı koymalıdır
- Cinsiyet, insan hakları, çok- kültürlülük, fırsat eşitliği, etnik ve dinsel azınlıklar gibi

alanlara karşı duyarlı olmalıdır

- Yerel, bölgesel, milli, Avrupalı ve küresel perspektifler arasında denge kurmalıdır

e. Yas grubuna ve yeteneklerine uygun olmalıdır

- Hedef kitleyi oluşturan yas grubuna uygun olmalıdır
- Okuyucunun düzeyini dikkate almalıdır
- Çeşitli zorluk ve derecelerinde ödev ve etkinliklere yer vermelidir
- Yas gruplarına göre uyarlanabilme ve değerlendirme açısından da düzeye uygun

olmalıdır

f. Hedef guruba uygun bir dil kullanılmalı, dil yeteneklerini de geliştirici olmalıdır

- Hitap ettiği öğrencilerin dil düzeyine uygun olmalıdır
- Öğrencinin dil kullanıma ilişkin yeteneklerini ve kavramsal yeteneklerini

geliştirmelidir

g. Ders programını bütünüyle kapsamalıdır

- Ders programının bütününe kapsamakla beraber, deneysel ve program dışı etkinliklere de yer verir nitelikte olmalıdır

h. İlgi çekici olmalıdır

-İçerdiği metinlerin içeriği, yazı karakteri, görsel malzemesi ile, kısaca tasarım açısından ilgi çekici olmalıdır.

- Görsel malzemeler sadece dekorasyon amaçlı olmamalı, işlevsel olarak da kullanılabilir nitelikte olmalıdır

i. Yardımcı araç- gereç, bilişim ve iletişim teknolojileri ile bağlantılı olmalıdır

Edebi ve akademik eserlere olduğu kadar multi-medya ve bilişim teknolojilerinin ürünlerine de atıfta bulunmalıdır

i. Dersler arasında bağlantı kurmaya imkan tanınmalıdır.

- Öğretmen ve öğrencilere diğer derslerle bağlantı kurabilecekleri konu ve proje önerileri içermeli, disiplinler arası geçişlere imkan sağlamalıdır .”

Sonuç olarak, gerek Birleşmiş Milletler, gerekse AB kendi aralarında bazı sorunlar olduğunu, bu sorunlara neden olan etkenlerden birinin düşmanlıklar besleyen ders kitapları, özellikle Tarih ders kitapları, olduğunu görerek bu konuda çalışmalar yapmış, böylece tarihin bir barış aracı olarak kullanılması yönünde önemli adımlar atmışlardır. Yukarıdaki ölçütlerin Türkiye’deki Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitaplarında var olup olmadığı, ne kadar bu ölçütlere uyduğu ders kitaplarının incelendiği sonraki bölümde incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde model, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin değerlendirilmesi başlıkları altında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli ve Yöntemi

Araştırmada, Türkiye’de 1931-2008 yılları arasında Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyal kullanımını incelenmiştir.

Araştırma modeli, amaca uygun olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşullar düzenlenerek oluşturulmuştur. Bu koşulların düzenlenmesinde iki önemli yaklaşım vardır; bunlar tarama ve denemedir (Karasar, 2005: 76).

Bu araştırmada literatür incelemesi, belgesel tarama modeli ve tarihsel yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Tarihsel yöntem yaklaşımı; incelenen sorunun tarihsel geçmişini ve gelişimini inceleyerek sorunun hangi nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığını belirlemektir. (İsmailoğlu, 2002: 36).

Araştırmada, Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları görsel olarak ve kullanılan yardımcı kaynaklar (haritalar, resim ve fotoğraflar, tablo ve çizelgeler, kaynakçalar,, okuma parçaları, değerlendirme ve hazırlık soruları vb...) bakımından incelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türk Milli Eğitim sistemindeki tüm Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları oluşturmaktadır. Evren içinde seçilen örneklem ise, 1931-2008 yılları arasında ortaöğretimde okutulmuş olan ders kitaplarıdır. Bu kitaplar;

Tarih IV Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941), Enver Ziya Karal: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944) ve Türkiye Cumhuriyet Tarihi (1918-1965), Mükerrer Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan, 1957 yılı baskısı ve 1976, Enver Behnan Şapolyo, İnkılap Tarihi, Neriman Serdarlar, Fahriye Çetinkanat, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1918-1966, Kenan Kalecikli, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1-2, Mükerrer K. Su, Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının 1996 ve 2003 baskısı, Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1-2, Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitabının birinci baskısı ve 2008 baskısı, İdris Akdin, Muhittin Çakmak, Mustafa Genç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları olmak üzere, toplamda 16 adet Türkiye Cumhuriyet Tarihi ders kitabıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Tarih öğretiminde materyal kullanımı ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi öğretimi konusunda yapılan ve yayınlanan bilimsel araştırmalar ve 1931-2008 yılları arasında okutulan Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarına ulaşılarak belirlenen ölçütlere göre incelemeler yapılmış ve değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmada yararlanılan bütün kaynaklar gerekli bilgiler elde edilmek için okunmuş, notlar alınmış ve yazılacak duruma getirildikten sonra yazılmaya başlanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu

Araştırmaya konu olan ders kitaplarında kullanılan yardımcı kaynaklar görsellik bakımından incelenmiş ve ders kitaplarında yardımcı kaynaklara ne derece yer verilip yer verilmediği saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bilgilerle değerlendirmeler ve yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde ele alınan kitaplar şekil bakımından incelenecektir. Kitapların şekil olarak incelenmesinde fiziksel özellikler hakkında bilgiler verilecektir.

3.1. 1931-2011 Tarihleri Arasında İncelenen Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük Ders Kitaplarına İlişkin Genel Bilgiler

Çalışmanın bu kısmında 1931-2008 yılları arasında Ortaöğretimde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarına ilişkin bilgiler genel hatları ile verilecektir.

3.1.1.Tarih IV Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941)

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi kitaplarının ilk örneği olan ders kitabı, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nce 1931 yılında yazılmış olup, İstanbul'da Devlet Matbaası tarafından basılmıştır. Kaynak Yayınları tarafından hazırlanan, siyah beyaz basım ile hazırlanmış Tarih IV Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941) ders kitabıdır. Bu ders kitabı 567 sayfadır. İçerisinde 181 adet fotoğraf, 12 adet harita, 22 adet tablo ve istatistikler yer almaktadır. Kitabın ilk sayfalarında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile Başbakan İsmet İnönü'nün büyük boy fotoğrafı, ve birinci ve ikinci basımın önsözü yer almaktadır. Konular 2 kısımdan oluşmuştur; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile başlayıp Türk Ordusu ve Milli Müdafaa ile biter. Anlatımı açık ve anlaşılır niteliktedir. Son sayfalarında Mustafa Kemal'in Milli Mücadele döneminde çeşitli yerlere gönderdiği talimatlar ve haberleşmelerin suretleri, kronolojik cetvel, dizin ile konularla ilgili fotoğraflar, haritalar bulunmaktadır. Ayrıca kitabın sonuna yalnızca resimlerin yer aldığı 132 sayfalık bir resim arşivi eklenmiştir. 1931 yılında basılmış olmasına karşın kitabın konularının 1930'a değin getirilmesi ilginçtir. Görsel yönden günümüzdeki kitaplara göre bile oldukça zengin olan Tarih IV'e resimlerin yanı sıra grafikler

ve haritalar da eklenmiştir. Atatürk'ün görüşlerini yansıttığı düşünülürse bu ders kitabı daha fazla önem kazanmaktadır (bkz. Ek-1).

3.1.2. Enver Ziya Karal, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

Bu bölümde Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944) ve Türkiye Cumhuriyet Tarihi (1918-1965) kitapları ele alınmıştır. Prof. Dr. Enver Ziya Karal tarafından yazılan, İstanbul 1945 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944) siyah beyaz 195 sayfalık ders kitabında 5 adet harita, 67 adet fotoğraf, 1 adet karikatür 11 tane okuma parçası yer almaktadır (bkz. Ek- 2).

Yine Enver Ziya Karal tarafından yazılan, 1974 yılında Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyet Tarihi (1918-1965) lise ders kitabı, 255 sayfa ve siyah beyaz basımdır. Kitap 19 bölüme ayrılarak ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Kitapta 4 adet harita, 44 adet fotoğraf ve 19 adet okuma metni bulunmaktadır (bkz. Ek- 3).

3.1.3. Mükerrerem K. Su, Kamil Su, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

Bu bölümde de Mükerrerem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan, 1957 yılı baskısı ve 1976 yılında basılan kitaplar incelenmiştir. Mükerrerem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan, 1957 yılı İstanbul Ahmet Sait Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, siyah beyaz olup 184 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 3 adet harita, 68 adet fotoğraf, 16 adet okuma metni vardır (bkz. Ek- 4).

Mükerrerem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan ve 1976 yılında İstanbul Kanaat Yayınları tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi lise ders kitabı ise siyah beyaz basım olup 184 sayfadır. Ders kitabında 4 adet harita, 85 adet fotoğraf, 21 adet okuma metni bulunmaktadır (bkz. Ek- 5).

3.1.4. Enver Behnan Şapolyo, İnkılap Tarihi

Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan İnkılap Tarihi ders kitabı Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu Yayınlarına aittir. Bu lise ders kitabı siyah beyaz olup 187 sayfadır. Kitap 4 ana bölümden oluşmakta ve genel anlamda İnkılabı konu almaktadır. Kitapta 24 adet fotoğrafa yer verilirken, harita ve grafik kullanılmamıştır (bkz. Ek- 6).

3.1.5. Neriman Serdarlar, Fahriye Çetinkanat, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1918-1966

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevi'nde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabı, siyah beyaz olup 192 sayfadır. Bu ders kitabı 28 adet üniteden oluşmakta ve 5 adet harita, 60 adet fotoğraf, 13 adet okuma metni içermektedir. Kitapta bibliyografya, sözlük ve kronoloji bulunmaktadır. Kronoloji 1881 yılından başlayıp 1961 yılına kadar devam etmektedir (bkz. Ek- 7).

3.1.6. Kenan Kalecikli, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap ve Atatürkçülük lise ders kitabı 2 cilt olarak incelenmiştir. İki ciltten oluşan bu kitabın birinci cildi 216 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 10 adet harita, 80 adet resim, 11 adet okuma parçası kullanılmıştır (bkz. Ek-8)

İkinci cilt ise, 215 sayfadan oluşmaktadır. Bu kitapta da 72 adet resim, 6 adet haritaya yer verilmiştir. Bu ciltte okuma parçalarına yer verilmemiştir. (bkz. Ek-9)

3.1.7. Mükerrerem K. Su, Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

1981 yılında müfredat programlarındaki köklü değişimden sonra yazılan kitabın Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan 1996 ve 2003 yıllarında basılan baskıları incelenmiştir.

Mükerrerem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim Basımevi tarafından 1996 yılında basılan bu lise ders kitabı 336 sayfadır. Kitabın girişinde yer alan İstiklal Marşı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafı ile son sayfasında yer alan Türkiye Siyasi Haritası ve Türk Dünya Haritası renkli olarak verilmiştir. Kitapta 5 adet harita, 81 adet fotoğraf, 4 adet resim ve 15 adet okuma metni kullanılmıştır. Kitabın 68. sayfasında verilen Atatürk'ün hayatını içeren kronolojiye ek olarak ders kitabının arka sayfalarında bulunan ve 622 yılında başlayan kronoloji 1 Eylül 1939'a kadar devam eder (bkz. Ek- 10).

2003 yılında İstanbul Milli Eğitim Basımevinde basılan ve 336 sayfa olan ve bazı kısımlarının renkli bazı kısımlarının ise siyah beyaz olan bu kitap, 8 adet bölümden oluşmaktadır. Konular XX. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'ndan başlar Atatürk'ün ölümüne kadar devam etmektedir. Kitabın ilk sayfasında renkli basım olarak İstiklal Marşı ve Atatürk'ün gençliğe hitabesi yer almaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün giriş sayfalarında kullanılan tam sayfa fotoğrafı bulunmaktadır. Bu kitapta, 87 adet fotoğraf, 7 adet harita ve 15 adet okuma metni bulunmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını içeren kronolojiye ek olarak kitabın sonunda geniş bir kronolojiye yer verilmiştir. Sözlük ve kaynakçanın da bulunduğu bu kitapta ek olarak resim ve tabloların alındığı kaynakları gösteren sayfada bulunmaktadır. Daha önceki basımlarda olduğu gibi Türkiye Siyasi Haritası ve Türk Dünya Haritasına yer verilmiştir (bkz. Ek- 11).

3.1. 8. Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

İki ayrı kitap olarak düzenlenen kitapların birincisi İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kadar olan konuları verirken, ikinci kitapta İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı

olmasına kadar, geçen olaylar anlatılmıştır. Ders kitaplarının birincisinin 1997 baskısı incelenirken, ikinci kitabın 1995 baskısı incelenmiştir.

1997 yılında basılan ders kitabının birincisi 229 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 40 resim, 11 harita, 14 okuma parçası vardır. Ayrıca ders kitabında kaynakça, indeks, kronoloji yer almaktadır. (bkz Ek 12).

1995 basımının ikincisi ise 229 sayfadan oluşmaktadır. 1993 yılında ders kitabı olarak kabul edilen 1995 baskısının basım yeri Ankara'dır. Kitap 5 bölümden oluşmaktadır. Kitabın içerisinde 38 resim, 2 harita ve 2 ünite sonunda değerlendirme sorularına yer verilmiştir (bkz Ek 13).

3.1. 9. Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

Kemal Kara'nın önde yayıncılık tarafından basılan 2001 baskısının birincisi ve 2008 baskıları incelenmiştir. Kitabın 2001 tarihli baskısının birinci kitabı 231 sayfadan oluşmaktadır. 3 bölümden oluşan kitapta konular İkinci Büyük Millet Meclisi konusuyla son bulmuştur. Kitapta 12 adet okuma parçasına 83 adet resme ve 7 adet haritaya yer verilmiştir (bkz. Ek- 14).

Kemal Kara'nın yazmış olduğu İstanbul 2008 yılında Önde Yayıncılık tarafından basılan kitap 360 sayfadır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük lise tarih ders kitabının bazı kısımları renkli baskı olmakla birlikte bazı kısımları da siyah beyaz baskı ile hazırlanmıştır. 8 bölümden oluşan bu kitabın ilk sayfalarında renkli basım olarak İstiklal Marşı ve Atatürk'ün gençliğe hitabesi yer almaktadır. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün tam sayfa fotoğrafı kitabın giriş sayfasında kullanılmıştır. Kitap XX. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlar, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü ve İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesi konusu ile biter. Bu kitapta 126 adet resim, 9 adet harita, 14 adet okuma metni bulunmaktadır (bkz. Ek 15).

3.1. 10. İdris Akdin, Muhittin Çakmak, Mustafa Genç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan, Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitabı tamamı renkli basım olan 262 sayfalık kitaptır. 8 adet bölümden oluşmuş olan bu kitap XX. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğundan başlar Atatürk'ün ölümüne kadar devam eder. Kitabın ilk sayfasında renkli basım olarak İstiklal Marşı ve Atatürk'ün gençliğe hitabesi yer almaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün giriş sayfalarında kullanılan tam sayfa fotoğrafı bulunmaktadır. Bu kitapta 68 resim, 15 harita, 15 okuma metni 9 bölüm değerlendirme soruları ve 6 bölüm test soruları vardır. Kitabın son sayfalarında sözlük, tarih dizini, kaynakçaya ek olarak her bölümün sonunda yer alan testlerin cevap anahtarları da bulunmaktadır. Daha önceki basımlarda olduğu gibi son sayfada Türkiye Siyasi Haritası ve Türk Dünya Haritasına yer verilmiştir (bkz. Ek 16)

3.2. 1931-2008 Tarihleri Arasında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Materyal Kullanımının İncelenmesi

3.2.1. Haritalar

Türkiye Cumhuriyeti Tarih ders kitaplarında kullanılan önemli yardımcı unsurlardan biriside şüphesiz ki haritalardır. Coğrafi bir tanım olarak harita, yeryüzündeki belirlenmiş bir bölümün, belirlenmiş ölçeklere göre düzlemlere aktarılmasıdır. Türki Dil Kurumu Sözlüğü'ne (1998:612) göre, harita coğrafya, tarih, dil nüfus vb. olgularla ilgili yeryüzünün veya bir parçasının, belli oranlara göre küçültülerek düzlem üzerine yazılan taslağıdır.

Tarih dersleri de geçmişi öğretmek amaçlı aktarırken olayların geçtiği yerin öğretilenlerde canlandırılması açısından harita çok önemli bir destekleyici unsurdur. Bu bakımdan kullanılan haritaların konuyla tam uyuşması, kullanılan renklerin ve sembollerin anlaşılabilirliği, baskı kalitesi gibi dikkat edilmesi gereken hususlar vardır.

Araştırmada ele aldığımız kitaplarda harita kullanımına baktığımızda; Tarih IV kitabında kullanılan haritalar kitabın genel basımından farklı olarak renkli basılmıştır.

Gösterilen alanlar daha kapsamlı olmakla birlikte ölçekleri belirtilmiş, gerekli açıklamalar içeren metinler yer almıştır. Gösterilen yerler ve isimleri açık bir şekilde ifade edilmiştir. Savaşları gösteren haritalarda ise orduların mevzileri, piyade süvari ve topçuların sayısı belirtilmiştir. Türkiye siyasi haritasında ise Hatay'ın Anavatan'a katılmadan önceki sınırlarımız gösterilmiştir (bkz. Ek 17) Haritaların yerleri konunun içinde değil, kitabın son sayfalarında fotoğraflardan sonraki kısımda yer alır.

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944) kitabında haritalar, o dönemin şartlarında hem kaynakların hem de teknolojinin yetersiz olması nedeniyle net değildir. Haritalarda gösterilen Türkiye'nin sınırları cumhuriyet'in ilanından önceki kısmıyla ilanından sonraki kısmı arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Ayrıca cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye sınırları içerisinde var olan ve yapımı planlanan demir yolları gösterilmiştir (bkz. Ek 18).

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965) kitabındaki haritalara baktığımızda haritalar daha önceki yıllarda kullanılan tarama sistemli haritalardır. Osmanlı Savaş yılları ve Milli Mücadele yıllarındaki savaşların gösterildiği bu haritalarda ayrıntıya az yer verilmiştir. Mondros Mütarekesi'ne ait bir haritada tarama yöntemi yatay, dikey ve çapraz olarak yapılmıştır (bkz. Ek 19). Kitapta son haritada tarama yöntemi kullanılmamış, sadece konunun geçtiği yer farklı renkte verilerek gösterilmiştir.

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan, 1957 yılı baskısı ders kitabında haritaları incelediğimizde daha önceki yıllarda olduğu gibi basit bir çizim tekniği kullanılmış ve siyah beyaz basım olduğu için sadece tarama tekniğinden faydalanılmıştır. Detayın az olduğu bu haritalarda önceki basımlara göre daha geniş bir coğrafya ele alınmıştır. Bu kitapta Osmanlı Devleti'nin son dönemlerini içeren ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı yıllara ait haritalar kullanılmıştır (bkz. Ek 20)

Yine Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan ve 1976 yılında basılan ders kitabına baktığımızda dört adet harita kullanıldığını ve bu haritaların daha önceki yıllarda kullanılan haritalar gibi tarama yöntemi kullanıldığını görmekteyiz (bkz, Ek 21)

Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan İnkılap Tarihi ders kitabında hiç harita kullanılmadığını görmekteyiz.

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevi'nde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabında 5 adet harita kullanıldığını görmekteyiz. Ders kitabında yer alan haritaları incelediğimizde çizimlerinde önceki yıllara göre bir değişimin olmadığı görülmektedir. Bu ders kitabında savaş yıllarına ait haritalar kullanılmıştır. Siyah beyaz basım olduğu için yine haritalarda tarama yöntemi kullanılmıştır (bkz, Ek 22)

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap ve Atatürkçülük lise ders kitabı 2 cilt olarak toplam 430 sayfadan oluşmaktadır. Kitap renkli basılmıştır. Kitaplarda 10 adet harita kullanılmıştır. Türkiye siyasi haritası ve Türk dünyası siyasi haritası kitabın iki cildinde de bulunmaktadır. Kitapta harita kullanımı I. Dünya Savaşı konularında başlamış ve önceki yıllara ait kitaplardan farklı olarak renklidir. Haritalar renklendirme yöntemi ile çizilmiş olup, daha önceki yıllarda sadece Türkiye sınırları yer alırken, bu haritalarda Avrupa, Asya ve Afrika'nın bir bölümü ele alınmıştır. Ölçekli haritalardan faydalanılmıştır. Renklendirme yöntemine göre ülkeler farklı renklerde gösterilmiştir. Kullanılan bazı haritalarda ise ayrıntıya fazlasıyla inilmiş, savaş dönemi tarafların hareketleri haritada ayrıntılı olarak ele alınmıştır (bkz, Ek 23)

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim Basımevi tarafından 1996 yılında basılan bu lise ders kitabının girişinde yer alan İstiklal Marşı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafı ile son sayfasında yer alan Türkiye Siyasi Haritası ve Türk Dünya Haritası renkli olarak verilmiştir. Kitapta 5 adet harita kullanılmıştır. Ders kitabında kullanılan haritalar daha önceki yıllarda kullanılan haritalarla benzerlik göstermektedir. Daha önceki yıllardaki haritalardan farklı olarak Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları'nda kaybettiği toprakları gösteren bir haritaya yer verilmiş olmasıdır (bkz, Ek 24). Kitap basımının siyah beyaz olması haritalarda tarama sisteminin kullanılmasını gerektirmiştir. Haritalarda ölçek gösterilmemiştir.

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan 2003 baskısına baktığımızda kitapta yer alan haritalar renkli olarak verilmiştir. Ölçek kullanımı bu haritalarda vardır. Önemli olan noktalar farklı renklerle belirtilmiştir. Sevr Antlaşması için kullanılan haritada ülkelerin işgal bölgeleri farklı renklerle gösterilmiştir (bkz, Ek. 25)

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının birincisinin 1997 ikincisinin ise 1995 baskısının ikincisi incelenmiştir. 1995 baskısının ikincisinde kitabın sonunda 2 adet haritaya yer verilmiştir. 1997 baskısının ikincisinde ise 11 adet yer verilmiştir. Sevr barış antlaşmasına göre Osmanlı Devleti'nin paylaşılması renkli ölçekli haritayla anlatılmıştır (bkz. Ek 26).

Kemal Kara'nın önde yayıncılık tarafından basılan 2001 ve 2008 baskıları incelenmiştir. 2001 baskısında 7 adet harita 2008 baskısında ise 9 adet harika kullanılmıştır. Haritalarda da diğer kitaplara göre farklılık yoktur. Gösterilecek yerler renklendirme yoluyla netleştirilmiştir. 2001 baskısının birinci ders kitabının son sayfalarında bulunan Türkiye ve Türk Dünyası haritası konu içerisinde gösterilen haritalardan farklı olarak siyah beyazdır (bkz. Ek 27). 2008 baskısında ise, kitap sonunda yer alan Türkiye ve Türk Dünyası haritası renkli olarak verilmiştir (bkz. Ek 28)

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan, Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitabı tamamı renkli basım olan kitapta 15 adet harita kullanılmıştır. Haritalarda bölgeler renklendirme yöntemiyle birbirlerinden ayrılmışlardır (bkz, Ek 29). Ölçek kullanımı bu haritalarda da vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı yapılan ayaklanmaların bölgeleri ile Sevr Antlaşması için kullanılan haritada ülkelerin işgal bölgeleri farklı renkler ile gösterilmiştir. Daha önceki basımlarda olduğu gibi kitabın son sayfasında Türkiye Siyasi Haritası ve Türk Dünya Haritasına yer verilmiştir.

İncelenen ders kitaplarında göze çarpan önemli noktalardan bir tanesi büyük bir çoğunluğunda aynı haritalara yer verilmiştir. Kitapların genel görüntüsü aynı olmakla birlikte eski kitaplarda kullanılan haritalar el çizimleriyle gösterilmiştir. Teknolojik gelişmelerin ders kitaplarına yansımaları haritaların renkli olması ve resim olarak yer almasından anlaşılmaktadır. Haritalara kitaplarda daha çok anlaşma ve savaş konuları anlatılırken yer verilmiştir. Konularına göre bakıldığında haritaların her kitapta aynı bölümde yer verildiği göze çarpmaktadır.

3.2.2. Resim Fotoğraf ve Karikatürler

Tarih öğretiminde ders kitaplarında kullanılan yardımcı unsurlar arasında resim, fotoğrafların çok önemli bir yeri vardır. Resim ve Fotoğrafların öğrencilerin derse olan ilgilerini çekmede büyük rolü vardır. Öğrenciler konularla ilgili bu sayede düşünce geliştirebilirler ve yorum yapabilmektedir. Bir düşünceyi bir durumu ve olayı gerçek yönleriyle yansıtabilmenin en önemli aracı fotoğraflardır (Ceyhan-Yiğit 2003: 90).

Kitaplarda yakın dönem anlatılırken fotoğraflar, daha önce ki dönemler anlatılırken ise resimler öğrencilerin derse olan ilgisini daha fazla çekebilmekte ve bunlar üzerinden öğrenciler düşünce üretebilmektedir. Yine çizildiği dönemin önemini yansıtmaya bakımından karikatürlerde bu hususta önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırmada ele aldığımız kitaplarda resim, fotoğraf ve karikatür kullanımına baktığımızda Tarih IV kitabında kullanılan resimler kitabın son kısmında yer almaktadır. Konu anlatımı esnasında fotoğraflara yer verilmemiştir. Haritalar gibi fotoğraflarda kitabın son bölümünde ayrı olarak verilmiştir. Fotoğraflarda ağırlıklı olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğraflarına yer verilmiştir. Kitapta savaş döneminde Mustafa Kemal'in silah arkadaşları, cephede görev alan askerin halkın ve şehirlerin durumu, meclis toplantıları, yapılan devrimler sonucu Osmanlı Devleti'ndeki düzen arasındaki farklar, Mudanya Ateşkes Antlaşması ve Yunan delegelerinin itiraznamesi, çeşitli, sanatsal etkinlikler, çeşitli enstitüler ve liseler, iktisat alanındaki gelişmeler, hastaneler, yapılan yollar ve köprüler, ordumuzdan çeşitli görüntüler yer almaktadır (bkz. Ek 30).

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1944) kitabında resim ve fotoğrafların kullanımı siyah beyaz olması nedeniyle fazla net değildir fakat buna rağmen dönemin kısıtlı teknolojik yapısıyla bize ışık tutmaktadır. Savaş öncesi, savaş dönemi ve sonrasında yaşananları en iyi şekilde ortaya koymaktadır. Fotoğraflarda sadece cephede olanlar değil halkın genel durumu, Ankara'nın, çeşitli kasaba ve köylerin, tarımsal ve sanayi faaliyetleri, yapılan görüşmelerde tarafların birbirleriyle olan ilişkisi, milli egemenliğin vermiş olduğu coşku, Hatay'ın Anavatan'a katılması üzerine yapılan sevinç gösterileri ders kitabına aktarılmak istenmiştir (bkz. Ek 31).

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1965) kitabında resimler daha önceki yıllardan farklı olarak yabancı devlet adamlarının fotoğraflarına yer verilmiştir. Fotoğraflarda Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğraflarının yanı sıra yeni Türk Devletinin devlet adamlarının da fotoğrafları yer almaktadır. Geçmiş yıllarda da yer alan cumhurbaşkanlarının fotoğrafları bu kitapta bulunmaktadır. Ders kitabında son fotoğraf olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin fotoğraflarına yer verilmiştir (bkz, Ek 32).

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957 yılı baskısı ders kitabında resim ve fotoğraf kullanımını incelediğimizde yine en çok dikkatimizi çeken Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğraflarına geniş yer verilmesidir. Milli mücadele ve inkılap yıllarında fotoğraf kullanımını oldukça yaygındır. Ayrıca kitabın sonunda dönemin cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın tam sayfa fotoğrafı bulunmaktadır (bkz, Ek 33).

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1976 yılı baskısı ders kitabında resim ve fotoğraf kullanımına baktığımızda fotoğrafların önceki yıllara göre çeşitlendirildiğini görmekteyiz. Bu kitapta Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını konu alan kısımda oldukça fazla fotoğraf kullanılmıştır. Birinci Dünya Savaşı ve milli mücadele dönemi yıllarında ağırlıklı olarak savaş fotoğraflarına yer verilmiştir. İnkılap döneminde çekilen fotoğraflar da kitapta oldukça fazla yer tutar. Kitabın son sayfalarına doğru Mustafa Kemal Atatürk'ün diğer devlet temsilcileriyle çekildiği fotoğraflara yer verilmiştir. Kitabın son sayfalarında dikkat çeken bir diğer bölümde Mustafa Kemal Atatürk'ün mühür ve imzalarının yer aldığı fotoğraflardır. İkinci Dünya Savaşı yıllarını anlatan konular içinde ise, Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra gelen cumhurbaşkanlarının fotoğraflarına yer verilmiştir (bkz. Ek 34).

Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitabında fotoğraflar, ıslahat yapan devlet adamlarının fotoğraflarıyla başlayıp yeni Türkiye'nin devrim fotoğraflarıyla devam etmektedir. Fotoğraflar geçmiş dönemlere göre daha çeşitlidir. Kullanılan fotoğraflarda Mustafa Kemal'in günlük yaşamına da yer verilmiş, ayrıca meclis ve katıldığı toplantılardan fotoğraflarda bulunmaktadır. Kitapta 1876 yılında yapılan ilk Meclis-i Mebusan toplantısının fotoğrafları da bulunmaktadır. Kitabın son sayfalarında ise Türkiye Cumhuriyeti ikinci cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ve üçüncü cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın tam sayfa fotoğrafı yer alırken, milli

inkılap devri konusu içinde orgeneral Cemal Gürsel ve hükümet değişikliği sonucu yapılan törende gençliğin yer aldığı fotoğraf tam sayfa olarak bulunmaktadır (bkz. Ek 35).

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabında fotoğraflar önceki yıllara göre değişiklik göstermemektedir. Daha önceki yıllara ek olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinin fotoğraflarına yer verilmiştir (bkz. Ek 36). 27 Mayıs Devriminde ön planda olan cumhurbaşkanlarının fotoğraflarına yer verilen bu kitapta son fotoğraf olarak 7. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün tam sayfa fotoğrafına yer verilmiştir. Kitapta ayrıca basım yılına yakın tarihte olan güncel olaylara ait fotoğraflarda kullanılmıştır.

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1-2 lise ders kitaplarında fotoğraflar renkli basılmıştır fakat eski fotoğraflar fazla olduğu için fotoğraflarda siyah beyaz renk hakimdir. Bu ders kitapları günümüz kitaplarına biraz daha olsun yaklaşabilmiştir. Basımlarının renkli olması bunda etkilidir. Kitapların ilk sayfasında Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafının bulunması ardından İstiklal Marşı ve Gençliğe Hitabenin bulunması yeni ders kitaplarının genel özelliklerindedir. Fotoğraf kullanımının yaygın olduğu bu kitaplarda Osmanlı Devlet adamları ve yabancı ülkelerin devlet adamlarının fotoğrafları, savaş yıllarına ait çekilmiş fotoğraflar, inkılap yıllarına ait fotoğraflar yer almaktadır. Ayrıca gazete manşetlerini içeren fotoğraflarda bulunmaktadır (bkz, Ek 37). İkinci ders kitabının son kısımlarında Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü ardından yaşananlar fotoğraf olarak verilmiştir. Ayrıca kitapta çeşitli resimlerden alınmış tablolar vardır. Birinci kitapta özellikle dikkat çeken Paris'te çıkan le petit jour-nal isimli gazetenin ekinde yayınlanmış resim tablosu dikkat çekmektedir (bkz, Ek 38).

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 yılında basılan bu lise ders kitabının içerisinde resim ve fotoğraf kullanımına bakıldığında yine kitabın girişinde İstiklal Marşı ve Mustafa Kemal'in fotoğrafı yer almaktadır. Bu kitapta da resim ve fotoğraf kullanımı yaygındır. Konu anlatımı esnasında yine birçok defa Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatından fotoğraflara yer verilmiştir. İnkılap dönemi fotoğraflarına ve Mustafa Kemal'in cenaze fotoğraflarına fazlasıyla yer verilmiştir. Kitaptaki konuların en sonunda ise İsmet İnönü'nün fotoğrafına yer verilmiştir. Resim kullanımında en çok ilgi çekilen adalet ile ilgili verilen resimdir (bkz, Ek 39).

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 2003 yılında basılan kitapta siyah beyaz fotoğraf ağırlıktadır, ara ara renkli fotoğraflara da yer verilmiştir. Fotoğraflar milli mücadele yıllarından, inkılap yıllarından ve Türk milli savunmasını içeren konulardan ele alınmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafları yine bu kitapta da çok sık kullanılmıştır. Kitapta özellikle dikkatimizi çeken ekonomik alandaki gelişme konusu işlenirken anlatımda kullanılan fotoğraflardır (bkz, Ek 40).

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının birincisini 1997 ikincisinin ise 1995 baskıları incelenmiştir. İncelediğimiz ders kitaplarında kullanılan resim ve fotoğrafların içeriğinde önceki kitaplara göre farklılık bulunmamaktadır. Fakat bazı kitaplarda siyah beyaz olarak yer alan fotoğraflar bu kitapta renkli olarak bulunmaktadır. Siyah beyaz fotoğrafların renklendirilerek kullanıldığı dikkat çekmektedir (bkz, Ek 41)

Kemal Kara'nın Önde Yayıncılık tarafından basılan 2001 baskısının birincisi ve 2008 baskıları incelenmiştir.

Kemal Kara'nın kitabının 2001 basımının birinci kitabında resim ve fotoğraf kullanımına baktığımızda fotoğrafların bazı bölümlerde siyah beyaz bazı bölümlerde renkli olduğu göze çarpmaktadır. Kitapta fotoğrafların orijinal halleri kullanılmaya özen gösterilmiştir. Kitabın giriş kısmında Mustafa Kemal'in tam sayfa olan resmi yer almaktadır. Konu ve içerik olarak diğer kitaplardaki gibi Osmanlı Devleti'nin son dönemleri olmak üzere milli mücadele dönemi ve sonrasında meydana gelen gelişmeler, ordumuzun yapısıyla ilgili çeşitli fotoğraflar, yabancı ülkelerle yapılan görüşmeler sırasındaki durumu gösteren fotoğraflara yer verilmiştir. Resimlerdeki konularda diğer kitaplara göre farklılık yoktur. Diğer kitaplarda gösterilmiş olan birinci meşrutiyetin halka açıklanmasını konu edinen gravür aynı şekilde bu kitapta da bulunmaktadır (bkz, Ek 42). Ayrıca Mustafa Kemal'in hayatı anlatılırken eserlerine de yer verilmiştir.

2008 baskısında resim ve fotoğrafların bir bölümü renkli olmaklar birlikte siyah beyaz olan fotoğraflar da vardır. Bazı fotoğraflarda ise renklendirme yöntemi kullanılarak konuya dikkat çekilmek istenmiştir. Kitapta konularla ilgili olarak meşrutiyet yıllarından başlayarak

Birinci Dünya Savaşı, milli mücadele dönemi ve milli mücadele dönemi sonrasında gelen siyasi olayları İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçildiği dönem çeşitli fotoğraflarla anlatılmıştır. Ayrıca Mustafa Kemal'in yabancı ülke liderleriyle birlikte olduğu fotoğrafları da vardır. Kitapta çeşitli tarihi belgelerin fotoğrafları da bulunmaktadır. Atatürk'ün nüfus hüviyet cüzdanına da yer verilmiştir (bkz, Ek 43). Kitapta yer alan resimler çeşitli ressamın yapmış olduğu tablolardan yararlanılarak öğrencilerin konuya olan ilgisini çekmek amacıyla kitaba eklenmiştir. Bu tablolarda Yavuz Kruvazörünün Çanakkale Deniz Savaşı'nın şiddetini Mustafa Kemal Atatürk'ün milli mücadele dönemindeki kararlılığı, cepheye yardım eden insanlarımız ve milli mücadele döneminin sonundaki zafer sevincimiz en iyi şekilde kitaba aktarılmıştır. Kitapta ikinci cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün resmi ile genelkurmay başkanı Fevzi Çakmak'ın da resmi bulunmaktadır.

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti ders kitabının tamamı renkli basımdır. Kullanılan resim ve fotoğraflardan ağırlıklı olarak milli mücadele dönemi ve sonrasında yapılan yenilikler kitapta yer almaktadır. Fotoğraflarda Mustafa Kemal Atatürk'e sıkça yer verilmiştir. Özellikle Mustafa Kemal'in çeşitli yerlerde yapmış olduğu bilgilendirme konuşmaları, halkla olan iletişimi, çeşitli okullardaki ziyaretlerin bulunduğu açılış törenlerinin gösterilmesi dikkat çekmektedir. Kitapta ayrıca Ziya Gökalp'in küçük boy resmine de yer verilmiştir (bkz, Ek 44).

3.2.3. Okuma Parçaları

Öğrencilerin derse daha iyi adapte edilmeleri ve konuların pekiştirilmesi açısından ders kitaplarında okuma parçalarının kullanımı çok önemli bir yer tutmaktadır. Okuma parçaları çoğunlukla konu, ünite ya da bölüm sonlarında yer almaktadır. Tarih dersleri genelde öğrencilerin gözünde sıkıcı olduğu bilinmektedir. Bu hususta yardımcı unsur olarak okuma parçası ön plana çıkmaktadır. İyi seçilmiş bir okuma parçasıyla konu sıkıcı olmaktan çıkarılıp, anlaşılır bir hale getirilebilir. Ancak bu okuma parçalarının seçimlerinde dikkatli olunması gerekmektedir. Bu okuma parçaları objektif, ilginç konuyla bağlantılı, akıcı ve realist olmalıdır. En önemlisi de öğrenci düzeyine uygun nitelikte olmalıdır.

Araştırmada ele aldığımız kitaplarda okuma parçalarının kullanımına baktığımızda Tarih IV kitabında okuma parçalarına yer verilmemiştir.

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1944) kitabında okuma parçası kullanımı Okuma metinleri ise savaş ve mütareke dönemlerinde çeşitli gazetelerde yayımlanan yazılardan, o dönemde kurulmuş olan cemiyetlerin beyannamelerinden, nutukta yer alan bazı yazışmalardan, Mustafa Kemal'le yapılan röportajlardan yararlanılmıştır. İstiklal marşı kitabın 60 sayfasında okuma parçaları bölümünde yer verilmiştir. O dönemde okumuş olan öğrencilerin savaş konusunda daha iyi bilgilendirilmesi amacıyla bu tür yazılara yer verildiği gözlenmiştir. Savaş döneminde basının, yayıncılığın ve haberleşmenin kısıtlı olması insanların işgaller konusunda yeteri kadar bilinçli olamamasına neden olmuştur. Ayrıca kitapta en çok dikkatimizi çeken bölüm yazarın Milli Şef Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 19 Mayıs 1944 nutkuna yer vermesidir (bkz, Ek 45)

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1965) kitabında okuma parçası kullanımına baktığımızda her bölüm sonunda okuma parçalarına yer verildiği görülüyor. Okuma metinlerinde genelde yeni yapılan değişikliklere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra milli duyguları geliştirecek okuma metinlerine yer verilmiştir. Kitabın orta sayfalarında yer alan bir okuma parçası içinde Büyük Millet Meclisinde İstiklal Marşının kabulü anlatılmış ardından İstiklal Marşı'na yer verilmiştir. Kitapta ayrıca İnsan Hakları Bildirgesi'ne yer verilmiştir. Yapılan uluslararası anlaşmaların yanı sıra Türk demokrasisinin gelişmesini ele alan konularda işlenmiştir.

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957 yılı baskısı ders kitabında yer alan okuma metinlerinde Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutkundan ve bazı yazarların eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Okuma metinleri sayesinde öğrencilerin konuları daha iyi kavranması amaçlanmıştır. Bu ders kitabında son yaşanan gelişmelere paralel olarak Türkiye'nin dış siyasette katıldığı birliklere yer verilmiştir. Dönemin genel özelliklerine de değinilen ders kitabında çok partili yaşama geçiş ve iktidar değişikliğine de değinilmiştir. Kitapta dikkatimizi çeken okuma parçası Atatürk'ün Gençliğe Hitabesidir (bkz, Ek 46)

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1976 yılı baskısı ders kitabında Okuma metinlerinin yaygın olarak kullanıldığı bu kitapta, okuma metinlerinin daha çok bilinçlendirmek amaçlı kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu okuma metinlerinde ayrıca Mustafa

Kemal Atatürk'ün Nutku'ndan, Gençliğe Hitabesi'nden ve söylemlerinden yararlanılmıştır. Ayrıca kitapta Atatürk'e yapılan suikaste yönelik Atatürk'ün mecliste yaptığı konuşmadan bir bölüm verilmiştir (bkz, Ek 47).

Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitabında okuma metinleri kullanılmamıştır.

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabında okuma metinlerinde milli mücadele dönemi ve yapılan inkılaplar ile ilgili konulara yer verilmiştir. Okuma metinlerde dikkat çeken önemli hususlardan birisi halkın bilinçlenmesi sağlanarak milli duygulara duyarlı olunması amaçlamaktadır (bkz, Ek 48).

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap ve Atatürkçülük 1-2 lise ders kitabında ise genelde Mustafa Kemal'in konuşmaları gençliğe hitabe ve Mustafa Kemal'in yaşadığı olayları anlatan okuma parçalarına yer verilmiştir. Bazı bölümlerden sonra arka arkaya birkaç okuma parçası verilmiştir (bkz, Ek 49).

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 yılında basılan bu lise ders kitabında okuma metinlerinde gençliğe hitabe ve istiklal marşına 2. kez yer verilmiştir. Ayrıca onuncu yıl nutkuna, Amiral Bristol raporuna, yaşanan ilgi çeken konulara ve destansı hikayelere yer verilmiştir. Okuma metninde kullanılan gençliğe hitabe yazıldığı dönemdeki diliyle kullanılmıştır (bkz, Ek 50)

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan ve 2003 yılında basılan kitapta okuma metinleri 15 adet olup, genellikle milli duyguları içeren, istiklal marşı, onuncu yıl nutku ve gençliğe hitabe içeren okuma parçaları bulunmaktadır. Kitabın giriş bölümünde 'Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini neden öğreniyoruz' isimli yazı verilmiştir. Ayrıca ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde dikkatimizi çeken Ruşen Eşref Ünaydın'ın yazdığı "Ne Mutlu Atatürk'ü Olan Millele" başlıklı okuma metnidir (bkz, Ek 51).

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının birincisini 1997 ikincisinin ise 1995 baskıları incelenmiştir. Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan'ın 1995 basımlı kitabında 5 okuma parçası yer almaktadır. Bu okuma parçaları her bölüm sonunda verilmiştir. Okuma parçalarında Atatürk'ün gençliğe hitabesi, 10 yıl nutku, Atatürk ve sanat ve İsmet İnönü'nün Türk Milletine bildirisi yer almıştır (bkz, Ek 52). 1997 basımındaki birinci kitaba baktığımızda 1995 yılı ikinci basımının aksine daha fazla okuma parçası yer almaktadır. Hatta bazı konu ve bölümlerden sonra ikişer okuma parçası arka arkaya yer almıştır.

Kemal Kara'nın önde yayıncılık tarafından basılan 2001 baskısının birincisi 2008 baskısı incelenmiştir. 2001 baskısının birincisinde çok sayıda okuma parçası kullanılmıştır. Okuma parçaları Ahmet Bekir Palazoğlu ve Osman Bircan'ın 1997 basımındaki konulara yakındır. 2008 basımında ise, Okuma metinlerinde ise önceki kitaplara göre pek fark yoktur. Bu metinlerde çeşitli raporlardan, yaşanılmış olaylardan, istiklal marşından, Mustafa Kemal Atatürk'ün konuşmalarından ve yazdığı nutuktan, son olarak da İsmet İnönü'nün Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü üzerine Türk milletine yayımlamış olduğu beyanname yer almıştır (bkz, Ek 53).

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti ders kitabının tamamı renkli basımında okuma parçaları özellikle kurtuluş savaşı bölümü anlatımında sıklıkla kullanılmıştır. Cumhuriyet dönemi bölümünde hiç okuma parçası kullanılmamıştır.

3.2.4. Kaynakçalar

Ders kitaplarında yer alan bilgilerin alındıkları yerlerin belirlenmesi ve bu bilgilere ulaşmak isteyen kişilere yardımcı olma konusunda önemlidir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne (1998:822) göre kaynakça “Belli bir konu yer veya dönemle ilgili yayınları kapsayan veya en iyilerini seçen eser bibliyografya, bibliyografidir”.

Araştırmada ele aldığımız Tarih IV kitabında, Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1944), Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1965) Mükerrer Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957 yılı ve 1976 yılı baskısı ders kitabında ve Neriman

Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabında kaynakçaya yer verilmemiştir. Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitabında bibliyografya diye kitabın en sonunda gösterilmiştir. Fakat basım tarihleriyle ilgili bilgiler yer almamaktadır. Gösterilen kaynakların, kitap mı, dergi mi olduğu anlaşılmamaktadır (bkz, Ek 54).

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap ve Atatürkçülük 1-2 lise ders kitabında, Mükerrerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 ve 2003 yılında basılan lise ders kitaplarında, Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının birincisini 1997 ikincisinin ise 1995 baskılarında, Kemal Kara'nın önde yayıncılık tarafından 2001 yılında basılan birinci kitapta ve 2008 baskısında ve İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti ders kitaplarında kaynakçalara yer verildiği görülmektedir. Ayrıca kaynakçalar birbirine benzemektedir.

3.2.5. Tablo ve Çizelgeler

Ders kitaplarındaki destekleyici unsurların biriside tablo ve çizelgelerdir. Sayıları, konuları, kıyaslamaları göstermede en etkin yardımcı unsurdur. Nüfus ve fiyat hareketleri ticaret, üretim ve tüketim gibi konularda ele alınan şeyi zaman içerisindeki seyrini göstermede birbirleriyle mukayesede grafikler kullanmakta ve konu daha çekici durumu getirmektedir (Kütükoğlu 1998: 107). Bir ders kitabının konuları olay ve sayıları birbiri ardına sıralaması ve bunların okunması genelde hem anlatanlara hem de dinleyenlere bıkkınlık verir. Okuyucu ya da dinleyiciyi sıkmadan bir karşılaştırma yapmak ve herhangi bir açıklama yapmak için en etkili yol ise konunun tablo ve çizelgelerle sunulmasıdır (Ceyhan-Yiğit 2003: 91).

Tarih IV kitabında grafik ve tablolarda ise yapılan devrimlere göre değişimler incelenmiştir. Özellikle ekonomi ve iktisat alanındaki değişimler ile kömür havzaları, çeşitli hastalıkların grafikleri, ithal edilen ürünlerin miktar ve tüketimi ile harf ve sayıları gösteren tablolar, eğitim alanında öğretmen ve öğrencilerin sayılarını gösteren verilere yer verilmiştir.

Bu tablo ve grafikler ile birlikte ülkenin o dönemdeki durumu öğrencilere detaylı bir biçimde aktarılmıştır (bkz, Ek 55).

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1944) kitabında yer alan tablo ve çizelgeler ise kitabın bazı kısımlarına konularıyla ilgili olarak konulmuştur. Grafiklerde dikkat çeken kısım Osmanlı devletine kıyasla Anadolu'da birçok faaliyetin artmasıdır. En başta nüfus ve eğitim alanı olmak üzere ekonomi, tarım, sanayi gibi bir çok alanda hızlı bir yükseliş meydana gelmiştir. Kitap yapılan devrimleri aşamalarıyla anlatmıştır. İhracat- ithalat verileri de vardır (bkz, Ek 56).

Yine Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1965) kitabında daha önceki yıllarda verilen istatistik kullanımına bu kitapta yer verilmiştir. Öğrenci, öğretmen ve okul sayılarını inceleyen istatistikler ile dış ticareti inceleyen istatistiklerin yıllar arası değişimine dikkat çekilmiştir.

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957 yılı baskısı ve 1976 baskısındaki ders kitaplarında bazı konulardan sonra önemli olayların tarihlere yer verilmiştir.

Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitabında tablo ve çizelgeler yer almamıştır.

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabının İnönü savaşı anlatımında iki tarafın kuvvetini gösteren tablo gösterilmektedir. Ayrıca kitapta eğitim ve devrim konusu anlatılırken cumhuriyet devrinde Milli Eğitim alanındaki gelişmeyi gösterir çizelgeye yer verilmiştir (bkz, Ek 57).

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1-2 lise ders kitaplarının sadece ikincisinde eğitime verilen önemi gösteren tabloya yer verilmiştir.

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 ve 2003 yılında basılan lise ders kitaplarında Atatürk'ün kronolojik hayat hikayesini gösteren tablolara yer verilmiştir (bkz, Ek 58).

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan'ın incelenen Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının 1995 yılının ikincisinde 1997 yılı baskısının birincisinde tablo ve çizelgelere rastlanmamıştır.

Kemal Kara'nın Önde Yayıncılık tarafından basılan 2001 yılındaki baskının birinci kitabında birinci ve ikinci İnönü Muharebeleri, Eskişehir ve Kütahya Muharebeleri, Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz anlatılırken Türk ordusu ve Yunan ordusunun asker ve teçhizatını gösteren tabloya yer verilmiştir. 2008 baskısında ise tablo ve çizelgelere yer verilmemiştir.

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti ders kitabında da tablo ve çizelgelere rastlanmamıştır.

3.2.6. Hazırlık ve Değerlendirme Soruları

Tarih ders kitaplarındaki önemli yardımcı unsurlardan biriside hazırlık sorularıdır. Tarih ders kitaplarının ünite başındaki hazırlık sorularıyla alınan cevaplar kuşkusuz öğreten açısından önemlidir. Ayrıca bu konuda gerekli ise yapması gerekenleri belirleme açısından da önemlidir.

Değerlendirme soruları ünite sonlarında öğrencinin dersi öğrenip öğrenmediğinin belirlenmesinde önemlidir. Türk ders kitaplarındaki ünite başı değerlendirme soruları öğrencinin ders hazırlanması için değil, kitapta böyle bir bölümün olması gerektiği noktasından hareketle yazılmış gibi görülmektedir. Çünkü soruların öğrenci düzeyine göre hazırlanmadığı öğrenciyi konuya güdüleyici ve hazırlayıcı olmadıkları, yönerge açısından yetersiz oldukları görülmektedir (Hayta ve diğerleri, 2003: 103-104).

Tarih IV kitabında, Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1918- 1944 ve 1918-1965, Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitaplarında hazırlık ve değerlendirme sorularına yer verilmezken, Mükerrer Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957ve 1976 yılı baskısı

ders kitaplarında konuların anlatımında önce plana yer verilmiş, konular anlatıldıktan sonra sorular sorulmuştur. Sorularla konular pekiştirilmeye çalışılmıştır (bkz, Ek 59).

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) ders kitabında daha önceki yıllara ait ders kitaplarının konu sonlarında yer alan sorular veya araştırma konusu verilmemiştir. Bazı konu sonlarına tamamlayıcı bilgiler adı altında faydalanılabilecek kaynaklara yer verilmiştir (bkz, Ek 60)

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap ve Atatürkçülük lise 1-2 ders kitaplarında bölümlerden önce konular verilmiştir. Konuya geçilmeden önce hazırlık çalışmaları ile öğrencinin konuya ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. Konu ile alakalı ünlü kişilere ait bazı sözler verilmiştir. Konunun ardından okuma metinleri, değerlendirme soruları ve bölüm testlerine yer almıştır (bkz, Ek 61)

Mükerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 baskılı ders kitabında konulara giriş kısmında hazırlık sorularına, konu sonunda ise değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Bu bölümde daha önceki yıllarda olduğu gibi öğrencinin konuyu kavrama derecesini ölçme amaçlanmıştır. 2003 baskısında da konuların başında araştırma konusu bulunmamaktadır. Bazı konu başlarında Atatürk'ün sözlerine yer verilmiştir. Konuların sonunda değerlendirme çalışmaları verilmiştir. Bu çalışmalar ile öğrencinin konuyu daha iyi anlaması ve kendini değerlendirme şansı verilmiştir.

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının birincisini 1997 ikincisinin ise 1995 baskıları incelenmiştir. İncelenen kitaplarda konuların başında öğrencinin ilgisini çekmek ve hazırlık soruları ile konuların pekiştirilmesi amacıyla konunun son kısmında değerlendirme soruları bulunmaktadır.

Kemal Kara'nın Önde Yayıncılık tarafından basılan 2001 ve 2008 baskıları incelenmiştir. 2001 baskısında konulara giriş yapılmadan önce işlenecek konu ile ilgili plan belirtilmiş ve ardından Mustafa Kemal Atatürk'ün sözlerine yer verilmiştir. Bunlara ek olarak

giriş kısmında öğrencinin konuya olan ilgisini arttırmak amacıyla hazırlık sorularına da yer verilmiştir. İşlenen konuların sonunda ise öğrencinin bilgi düzeyini test etmek amacıyla değerlendirme soruları ve test soruları bulunmaktadır. 2008 baskısında ise Bölümlerin başlarında hazırlık çalışmaları ile birlikte Mustafa Kemal Atatürk'ün sözlerine de yer verilmiştir. Bölümlerin sonuna değerlendirme sorularına ek olarak test sorularına da bulunmaktadır. Test sorularının olması öğrencilerin işledikleri konuları daha iyi yorumlayabilmesi ve girecekleri üniversite sınavlarına hazırlanmaları açısından oldukça önemlidir.

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti ders kitabında da bölümlerin başında Mustafa Kemal Atatürk'ün sözü, işlenecek konuların listesi ile birlikte hazırlık çalışmaları yer almaktadır. Bölümlerin sonunda değerlendirme çalışmaları ile testlere de yer verilmiştir (bkz, Ek 62)

3.2.7 Kronolojiler

Ders kitaplarının sonlarında bulunan olayların ve tarihlerin ark arkaya verildiği bir diğer destekleyici unsur ise kronolojilerdir. Kronoloji, hem öğrencilerin olayların tarihsel sıralaması ve kolaylıkla öğrenilmesi için kolaylık sağlar.

Araştırmada ele aldığımız kitaplarda kronoloji kullanımına baktığımızda Tarih IV kitabında kronoloji yer almaktadır. Kitapta kronoloji cetveli, Mustafa Kemal Atatürk'ün doğumu ile başlamakta, 2 Eylül 1933 Ulukışla- Kayseri hattının bitirildiği tarih ile bitmektedir.

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1944) kitabında da kronoloji, Atatürk'ün doğum tarihinden (1881) başlar, İkinci Dünya savaşında (1939) biter. Yine Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1965) kitabında ise kronolojiye terimler ve deyimler bölümüne yer verilmiştir.

Mükerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957 yılı baskısı ders kitabında kronolojiye ders kitabının en son sayfasında yer verilmiştir. Kronoloji cetveli, Mustafa

Kemal'in doğum tarihiyle başlamış, 1950, 22 Mayıs, Celal Bayar'ın Türkiye'nin üçüncü Cumhurbaşkanı seçilmesiyle son bulmuştur. Mükerrerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1976 yılı baskısı ders kitabında da kronoloji cetveli'ne yer verilmiş diğer kitapta olduğu gibi yine Mustafa Kemal'in doğumuyla başlamış, 27 Mayıs 1960 Milli devrim hareketiyle son bulmuştur (bkz, Ek 63)

Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitabında ki kronolojiye baktığımızda 28 Temmuz 1914 Birinci Cihan Savaşı ile başlamış, 6 Ocak 1961 Kurucu Meclisin kuruluşu ile son bulmuştur.

Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabında kronoloji 1881 Mustafa Kemal'in doğumuyla başlamış, 9 Temmuz 1961 yeni anayasanın kabulüyle sona ermiştir.

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap ve Atatürkçülük lise ders kitabının birincisini ve ikincisini incelediğimizde kronolojiye yer verildiğini görmekteyiz. Birincisindeki kronoloji 1 Ağustos 1914 Birinci Dünya Savaşı'yla başlamış, 23 Ağustos Lozan Antlaşması'nın TBMM'de onaylanması ile son bulmuştur. Birinci kitabın devamı niteliğinde olan ikinci kitapta da kronolojiye yer verilmiş, kronoloji 29 Ekim 1923 Cumhuriyetin İlanıyla başlayıp, 30 Haziran 1939 Hatay'ın Anavatan'a katılmasıyla son bulmaktadır.

Mükerrerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 yılında basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük lise ders kitabında kronoloji 622 Hazreti Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü ile başlamış, 1 Eylül 1939 İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla son bulmuştur. Yine, Prof. Dr. Ahmet Mumcu ve Mükerrerrem Kamil Su tarafından yazılan 2003 baskılı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaptaki kronoloji 1996 baskısının aynısıdır (bkz, Ek 64)

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının 1997 baskısının birincisi, 1995 baskısının ise ikincisi incelenmiştir. 1997 baskısının birinci kitabında kronoloji, kitapta anlatılan olayların kronolojisi başlığı

altında verilmiştir. Bu kitapta kronoloji, 23 Aralık 1876 Birinci Meşrutiyetin İlanı ile başlayıp, 29 Ekim 1923 Cumhuriyetin İlanı ile son bulmuştur. 1995 baskısının ikinci kitabına baktığımızda ise, 17 Şubat- 4 Mart 1923 İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması ile başladığını, 30 Haziran 1939 Hatay'ın Anavatana katılmasıyla sona erdiğini görülmektedir.

Kemal Kara'nın önde yayıncılık tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının 2001 ve 2008 baskılarında ki kronolojilere baktığımızda 2001 yılındaki birinci kitap da kronolojinin, 632 Hazreti Muhammed'in Ölümü'yle başladığını, 13 Ekim 1923 Ankara'nın Başkent olmasıyla son bulunduğu görülmektedir. 2008 baskısına baktığımızda kitabın en son sayfasında yer verilen kronoloji'nin 632 Hazreti Muhammed'in Ölümü'yle başladığını, 25 Aralık 1973 İsmet İnönü'nün ölümüyle son bulunduğunu görmekteyiz.

Prof. Dr. Ahmet Mumcu ve Mükerrerem K. Su tarafından yazılan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında kronoloji 622 Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü ile başlatılmıştır. Kemal Kara'nın kitabında ise, kronoloji 632 Hz. Muhammed'in ölümüyle başlatılmıştır (bkz, Ek 65).

İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında ise Tarih dizini olarak yer verilen kronoloji, 23 Aralık 1876, 1. Meşrutiyet'in İlanı ile başlayıp, 25 Aralık 1973 İsmet İnönü'nün ölümüyle son bulmaktadır (bkz, Ek 66).

3.2.8. Dizinler

Dizin konunun geçtiği sayfaların ders kitabının sonunda sayfa numaralarıyla gösterildiği yerdir. Mübahat Kütükoğlu'na (1998: 115) göre dizin ya da indeks bir kitap içerisinde aranılan şeyin bulunmasını kolaylaştırmak için düzenlenmiş cetveldir ve indekste kişi, yer, kurum adaları yer almaktadır. Dizin sayesinde öğrenci istenilen bilgiye kısa sürede ulaşabilir. Türk Dil Kurumunun sözlüğüne (1998: 388) göre dizin “bir kitabın veya derginin kişi, konu, yer adı vb. bakımından içindekileri yer numarasıyla belirten ve eserin arkasında yer alan alfabetik liste indeks, fihrist” anlamına gelmektedir.

Araştırmada ele aldığımız kitaplarda dizin kullanımına baktığımızda Tarih IV kitabında geniş bir şekilde dizin kullanılmıştır.

Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918- 1944) kitabında ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965), Mükerrerrem Kamil Su ve Kamil Su tarafından yazılan 1957 ve 1976 yılı baskılı ders kitabında, Enver Behnan Şapolyo tarafından 1961 yılında yazılan ve Ankara İstiklal Matbaasında basılan inkılap tarihi ders kitabında, Neriman Serdarlar ve Fahriye Çetinkanat tarafından yazılan, 1978 yılında İstanbul'da İnkılap ve Aka Basımevinde basılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966) kitabında, Mükerrerrem Kamil Su ve Prof. Dr. Ahmet Mumcu tarafından yazılan İstanbul'da Milli Eğitim basımı tarafından 1996 ve 2003 yılında basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük lise ders kitaplarında, ve İdris Akdin, Muhittin Çakmak ve Mustafa Genç tarafından yazılan Ankara 2006 Milli Eğitim Basımevi tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında dizin kullanılmamıştır.

Kenan Kalecikli tarafından yazılan ve 1995 yılında Kaya Matbaacılık tarafından İstanbul'da basılan İnkılap ve Atatürkçülük lise ders kitabının birincisini ve ikincisinde, Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarının 1997 baskısının birincisi, 1995 baskısının ise ikincisinde, Kemal Kara'nın önde yayıncılık tarafından basılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının 2001 ve 2008 baskılarında indeks adıyla yer verildiğini görölmektedir (bkz, Ek 67).

SONUÇ

İncelediğimiz Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında verilen içerikler kanıt ya da referanslara dayandırılmamıştır. Kitaplarda kişisel görüşlere oldukça fazla yer verilmiştir. Tarihi olaylar ve kişisel görüşler birbirine karışmıştır. Okuma parçalarının bir kısmında alınan kaynak belirtilmiş, bir kısmının da nereden alındığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kaynağı verilen birkaç okuma parçası da hep aynı bir iki kaynaktan verilmiştir. Genelde Atatürk'ün sözleri, yer yer Nutuk'tan alınan bölümler, bazı konulara destekleyici referanslar olarak kullanılmıştır. İncelenen kitapları genel olarak resim ve harita kullanımı açısından değerlendirirsek görüntü açısından hiçbir çekiciliğe sahip değildir. Konular arasında verilen resimler fazla olmamakla birlikte olanlarda tamamen savaşlarla ya da olaylarda yer alan kahramanlarla ilgilidir. Onlarında hiçbir canlılığı bulunmamaktadır. Ders kitaplarında en fazla resim Mustafa Kemal Atatürk'ün olduğu resimlerdir. Bu resimlerde ise Mustafa Kemal haricinde hiçbir kişinin ismine yer verilmemiştir. Resimlerin dışında genel olarak görsel herhangi bir öge bulunmamaktadır. Ders kitaplarında yer alan resimlerin eğitici, ilgi çekici, düşündürücü gibi özellikler taşımadığı söylenilebilir. Haritalara ise ders kitaplarında çok fazla yer verilmemiştir. Bilgi içeriği çok daha fazladır. Bu nedenle haritalarla orantısız bir bilgi yoğunluğu bulunmaktadır. İncelenen ders kitaplarında kullanılan hazırlık çalışmaları ve değerlendirme sorularının nitelikleri de tartışmalıdır. Çünkü sorular öğrencilerin bilgi düzeyinin üstüne çıkmamaktadır. Soruların büyük çoğunluğu hatırlatma düzeyindedir. Soruların öğrenci düzeyine göre hazırlanmadığına konuya güdüleyici ve hazırlayıcı olmadıkları, yetersiz oldukları ileri sürülebilir. Soruların büyük çoğunluğu olayların nedenlerini, sonuçlarını, ne zaman olduğunu istemeye yönelik olarak sorulmuştur.

ÖNERİLER

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında köklü bir değişiklik yapılması gerekir. Bu değişim hiç şüphesiz bütünsel bir çabayı gerektirmektedir. Ders kitaplarının çağın ihtiyaçlarına cevap veren yeni yöntem, teknik ve materyallerle desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları, yazıldıkları dönemin politik atmosferinin etkisinde kalmış devletlerin politikalarını meşrulaştırmanın araçları olarak görülmüştür. Bunun yanı sıra ders kitapları yazarlarının ideolojileri, sosyo-kültürel yapıları da eklenince ders kitaplarının nasıl bir nesnellikle yazıldığı ortaya çıkacaktır. Son yıllarda Batı dünyası ders kitaplarını ve eğitim sistemlerini iyileştirirken Türkiye’de ders kitaplarında fazla bir değişim olmamıştır. En büyük değişiklik bazı konuların çıkarılması ya da bazılarının eklenmesidir. Birkaç harita ve resim konulmuş, konu başlıkları ve bazı kısımlar renklendirilmiştir. Konu sonlarına ve başlarına sorular konulmuş bunun ötesine gidilmemiştir. Ancak sorular, resimler ve haritaların işlevselliği de tartışmalı bir hal almıştır.

İncelenen Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında görülen temel yöntem öğrencinin verilen metinleri ezberlemesine dayanmaktadır. Öğrencinin araştırma yapmasına, konular arasında bağlantı kurmasına, farklı etkinliklere yönelterek yeni öğrenmeler sağlamasına ve zaman bilincini geliştirmesine yönelik yaklaşımlar bulunmamaktadır. Görsel malzeme olarak kullanılan resim ve haritaların sayısı tam olarak yeterli olmadığı gibi bu malzemeler gelişigüzel seçilmiştir. Tarih eğitimine hizmet etmeyen böyle bir anlayışın varlığı Türkiye’de ders kitaplarında köklü bir değişimi zorunlu kılmaktadır. Türkiye’de T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları hakkında yapılan pek çok çalışma çeşitli açılardan ders kitaplarının sorunlarını incelemiştir. Tek biçimcilik, bilgi yoğunluğu, ezbercilik ve tek yanlı ideolojik yaklaşımlardan yakınılmıştır. Bu nedenlerle, tarih eğitiminin öğrencinin merakını çeken, kapasitesini geliştiren, bilgiyi sorgulamaya yönelten, yaratıcı ve keyifli bir alan durumuna getirilmesi gerekir. Ders kitaplarında genel olarak yanlı davranılmış yazarlar tarihe ilişkin nesnel bir bakış açısı sunamamışlardır. Yazarların kişisel görüşleriyle donanımlı olarak tarihi olaylar verilmiş, yapılan yeni inkılapların ve kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin varlığını meşrulaştırmak için Osmanlı’nın içinde olduğu kötü şartları göz önüne sermiş, zaman zaman Osmanlı Devleti’nin

tarihi eleştirilmiştir. Okuma parçaları, heyecan, kahramanlık gibi duyguları geliştirmeyi amaçlarken ancak kullanılan ifadelerin savaş, düşmanlık ve şiddeti özendirebileceği ihtimali üzerinde durulmaktadır.

Ders kitapları genelde siyah beyaz, metin ağırlıklı, tamamen öğrencinin ezberlemesi, tekrarlamasına yönelten bir yöntemle sunulmuştur. Haritalar yetersiz, resimler neredeyse savaş dönemine ait, silik renksiz olarak verilmiştir. İncelenen kitaplara yeni bilgiler, gelişmeler yansıtılmamış, olayların yorumları farklı tarihçilerin bakış açılarında verilmemiş, tarihi olay ve olgulara farklı bakış açılarından bakılmamıştır. Öğrencinin yorum yapmasına imkan verecek ifadeler kullanılmamış, bilgiler kesinmiş gibi verilmiş, öğrencinin düşünme ve eleştirme sürecinin önüne set çekilmiştir. Empati yokluğu kitaplarda çok çarpıcı bir şekilde görülmektedir. Kavramlar konusunda yeterli açıklamalar yapılmadığı için öğrenci bu kavramları günümüzdeki gibi düşünmekte, hem çelişkiler hem de kavram karmaşası yaşanmaktadır. Kitaplardaki sunum öğrencinin anlamasını zorlaştırmışken, öğrencinin anlamasını kolaylaştırıcı hiçbir etkinlik, yönlendirici kullanılmamıştır. Sorulan sorular, öğrencilerin merakını çekmek ve araştırmaya yöneltmekten çok, verilenleri ezberlemeye götürmektedir. Ünite başındaki hazırlık çalışmaları ile ünite sonundaki değerlendirme soruları içerikte verilen bilgilerin tekrarına dayanmaktadır. Öğrenciyi değişik şekillerde değerlendirecek daha iyi düzeylere yönelik sorular değildir. Öğrenci öğrendiklerini günümüzdeki olaylarla kıyaslayacak, yorumunu katabilecek sorulardan mahrum. Öyle görülüyor ki bu sorular ders kitaplarında olması gereken bölümler olduğu için verildiği düşünülmektedir. Ders kitaplarındaki bu sorunların ayıklanması bütünsel bir çabayı gerektirmektedir. İlköğretimden başlayıp ortaöğretime kadar, değerlendirme sisteminden yöntem ve içeriğe kadar yeniden yapılandırılması gerekiyor.

Türkiye’de eğitim ve öğretimin en önemli malzemeleri olarak kullanılan ders kitaplarının, milyonlarca çocuk ve genç üzerinde büyük etkisi olmasına karşılık, yeterince inceleme konusu oldukları söylenemez. Özellikle Türkiye’nin Avrupa Birliğine girme sürecinin bu kadar çok yoğun tartışıldığı dönemde hiç şüphesiz eğitim alanında da çeşitli yeniliklere gidilmektedir. Türkiye’deki eğitim sisteminin bir parçası olan ders kitaplarındaki problemlerinde küçümsenmeyecek derecede olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında ki sorunların ortadan kaldırılması için bir dizi değişiklikler öne sürülebilir:

- Eğitimde reform zor ve uzun sürecek olan bir değişimdir. Daha önce belirtildiği gibi tarih alanında köklü bir değişime ihtiyaç vardır. Bu değişim hiç şüphesiz çok boyutludur. Tarih ders kitapları müfredatının eleştiri süzgecinde geçirilmesi gerekir. Her alanda saptanan sorunlu alanlar ayıklanmalıdır. Ders kitapları yazarlarının, dünyadaki ders kitaplarının yazımı hakkında donanımlı olmaları gerekir. Ders kitapları, akademisyenler tarafından ya da onların gözetiminde oluşturulan bir kurul tarafından yazılabilir.
- Tarih ders kitaplarının yazılış sürecinde yeni öğretim tekniklerinden yararlanmalıdır. Tarih gibi zengin malzemesi olan bir dersi, dersliklerin dışına çıkarak öğretmeyi amaçlamalıdır.
- Modern ders kitapları dönemin siyasi partilerinin kendi ideolojik amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıkları bir araç olmaktan kurtarılmalıdır. Ders kitaplarında siyasi iddialara dayanan ideolojik dil kullanılmamalı, tarihsel gerçekler göz ardı edilmemelidir. Bu nokta, öğretmenlerin serbestçe resmi ideolojilerden uzak, politik amaçlara alet edilmeden tarih öğretmenleri açısından önemlidir. Talim ve Terbiye Kurulunun, baskı ve yönlendirmelerden etkilenmemesi ve bilimsel faaliyet gösteren bir kurul olması gerekir. Kurulun hazırladığı tarih müfredat programları, ders kitaplarının çerçevesini çizmeli, kısıtlayıcı olmamalıdır. Öğretmenlere programdaki konular arasında seçim yapma serbestisi sağlanmalı, sadece verileni işleme ile sınırlanmamalıdır. Ders kitapları çeşitli olabilmelidir.
- Programdaki değişiklikler, yeni ders kitapları, yeni hizmet içi eğitimler, yeni ders materyali vb. gerektiğinde gerçekleştirilmelidir. Tarih dersinin içeriği, verildiği saatlere uygun olarak hazırlanmalıdır. Tarih programını buna uygun olarak geliştirmek gerekir.
- Ders kitapları hazırlanırken ana ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Yazılanlar açık olarak verilebilmelidir. Öğrencilerin soru sorması sağlanmalı, eleştirel düşüncenin ya da kişisel yargı yeteneğinin geliştirilmesine yardımcı olunmalıdır. Ders kitaplarında kazandırılması istenen davranış ve becerilere yönelik soru çeşitliliği sağlanmalıdır. Sorular, bilgiyi araştıran, bilgiyi kullandıran ve bilgiye yönelten şekilde hazırlanmalıdır. Bağımsız düşüncüyü öğretebilmelidir.

- Çok perspektiflik tarih ders kitapları için kilit kavram olmalıdır. Metodolojik ve pedagojik açıdan bilgi temelli yönelişten beceri temelli yaklaşımlara doğru yaşanan değişim izlenebilmelidir. Kronolojinin yanı sıra eleştirel düşünen öğrenci merkezli bir tarih anlayışı ders kitaplarına hakim olabilmelidir.
- Ders kitapları, öğretmenlerin vazgeçilmez kaynak kitapları ve tarih derslerinin de önemli materyali haline getirilmelidir. Kitapta yer alan görsel fotoğraflar, haritalar grafikler, tablolar resimler, yazılı belgeler, tarihsel kanıtlar öğrenciler için işlevsel olmalıdır. Ders kitapları için ayrıca, bir öğretmen kitabı , öğretmen kaynak dosyası, öğrenci alıştıırma kitabı ve eğitimi destekleyici bilgisayar disket ve CD'leri hazırlanmalıdır.
- Ders kitaplarında verilen okuma parçalarının, verilen konularla paralellik göstererek konunun aydınlatılmasında destekleyici olmalıdır. Öğrencinin ilgisini çekebilmelidir. Kahramanlık ve fedakarlık gibi heyecan verici duyguların geliştirilmesi için verilen bazı okuma parçalarının, savaş ve şiddet özendirici cümlelerden arındırılması daha uygun olacaktır.
- Ders kitaplarında sorular sadece öğrencinin konuyu hatırlamasına ve tanımlamasına dayanmamalı, daha üst düzey becerilerinin de geliştirilmesine imkan sağlayabilmelidir. Ders kitapları, yaratıcılığına fırsat verebilmelidir. Tarih ders kitaplarında kullanılan temalar, sorularla öğretilebilir. Kronoloji, değişim, neden-sonuç, benzerlik-farklılık, kanıtlar, tarihin yorumlanmasını sağlayabilecek sorular sormalıdır.
- Ders kitapları farklı yazarlarca kaleme alınmasına rağmen içerik, ifade tarzı, okuma parçaları, fotoğraf ve harita kullanımı pek farklılık gözükmemektedir. Birbirinin kopyası gibi olan bu kitapların yerine farklı zenginlikler sunan ders kitapları hazırlanmalıdır.

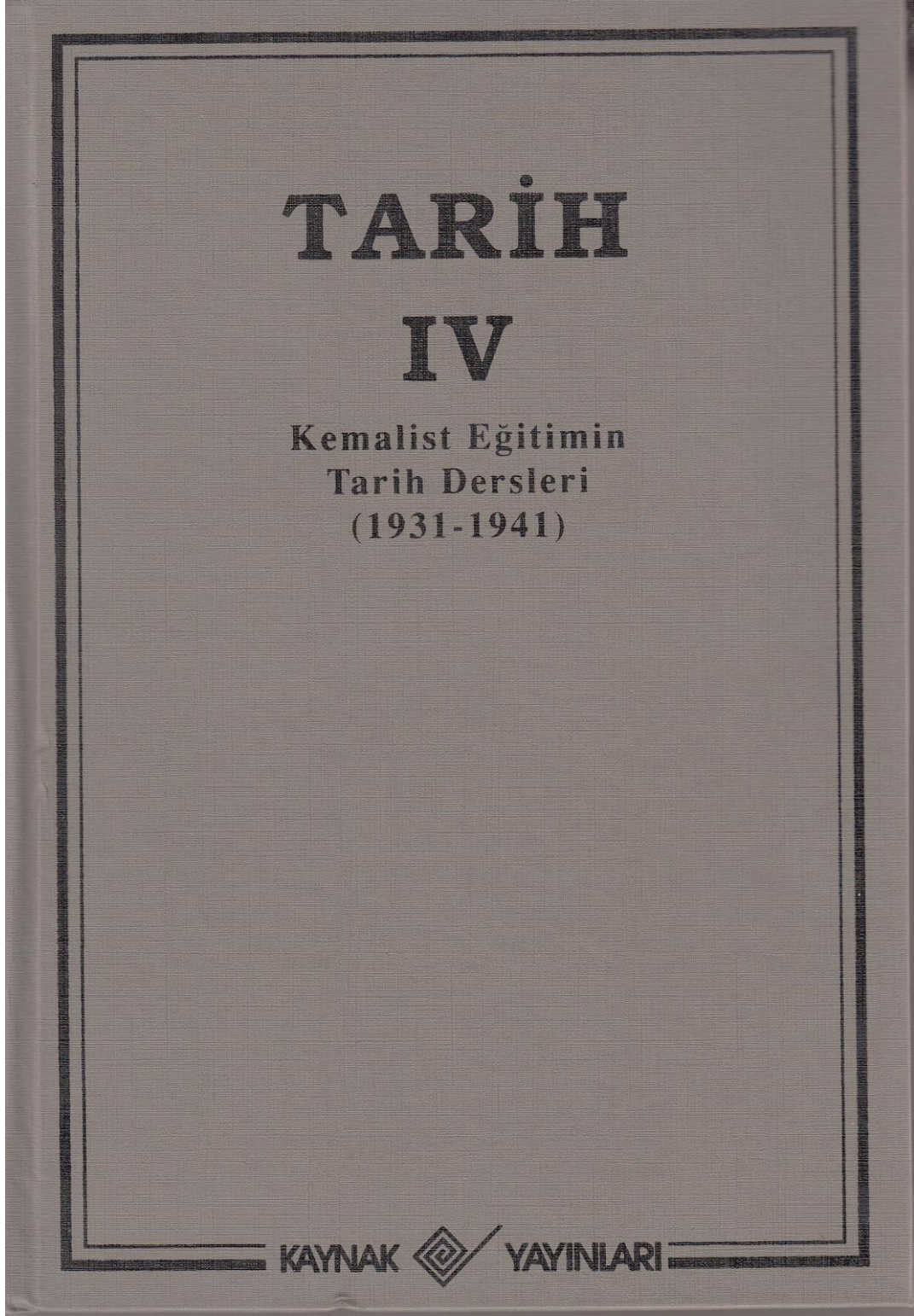
KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1998). Eğitim Teknolojisi, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, E. (1992). Devrim Tarihi Ders Kitapları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Aslan, E. (2007). Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Aslanapa, O. (1997). İnkılap Tarihi Ders Notları, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Ceyhan, E, Yiğit, B. (2003). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi, Ankara: Anı Yay.
- Çilenti, K. (1989). Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi, Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Demirel, Ö. (1993). Genel Öğretim Yöntemleri, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Demirel, Ö. (2004). Öğretme Sanatı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, S, Seferoğlu, S ve Yağcı, E. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğru, N. (1989). Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Derslerinin Dünü-Bugünü-Geleceği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Doğaner, Y. (2005). Yüksek Öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Yeni Yaklaşımlar – Hacettepe Üniversitesi Örneği- Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. Cilt XXI, Sayı 62 (Temmuz 2005).
- Doğaner, Y. (2006). Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Ertürk, S. (1972). Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Gürsel, M. (1996). Nitelikli Eğitim ve Eğitimin Niteliğinin Geliştirilmesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.7. Konya, 1996.
- Hayta, N, ve Diğerleri. (2003). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Ankara: Nobel Yayınları
- Hacıeminoğlu, N. (1976). Milliyetçi Eğitim Sistemi, Ankara: Töre Devlet Yayınevi.
- İsmailoğlu, A. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, İstanbul: Beta Yayınları.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, İstanbul: İstanbul Bil. Ün. Yay.

- Kütükoğlu, M. (1998). Tarih Araştırmalarında Usul, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Koşar, E. (2003). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kılıç, D. (2003). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (1995). Öğretim İlkeleri ve Yöntemleri, Ankara: Gazi Büro Kitapevi.
- Özçelik, İ. (1995). Tarih Öğretiminde Yöntem ve Teknikler, Ankara: Özlem Matbaacılık.
- Peker, R. (1984). İnkılap Dersleri.(4.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Paykoç, F. (1991). “Tarih Öğretimi”, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Pıngel, F. (2003). Ders Kitaplarını Arastırma ve Düzeltme Rehberi UNESCO (Çev.: Nurettin Elhüseyni), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay.
- Stradling, R. 20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli. (Çev. Ayfer Ünal). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. İstanbul, 2003.
- Saray, M, Tosun, H. (2005). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ankara: ATAM Yayınları.
- Schueddekopf, O, Bruley, E, Dance, H, ve Vıgander, H. (1969). Tarih Öğretimi ve Tarih Kitaplarının Geliştirilmesi (Çev: Necati Engez), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Safran, M. (2006). Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Şimşek, N. (2002). Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tebliğler Dergisi, Cilt: 44, Sayı:2087
- Tebliğler Dergisi, Cilt: 46, Sayı: 2104
- Tanör, B, Toprak, Z, ve Berktaş, H. (1997). İnkılap Tarihi Dersleri Nasıl Okutulmalı. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu. (1998). Türkçe Sözlük, Ankara: TDK Yay.
- Vural, B. (2002). Öğretmenin Mevzuat El Kitabı, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yanpar, T. (2007). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yanpar Şahin, T. (2003). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Editör: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, Pegem Yayıncılık, (4.baskı) Ankara.
- Yalın, H. İ. (2003). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldız, Ö. (2003). “Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri”,
Erciyes Üniv, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 15, Yıl: 2003/2.

EK-1 Tarih IV Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941) Kapak Resmi

EK- 2

Enver Ziya Karal, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944) Kapak Resmi

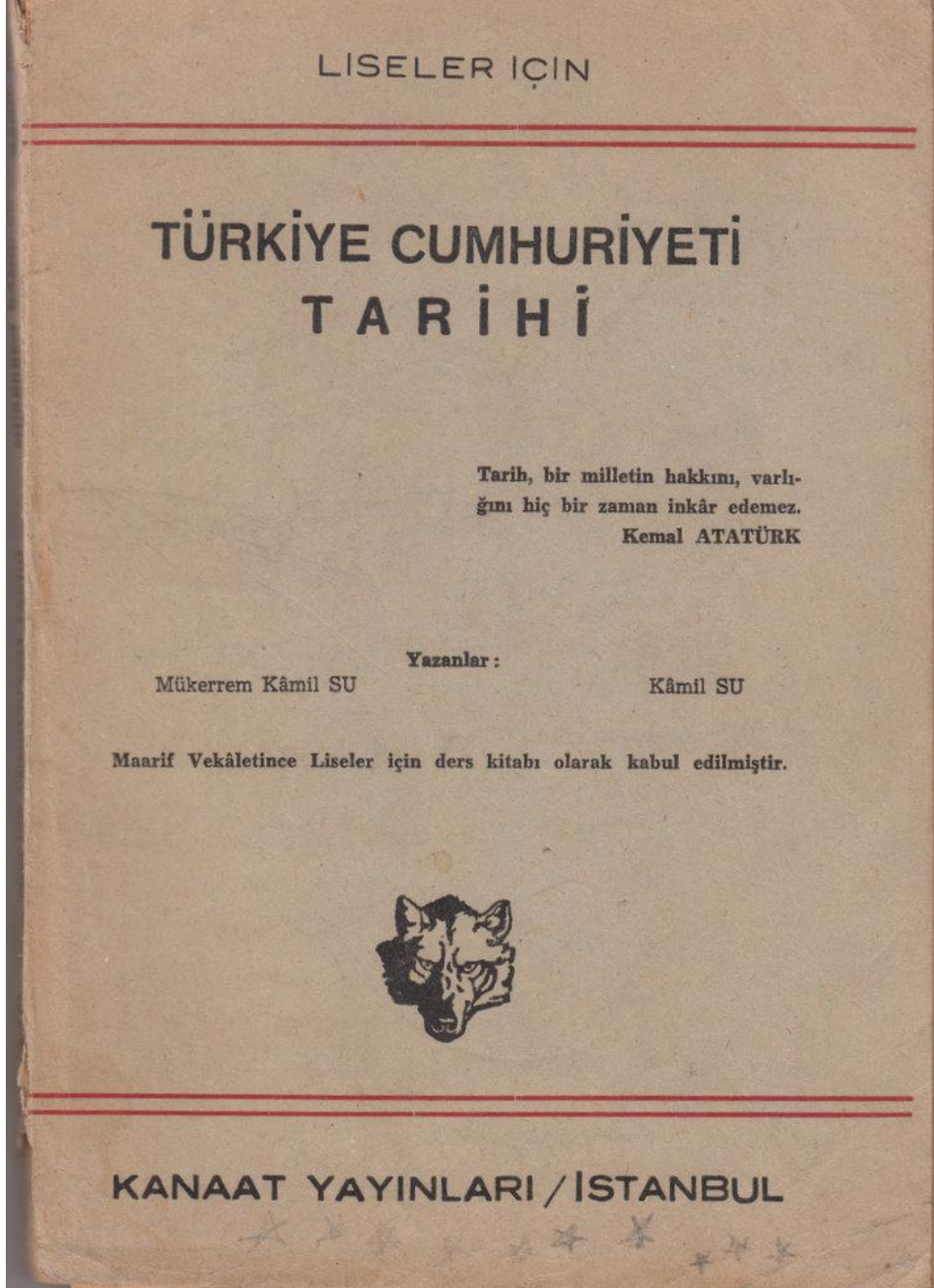
EK- 3

Enver Ziya Karal, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965) Kapak Resmi

EK-4

Mükerrem K. Su, Kamil Su, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kapak Resmi

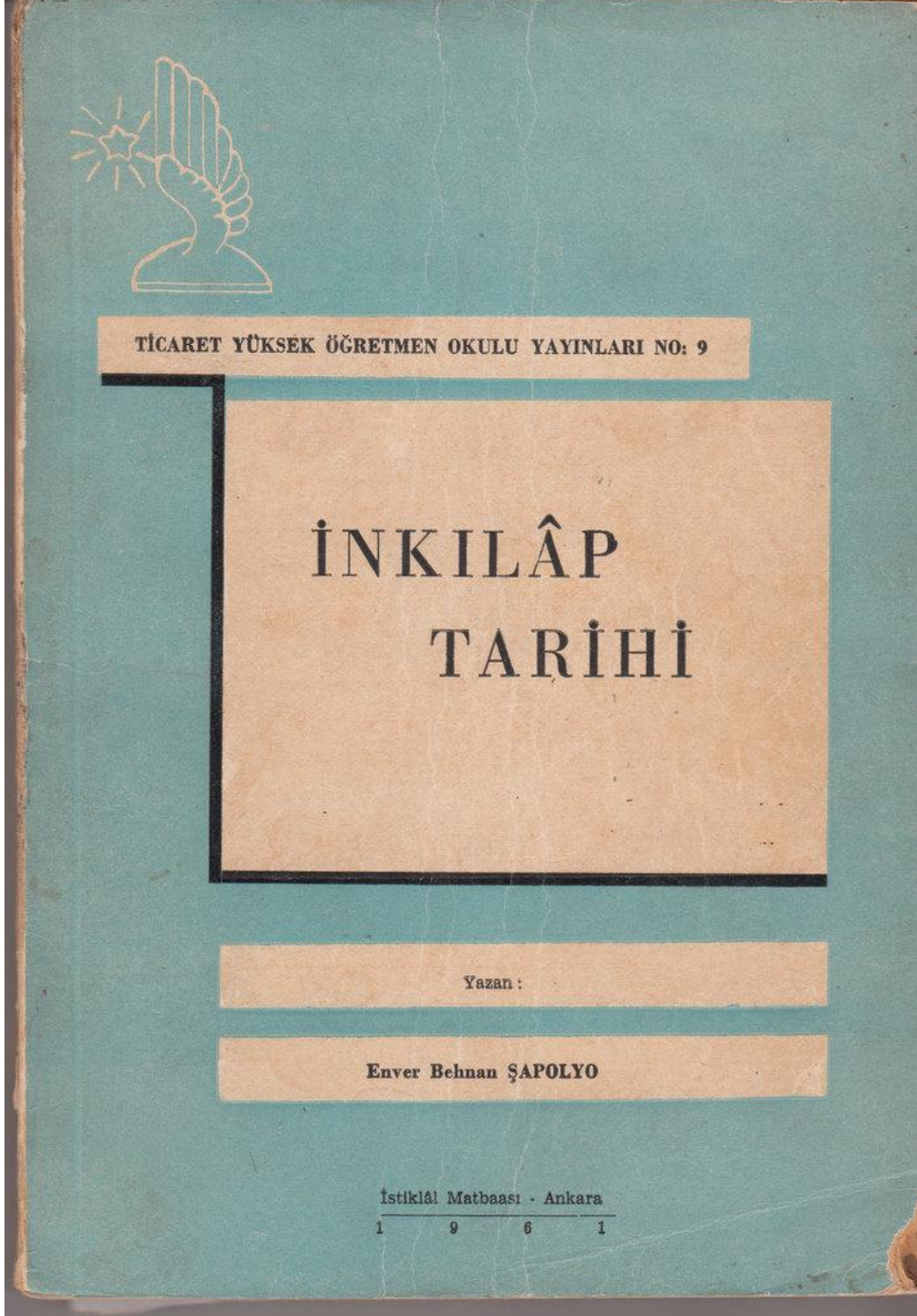
EK- 5

Mükerrem K. Su, Kâmil Su, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kapak Resmi

EK- 6

Enver Behnan Şapolyo, İnkılap Tarihi Kapak Resmi

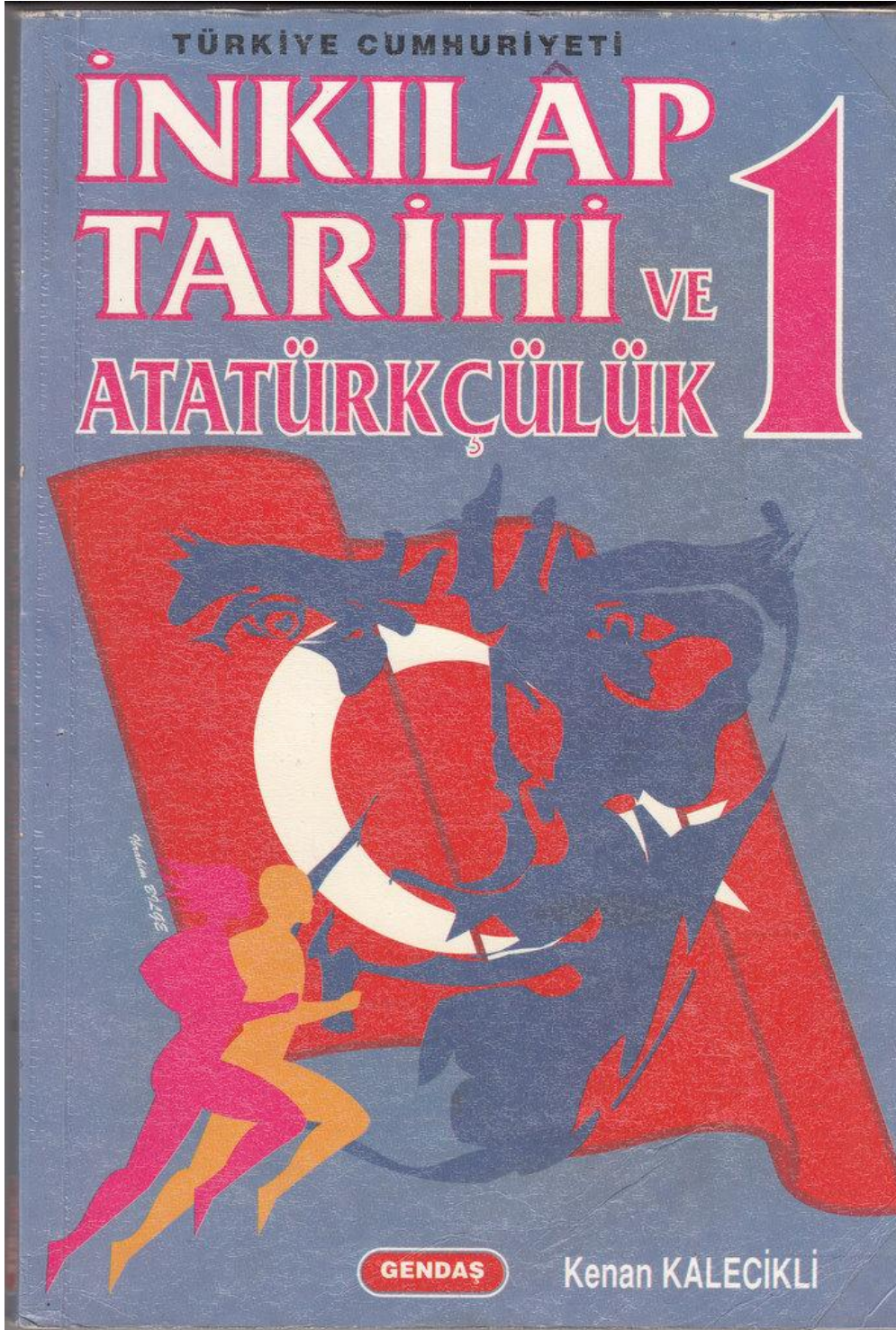
EK- 7

Neriman Serdarlar, Fahriye Çetinkanat, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966)
Kapak Resmi

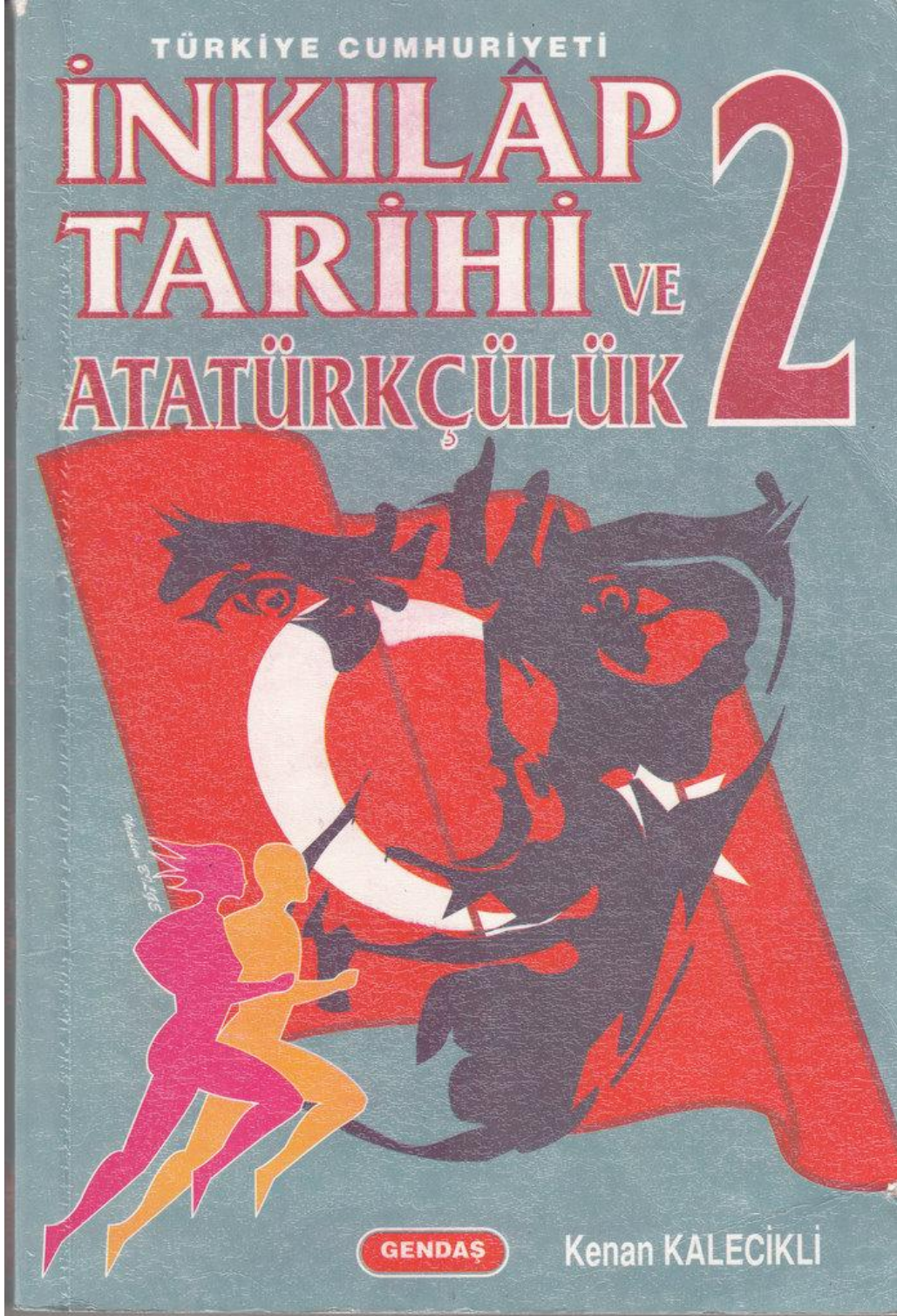
EK-8

Kenan Kalecikli, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1 Kapak Resmi

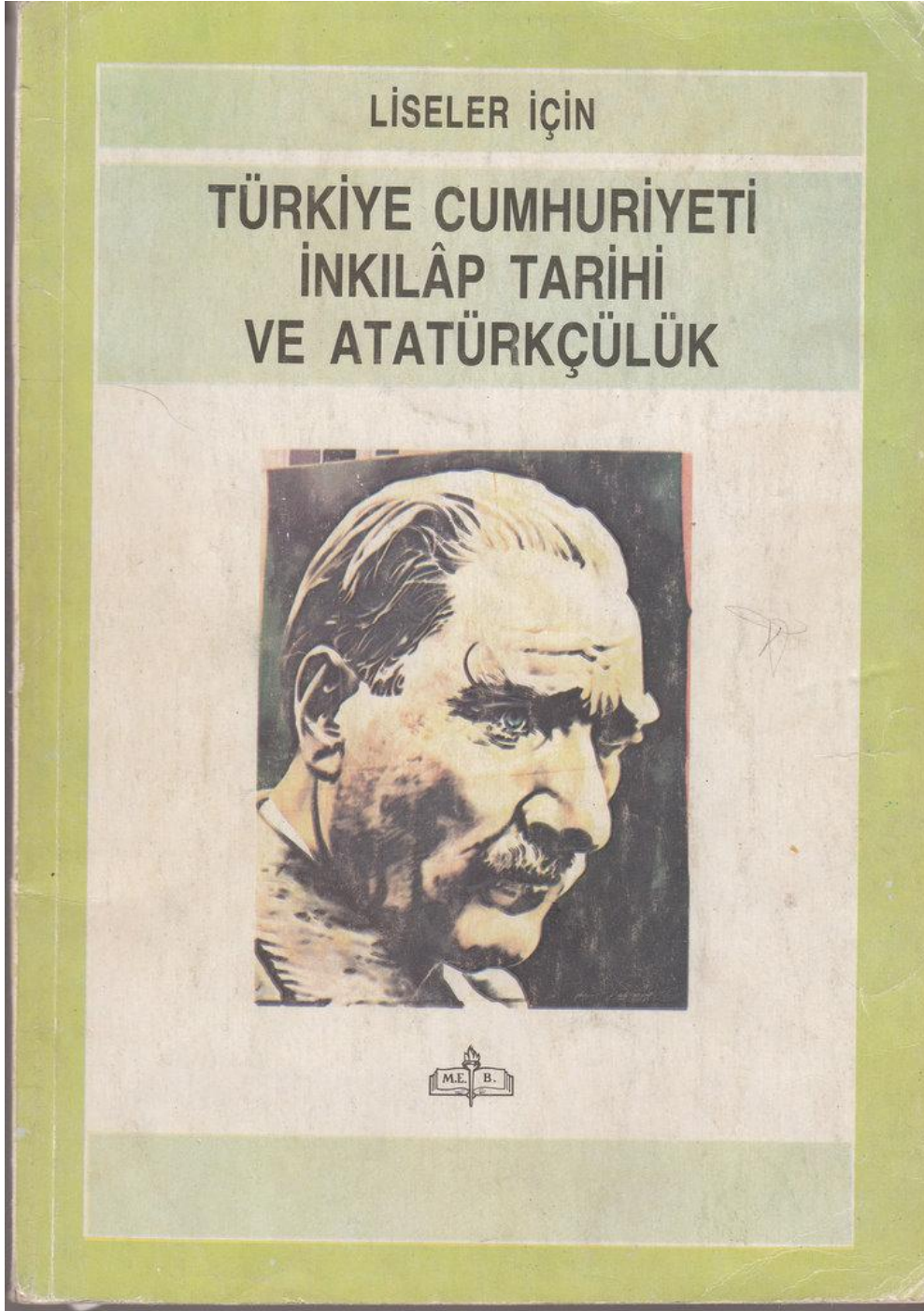
EK-9

Kenan Kalecikli, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 2 Kapak Resmi

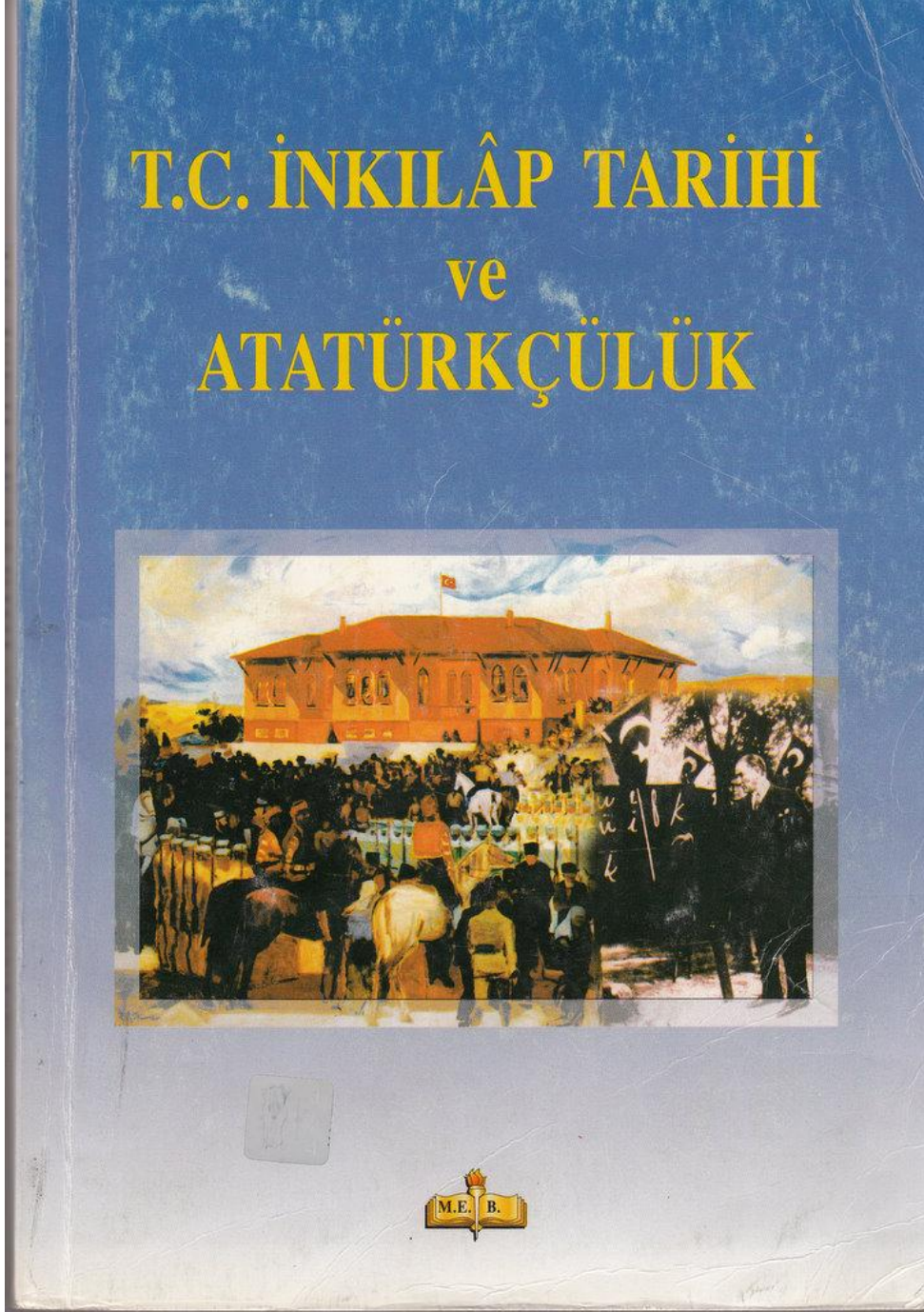
EK-10

Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Kapak Resmi

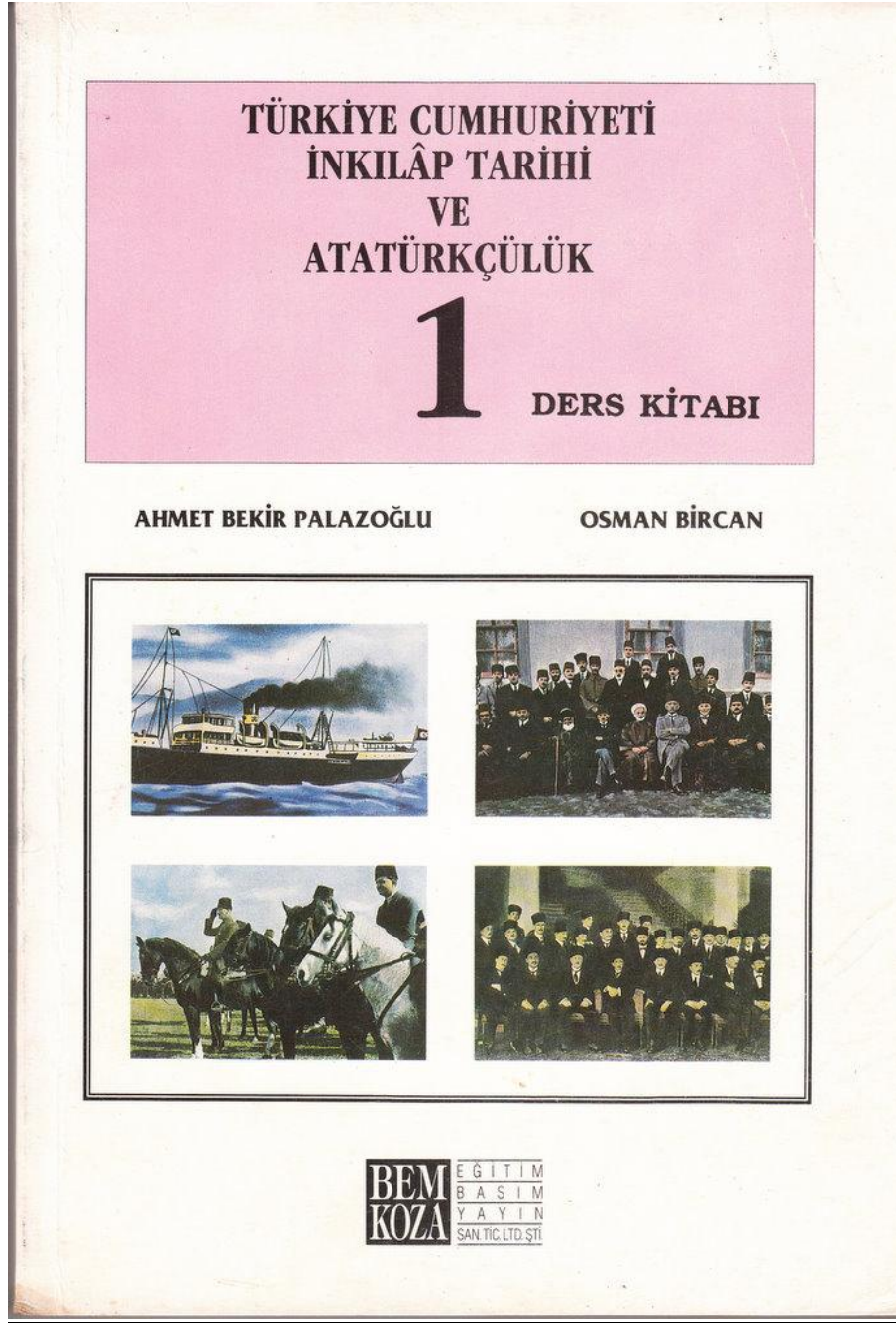
EK-11

Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Mükerrerem K. Su, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Kapak Resmi

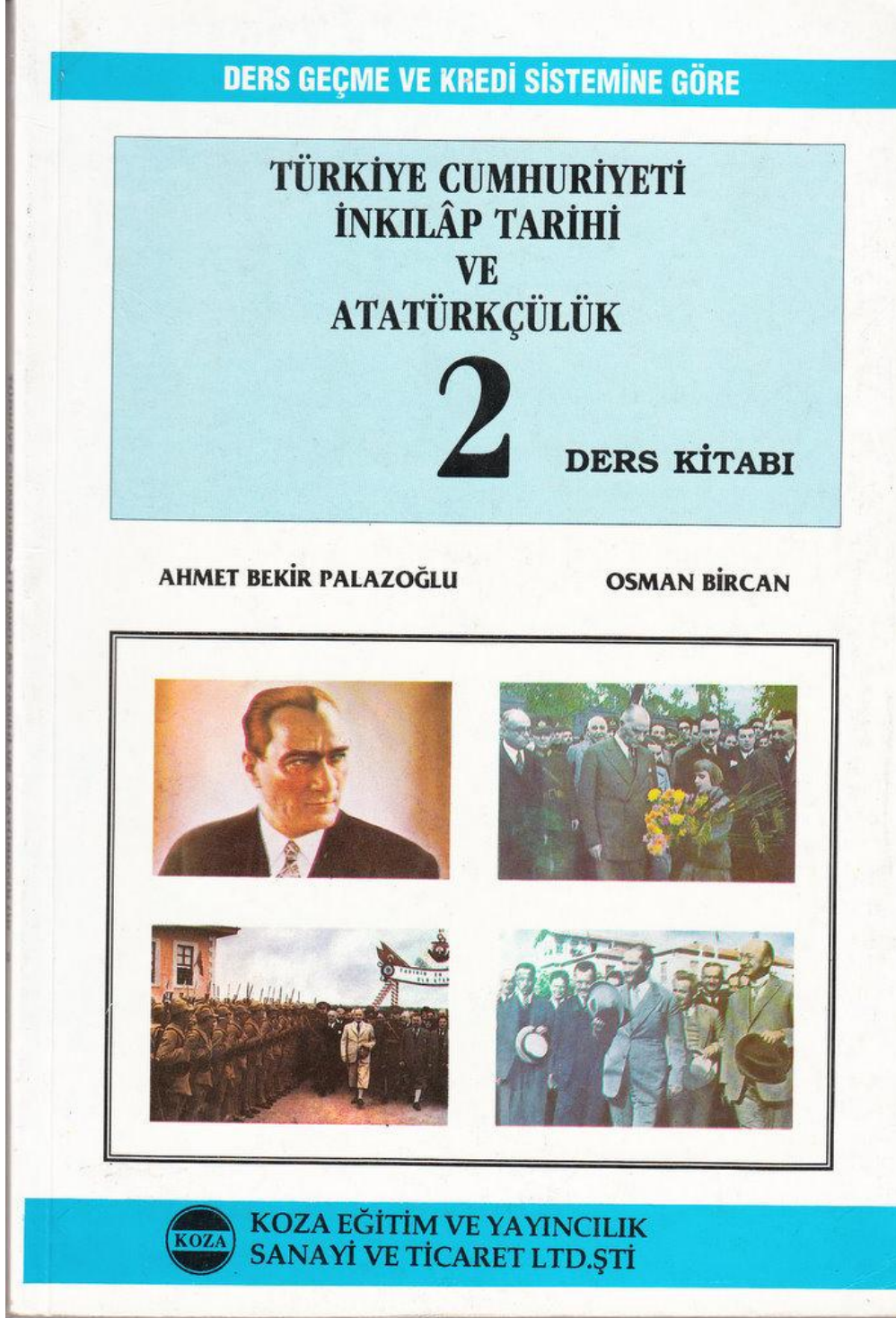
EK-12

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1 Kapak Resmi

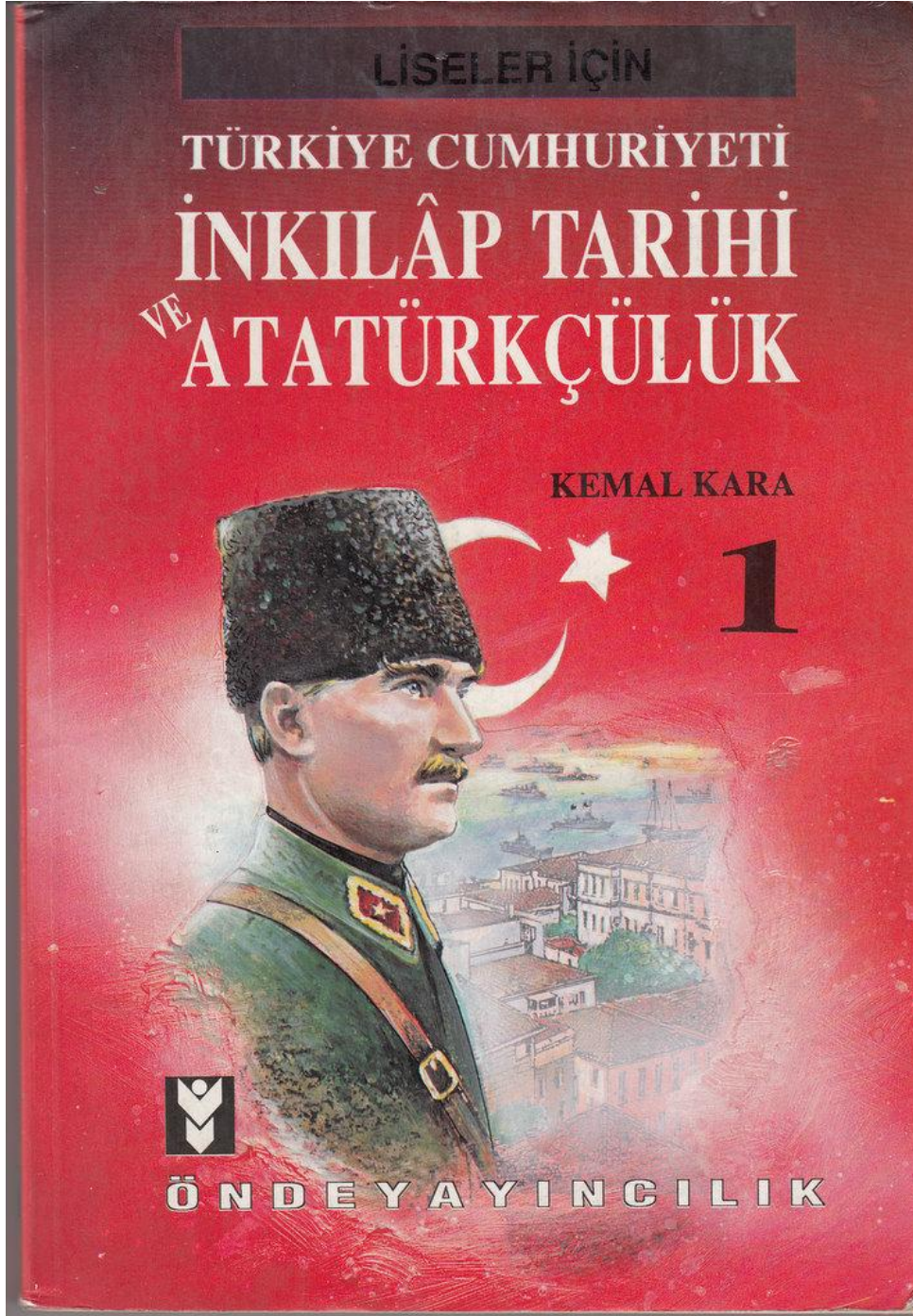
EK-13

Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 2 Kapak Resmi

EK-14

Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1 Kapak Resmi

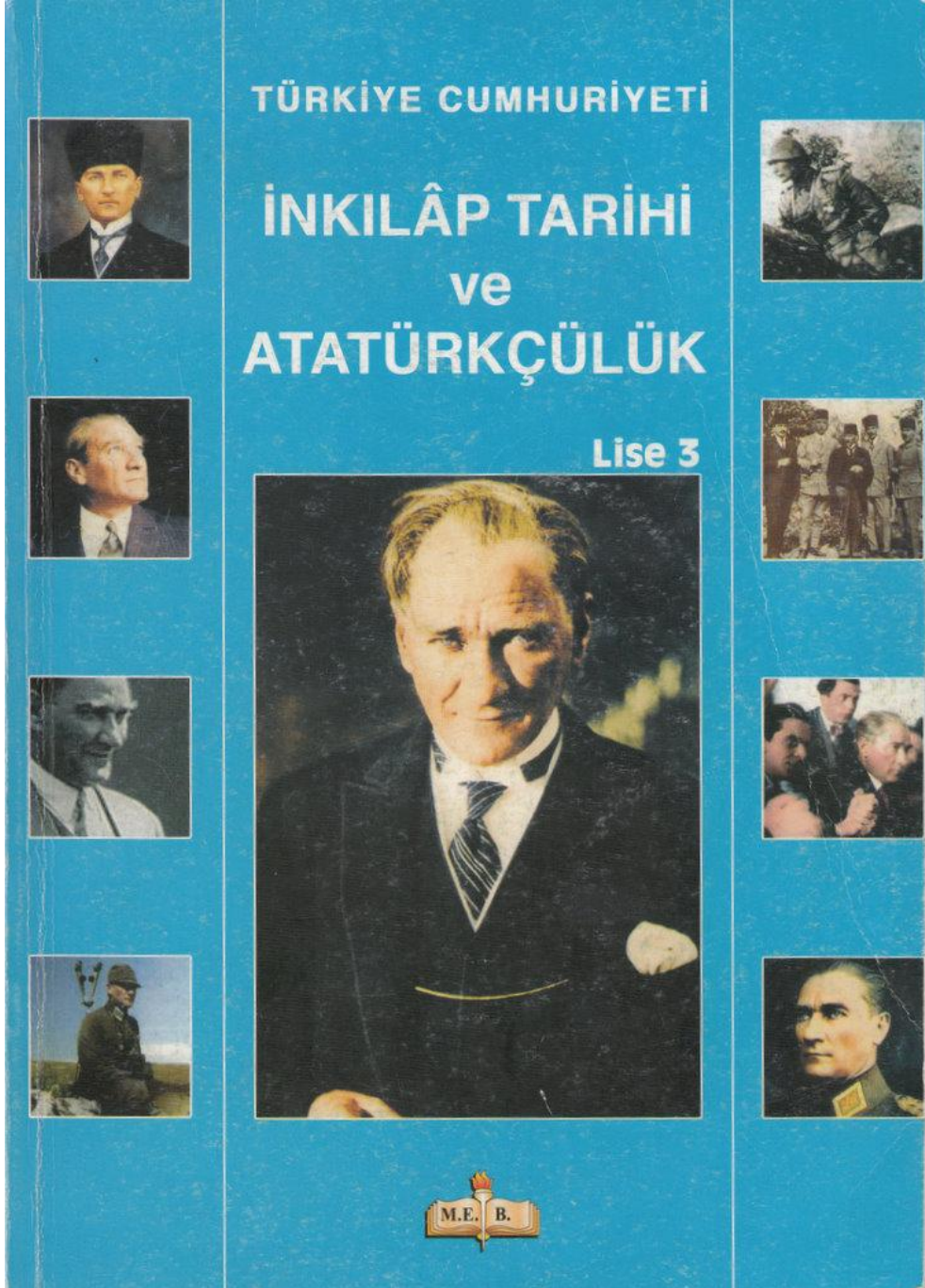
EK-15

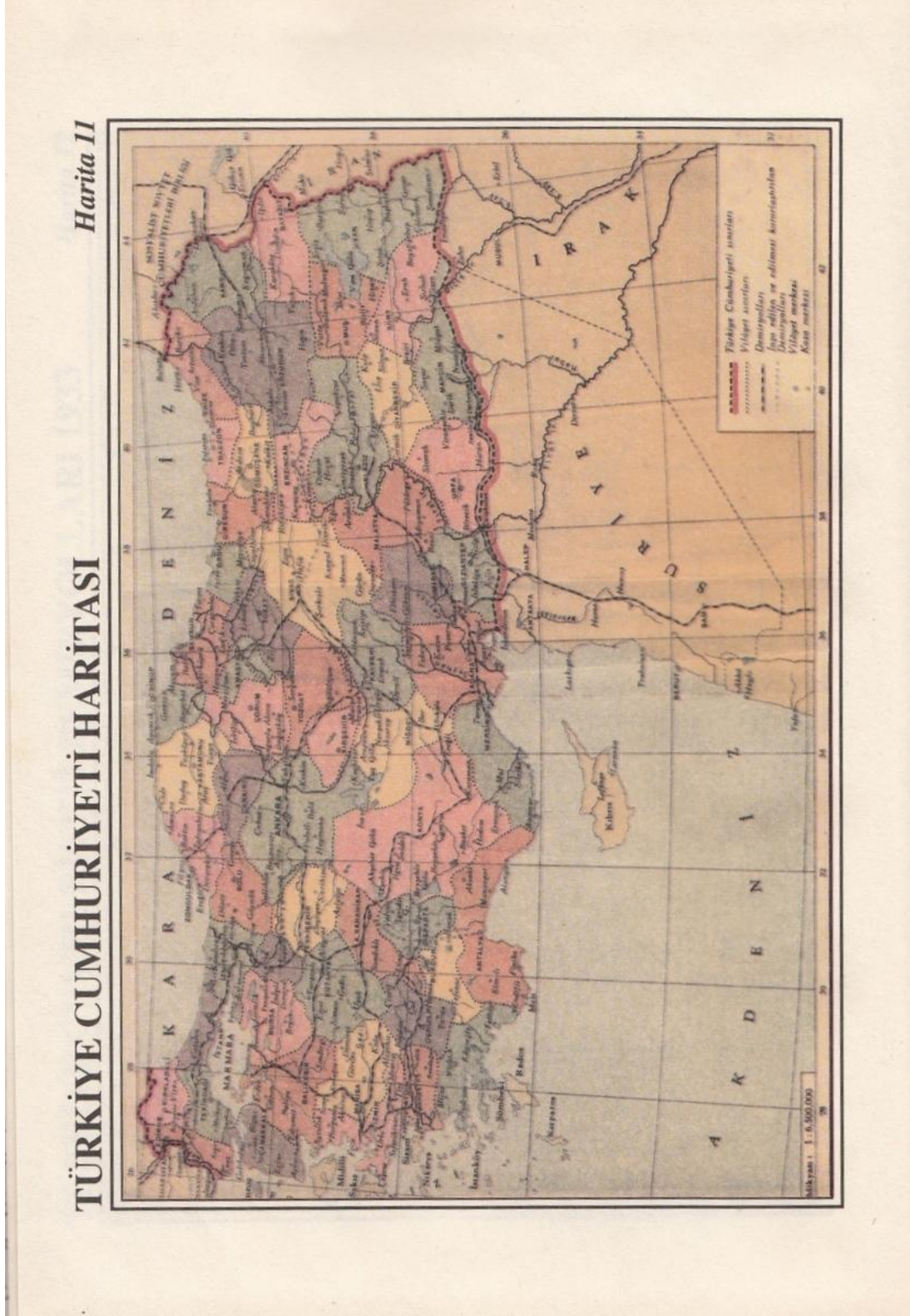
Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Kapak Resmi

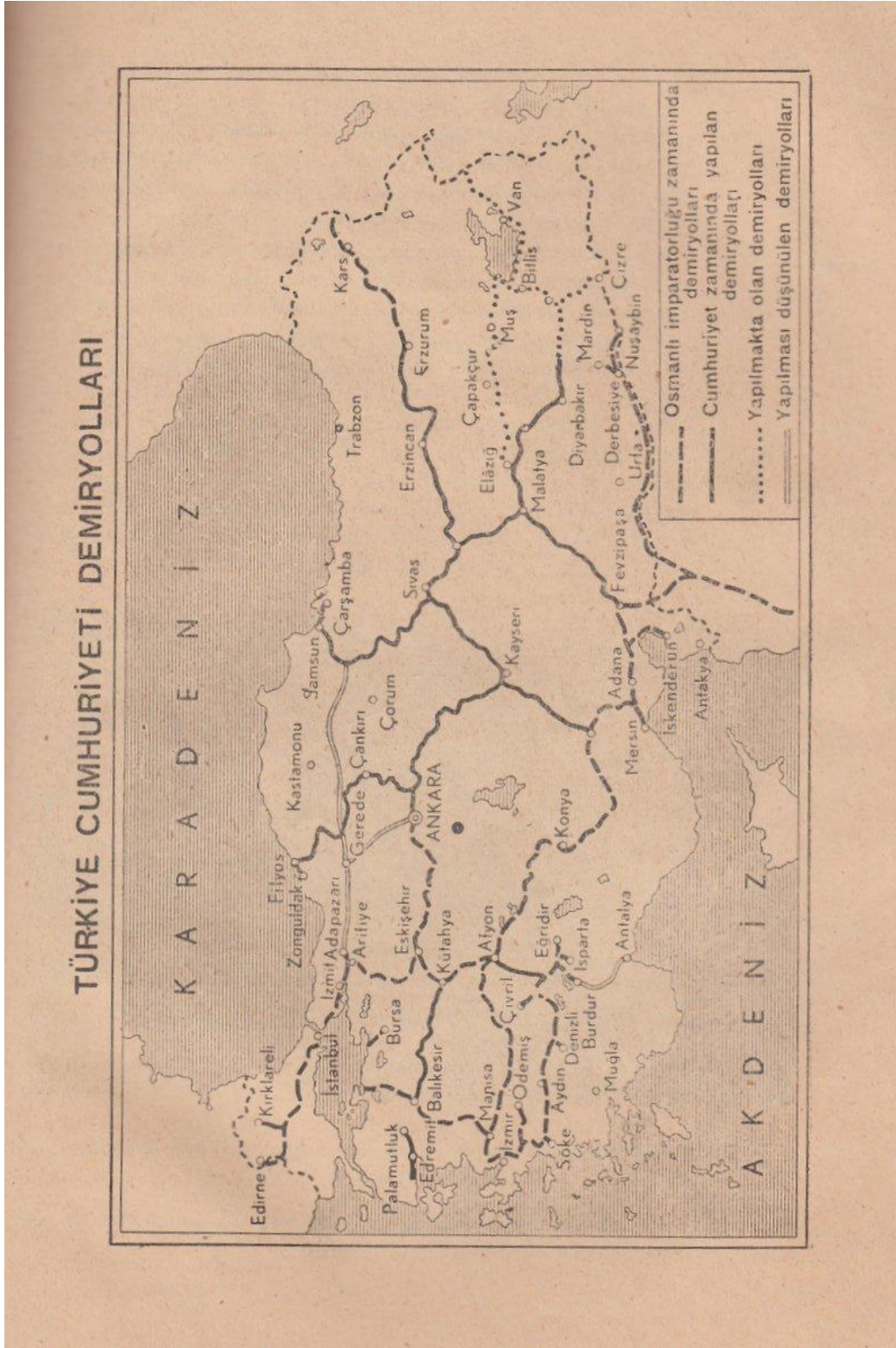

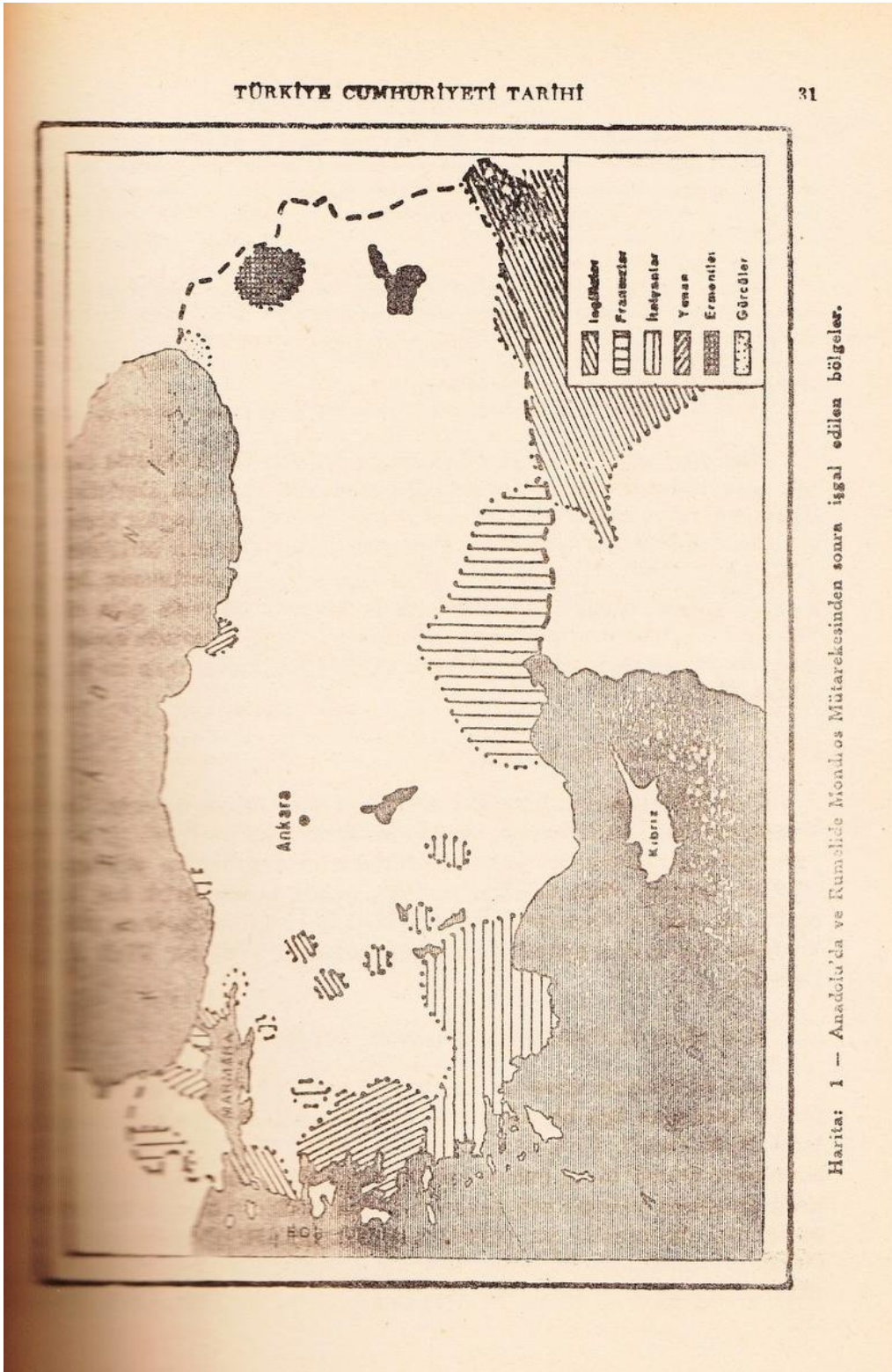
EK-16

İdris Akdin, Muhittin Çakmak, Mustafa Genç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Kapak Resmi

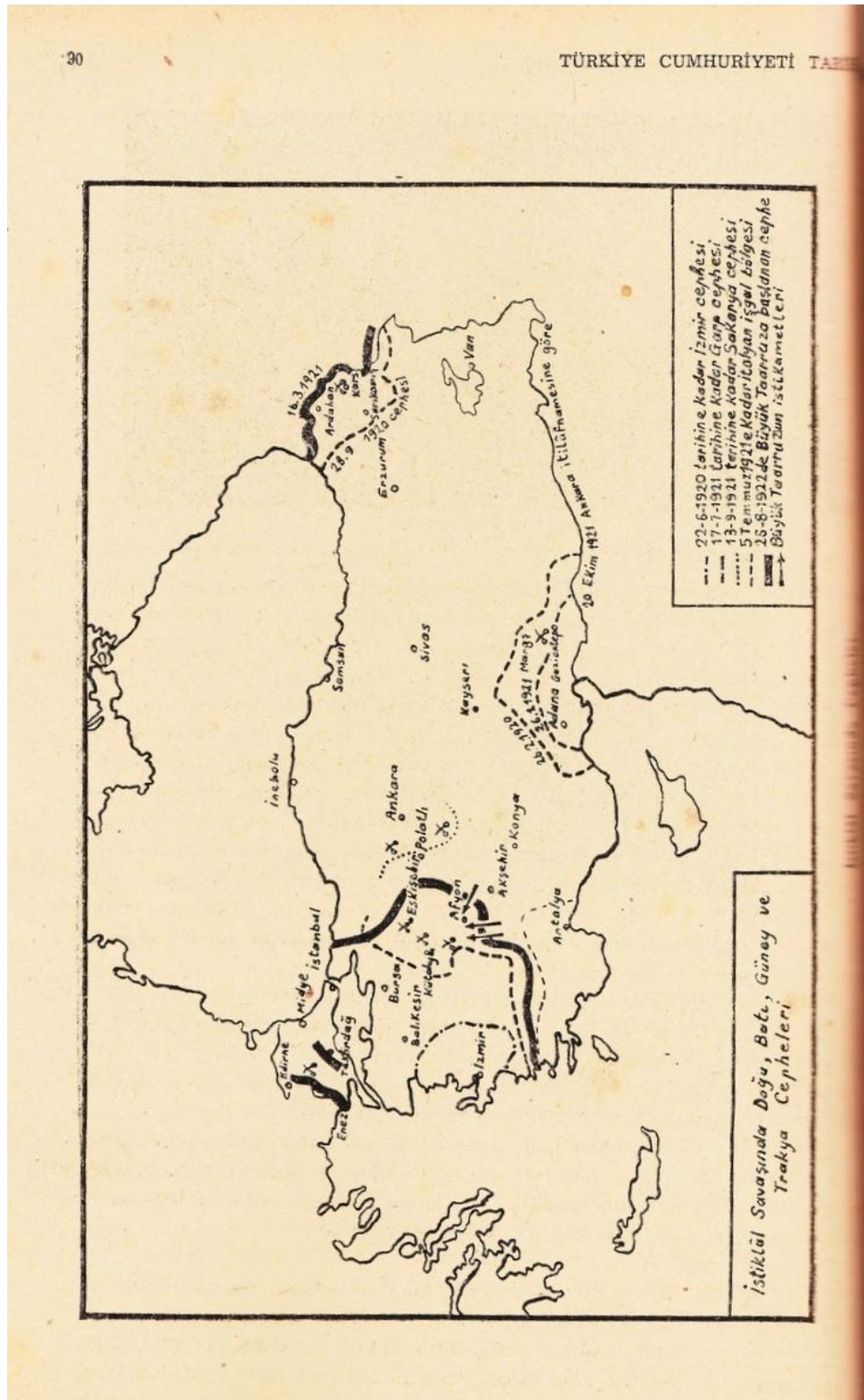

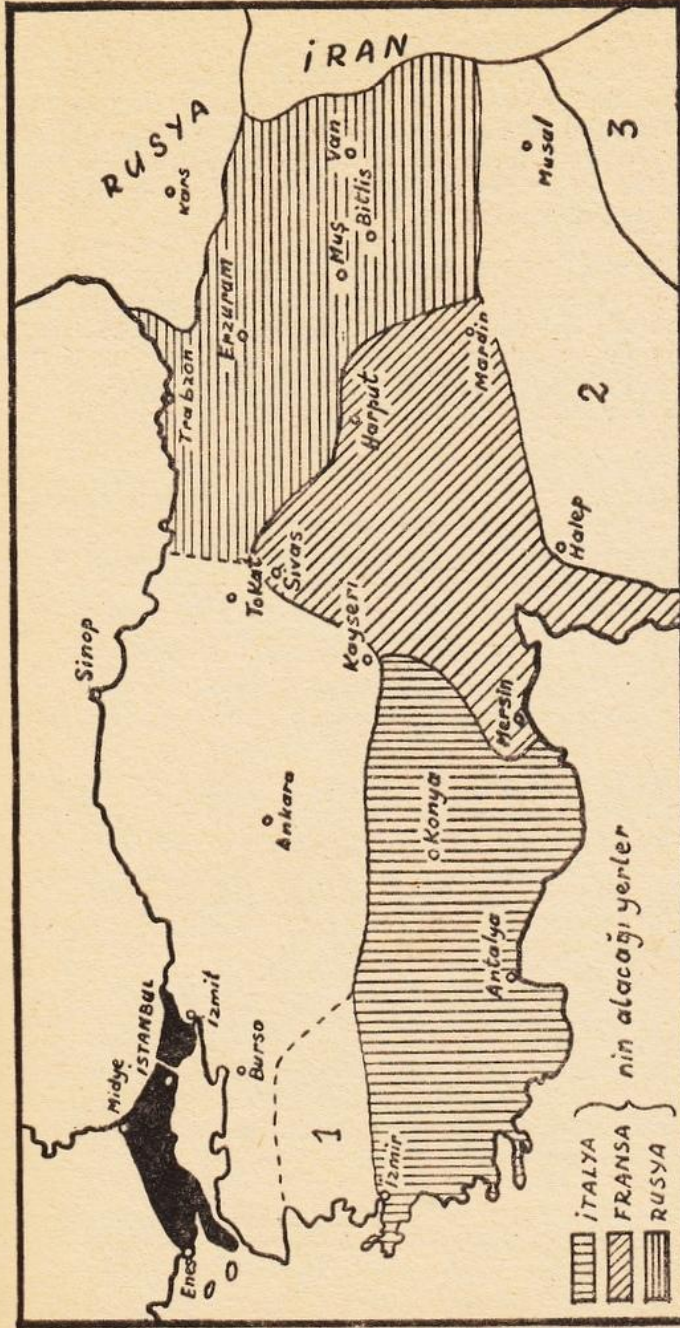

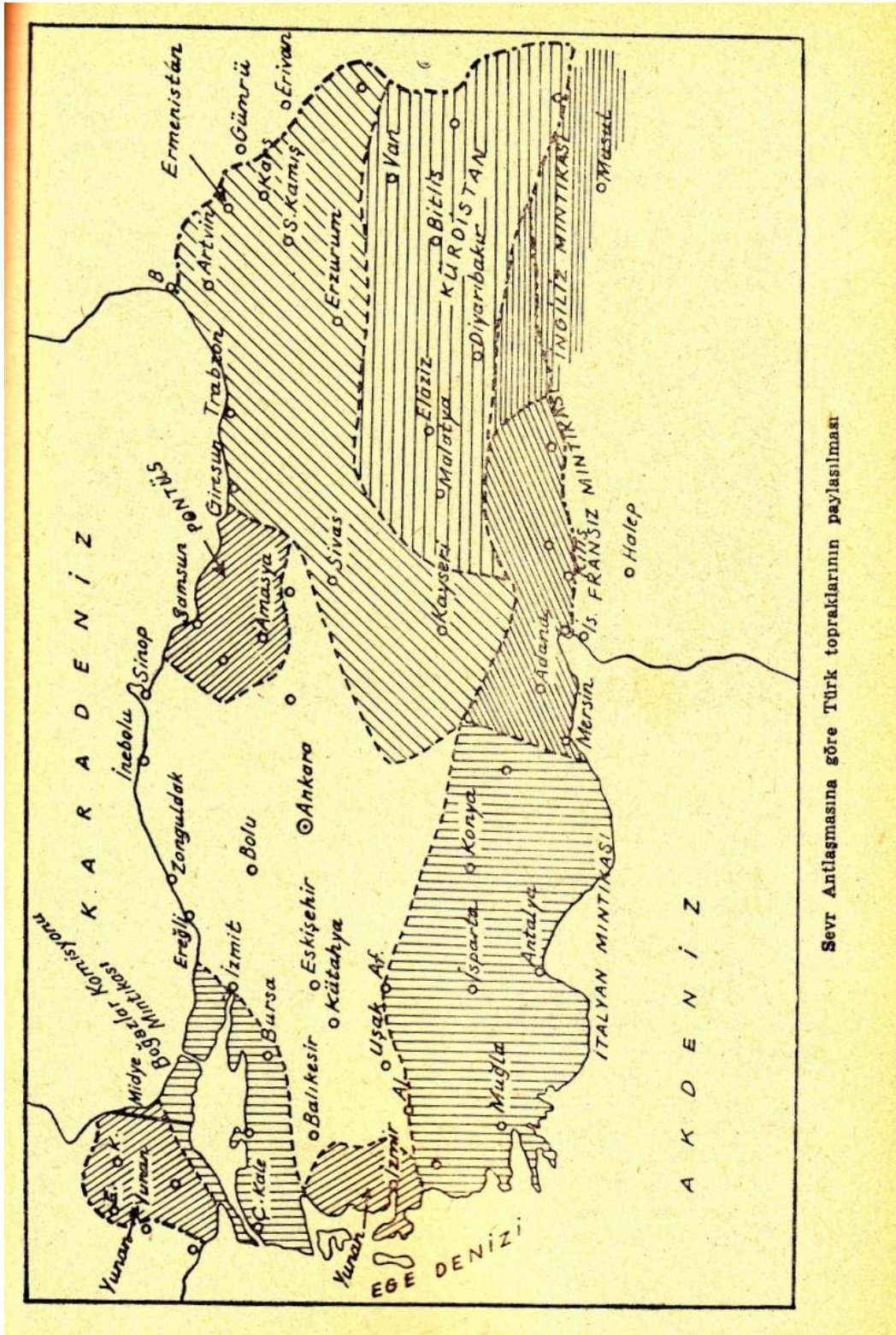
Harita: 1 - Anadolu'da ve Rumeli'de Mondros Mütarekesinden sonra işgal edilen bölgeler.

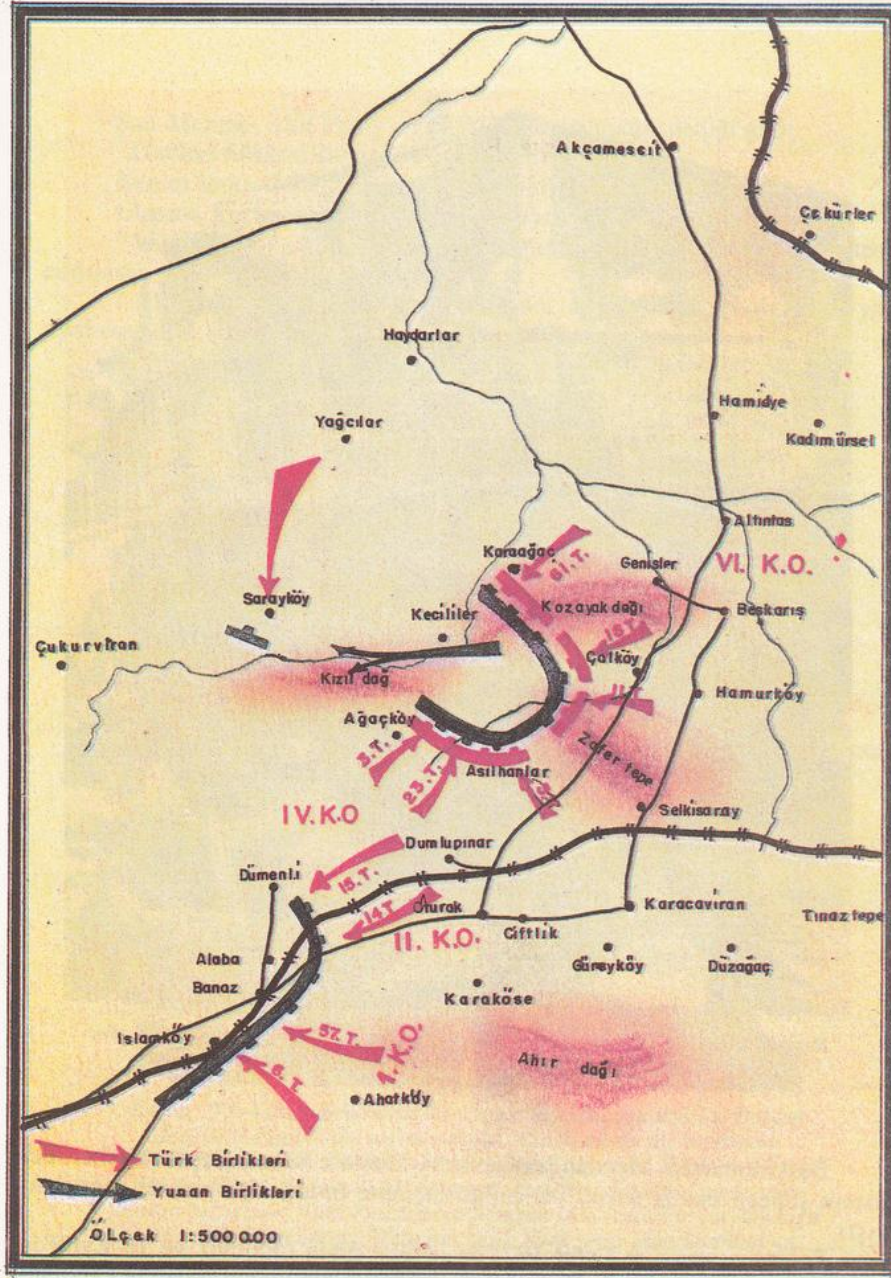

Harita : 1 — 1915 - 1917 yıllarında İtilaf Devletlerinin aralarında yaptıkları gizli anlaşmalara göre Osmanlı İmparatorluğunun bölüşülmesi :

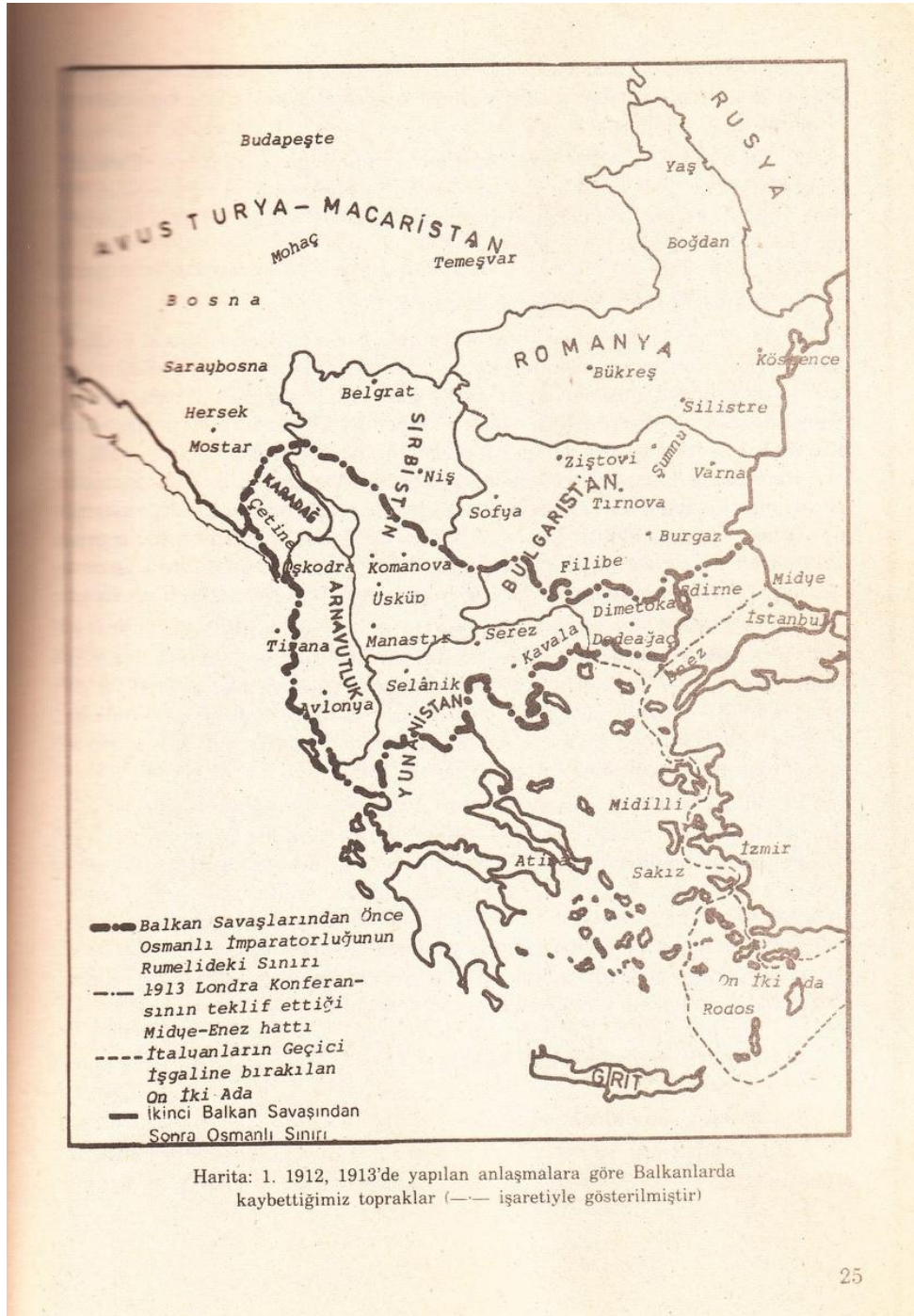
1 — İtalyan	} Nüfuz bölgeleri
2 — Fransız	
3 — İngiliz	

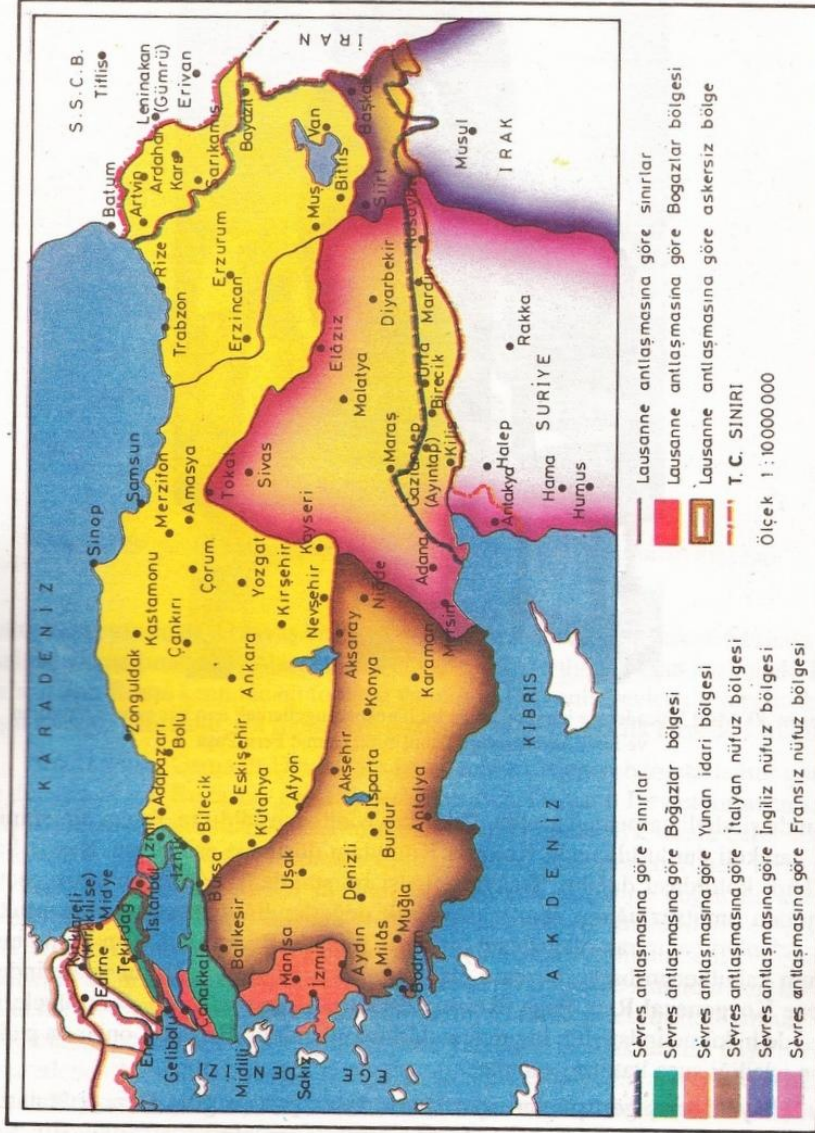

Sevr Antlaşmasına göre Türk topraklarının paylaşılması

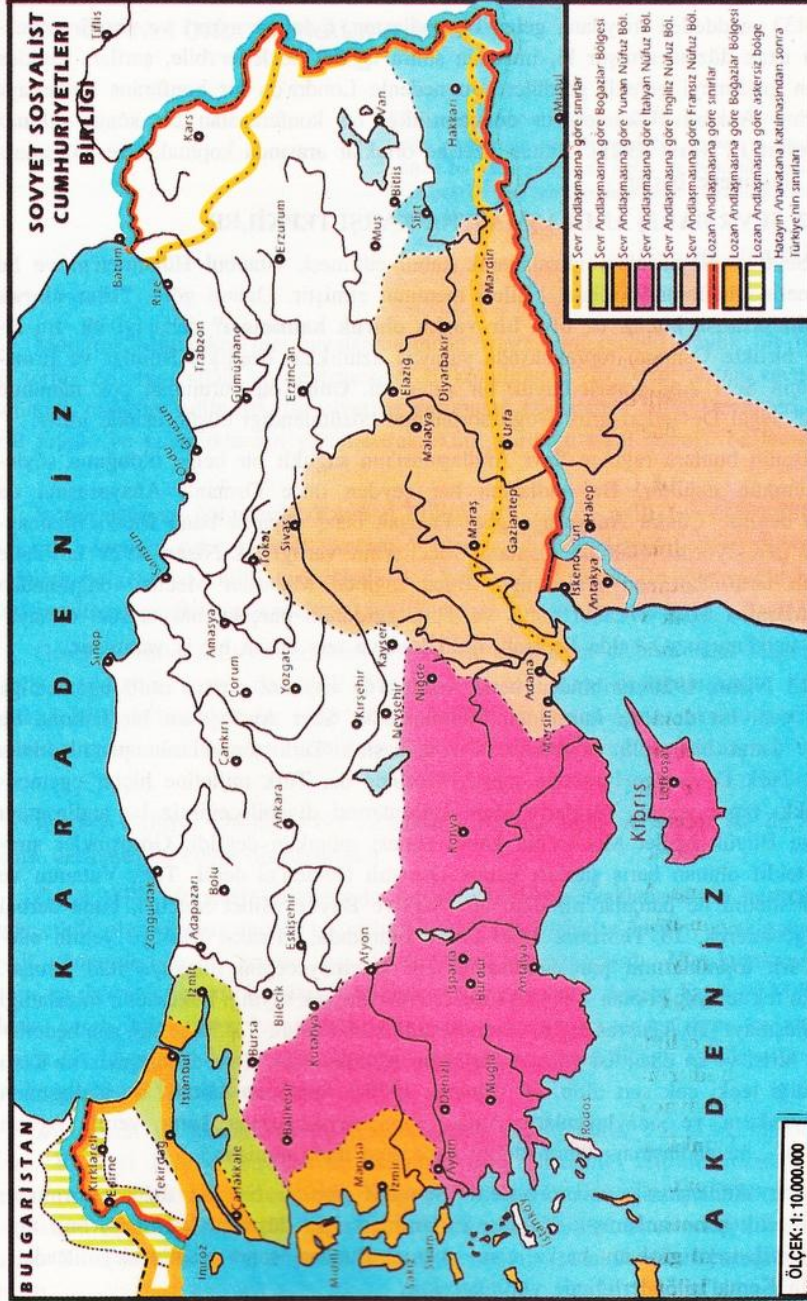

Kroki: 4- Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde ordumuzun ve düşman birliklerinin durumu.

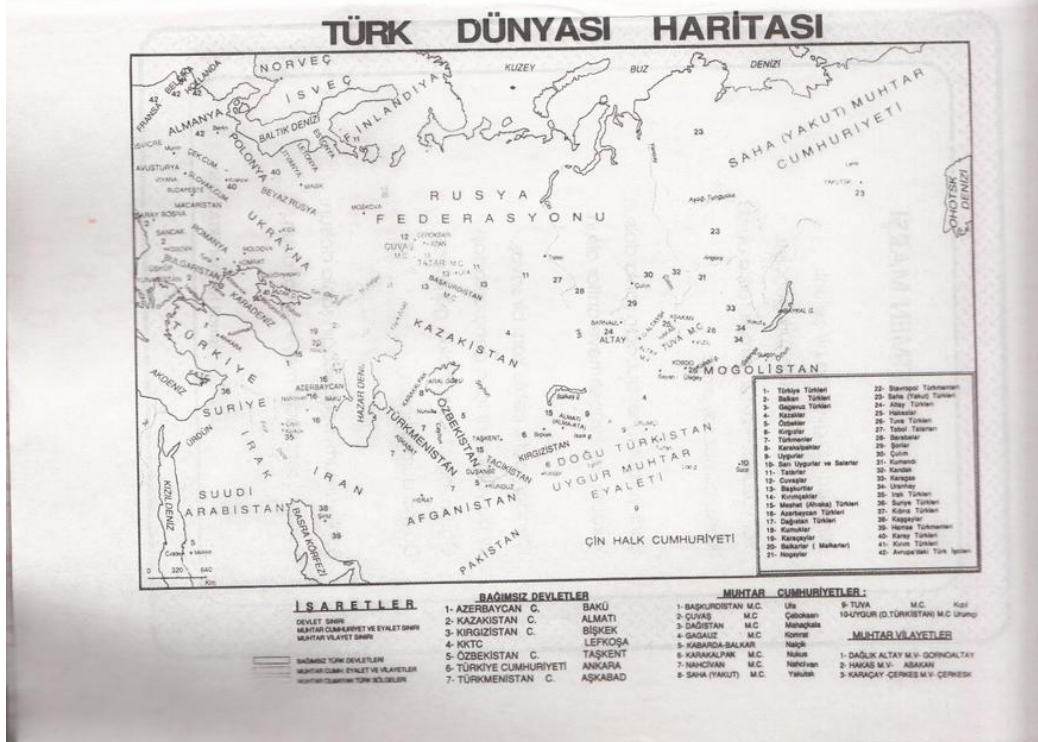

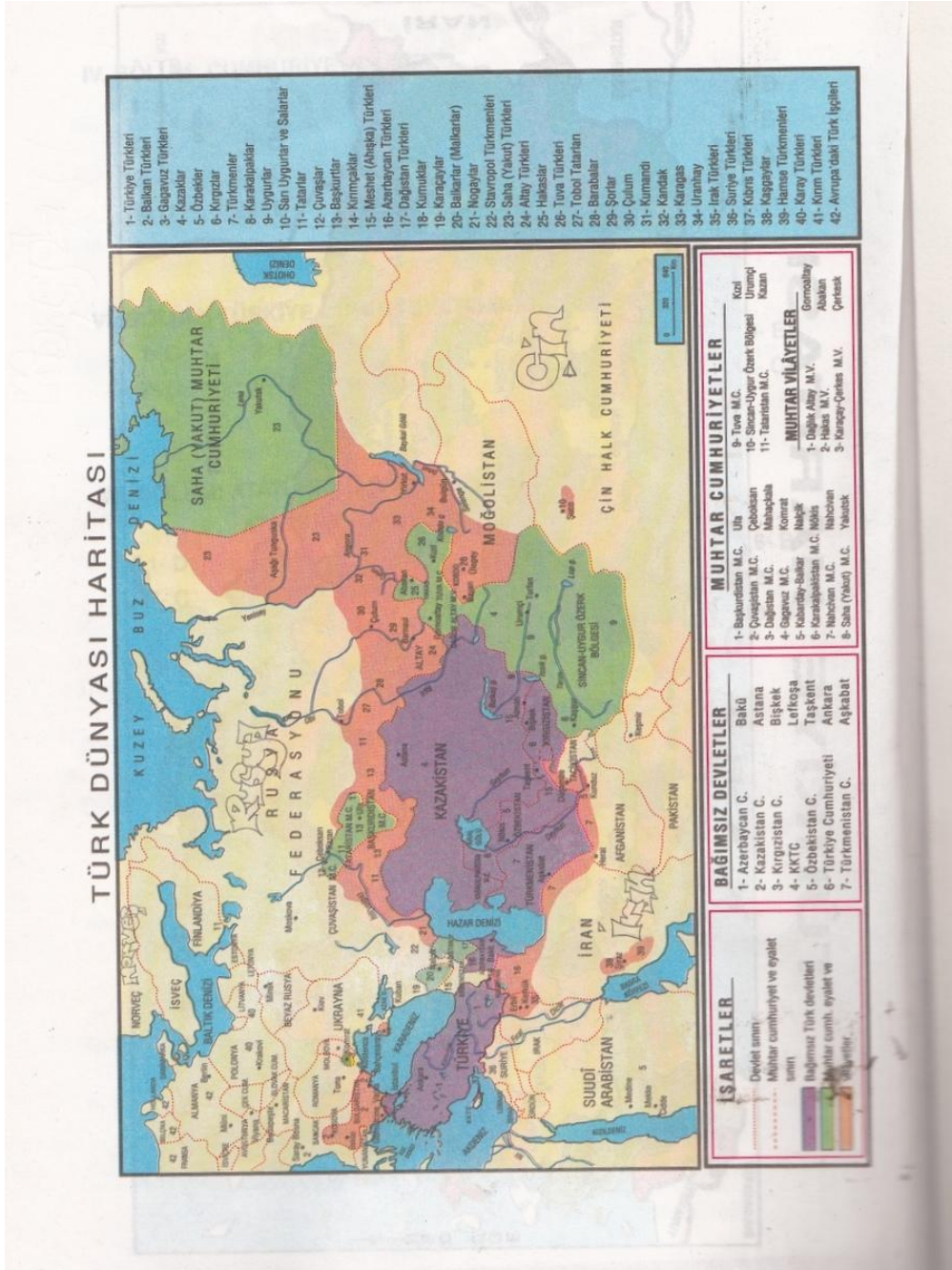

Harita 4: Sevr Antlaşması'na göre Osmanlı İmparatorluğu, Lozan Antlaşması'na göre Türkiye Cumhuriyeti

Harita: 4 - Sevr Barış Andlaşmasına göre Osmanlı Devleti'nin paylaşılması

Harita 8: Sevr Barış Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti'nin paylaşılması

57. BÜYÜK TAARRUZDAN EVVEL GAZİ BAŞKUMANDANIN CEPHEDE KITALARI TEFTİŞİ

48

İSTİKLAL HARBİ

58. BÜYÜK TAARRUZDAN EVVEL BİR PİYADE TÜMENİNİN KUMANDANI TARAFINDAN TEFTİŞİ.

İSTİKLAL HARBİ

49

EK.-31

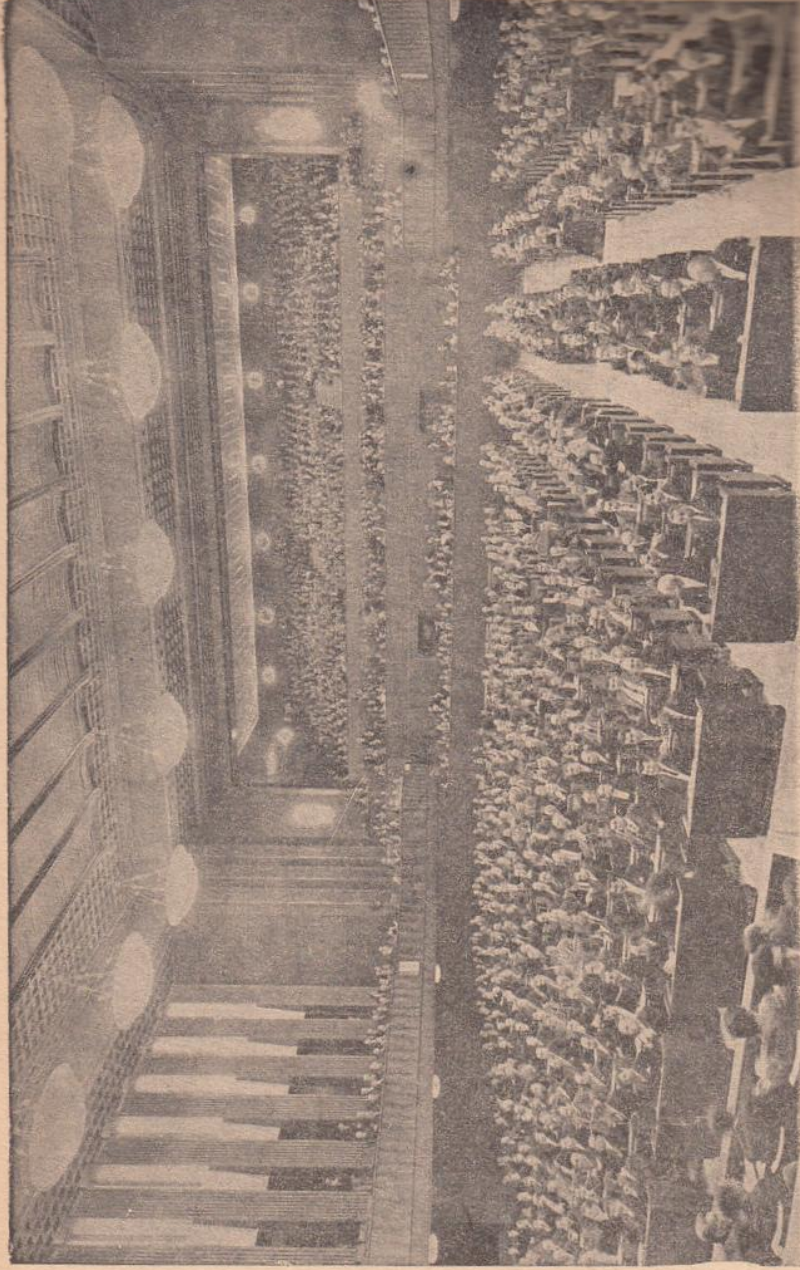
Enver Ziya Karal, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944) syf, 181

Hatayın anavatanına katılması üzerine sevinç gösterileri

EK-32

Enver Ziya Karal, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965) syf, 245

(Resim: 44). Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı salonu.

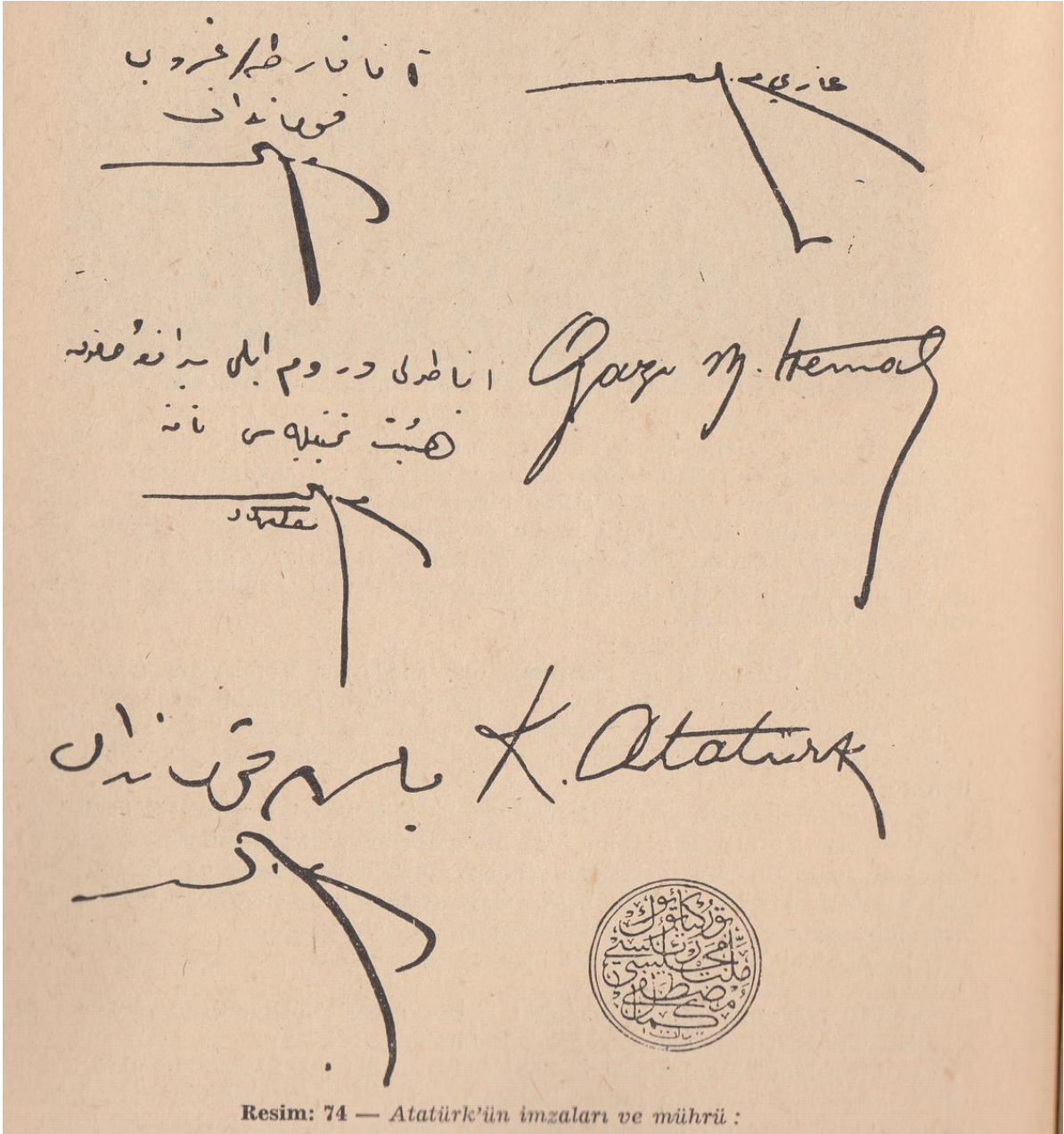
EK- 33

Mükerrem K. Su, Kamil Su, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 1957, syf. 175

Türkiye Cumhuriyetinin Üçüncü Reisiscumhuru
CELÂL BAYAR

(İlk seçildiği tarih: 22 Mayıs 1950)

EK- 35

Enver Behnan Şapolyo, İnkılap Tarihi, syf 181

Gençlik Millî İnkâlâbın sevînci içinde

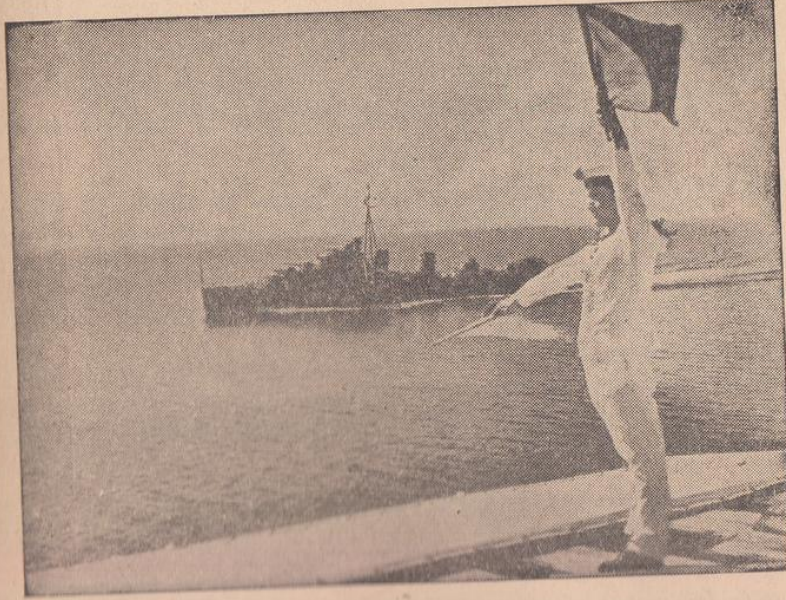
EK- 36

Neriman Serdarlar, Fahriye Çetinkanat, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966), Syf. 153

— 153 —

Resim: 38 — Türk hava kuvvetleri Türk semalarında filo halinde uçarken

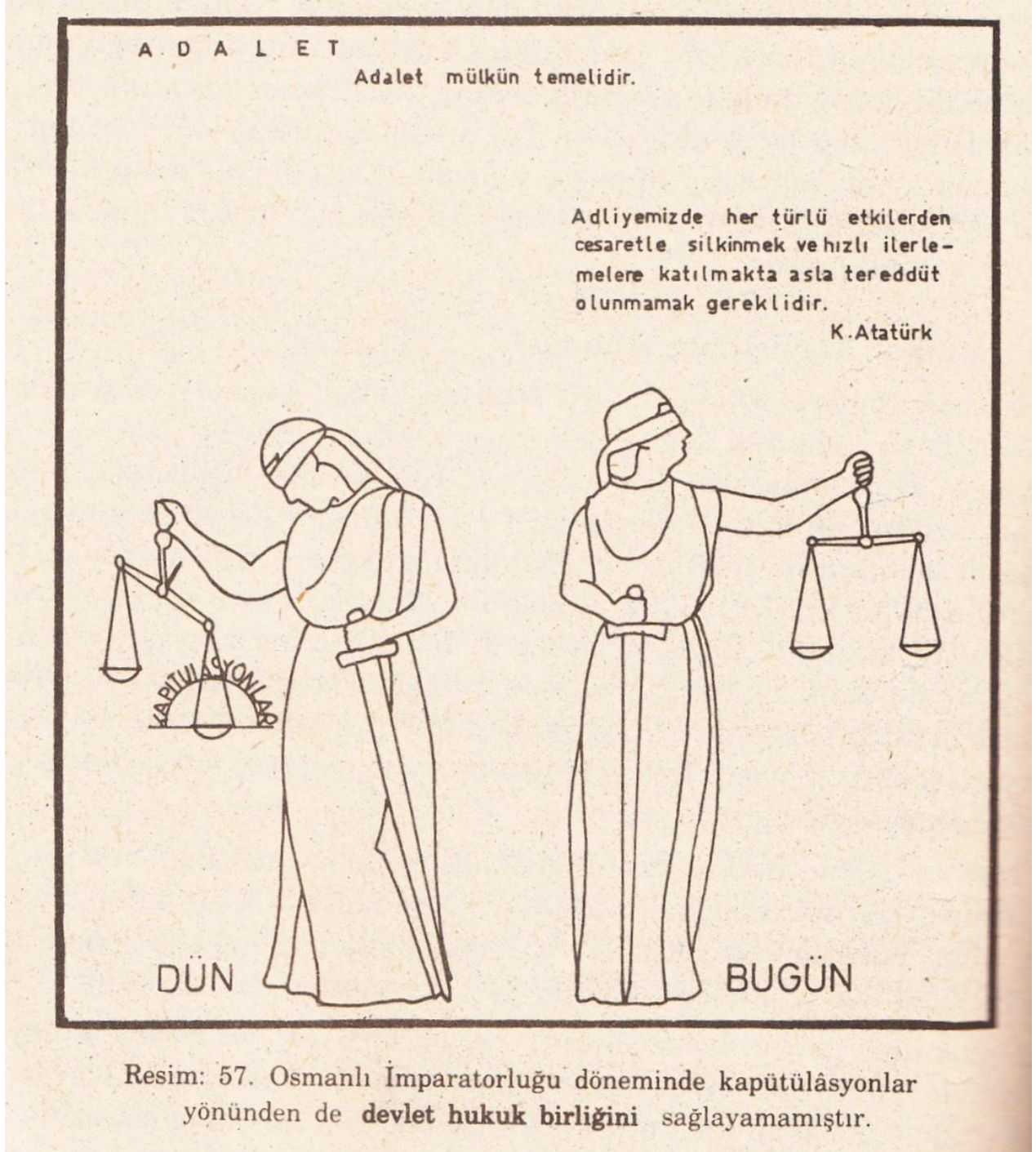
Resim 39 — Türk deniz kuvvetleri ve bayımla haberleşen bir deniz eri

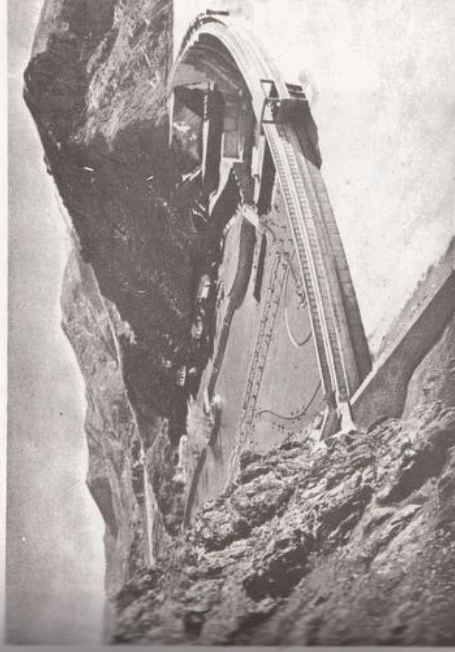
Resim: 53- Yukarıdaki resim, Paris'te çıkan LE PETIT JOURNAL (Lö Pöti Jurnal) adlı gazetenin ekinde 24 Kasım 1895'te yayımlanmıştı. Resmin altında şunlar yazılıydı:

"Doğu olayları: Ermenilerin bir camiye saldırışları."

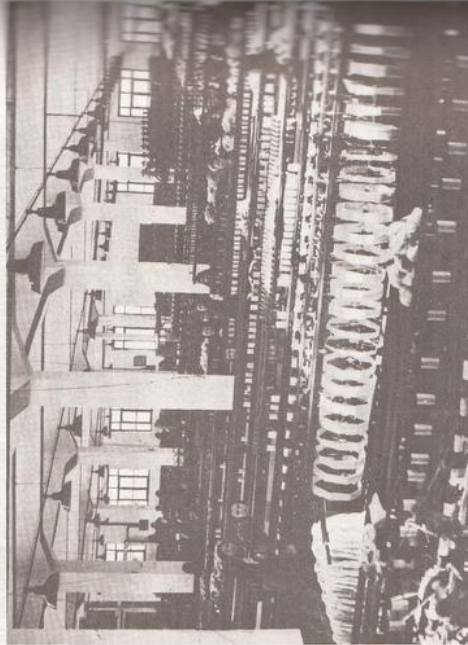

EK- 40

Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Mükerrem K. Su, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatrklk, Syf, 234-235

Resim 68. Atatürk döneminde yapılan bayındırık eserlerinden Ankara'da Çubuk Barajı

Resim 67. Atatürk döneminde kurulan fabrikalardan biri

EK- 41

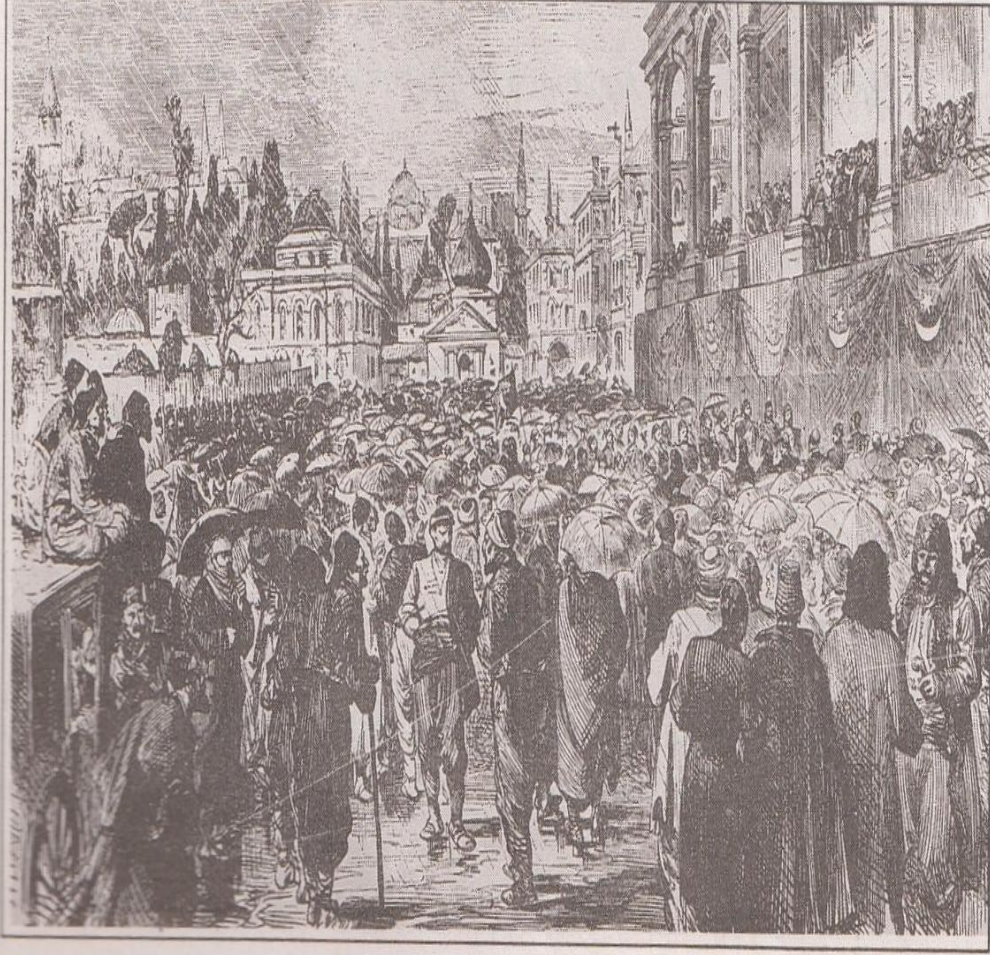
Ahmet Bekir Palazoğlu, Osman Bircan, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1, syf, 143

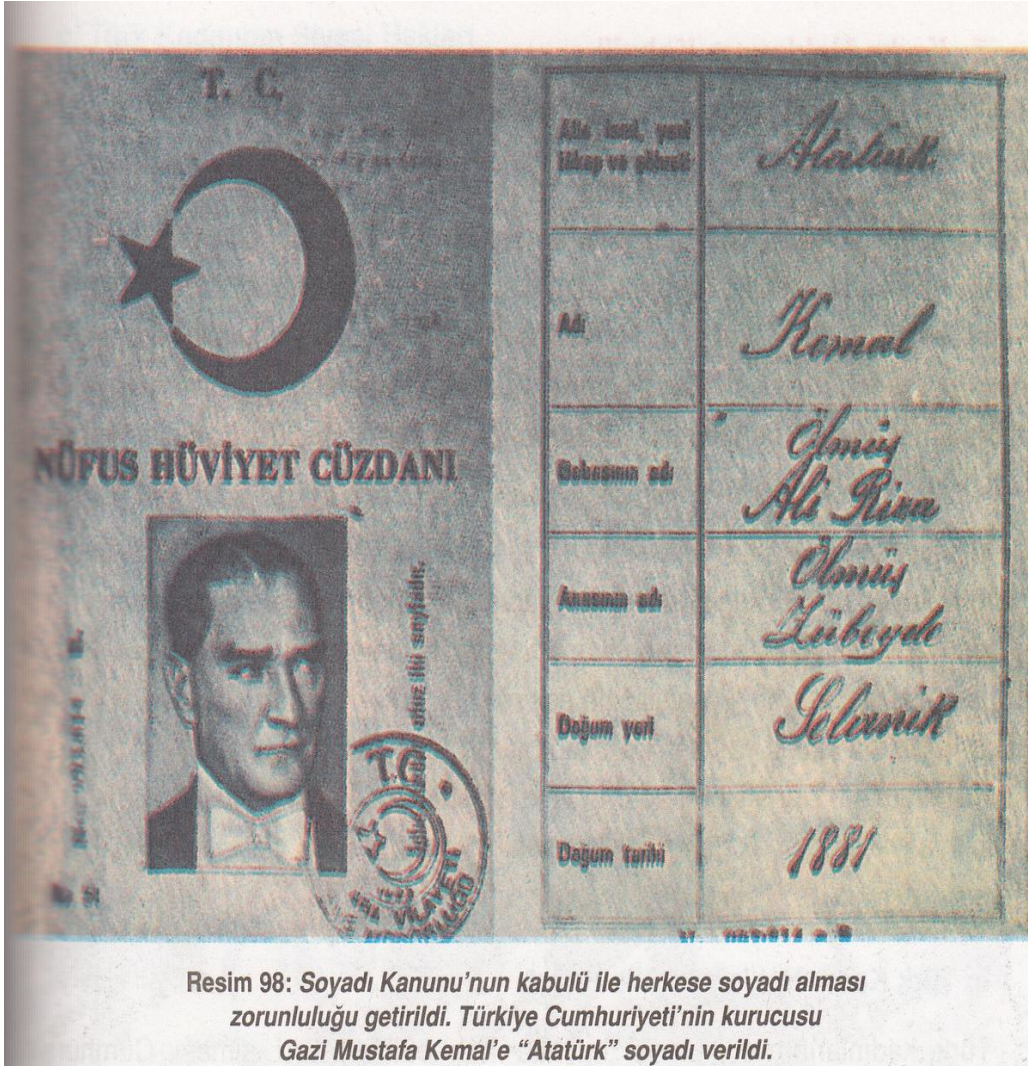
Resim: 29 - Kuvâ-yi Milliye'den düzenli orduya geçiş günlerinde Mustafa Kemal, Albay İsmet İnönü, Albay Refet Bele ve ordu mensupları

EK- 42

Kemal Kara, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, 2001, syf 10

Resim : 1- I. Meşrutiyet'in halka açıklanmasını konu edinen bir gravür.

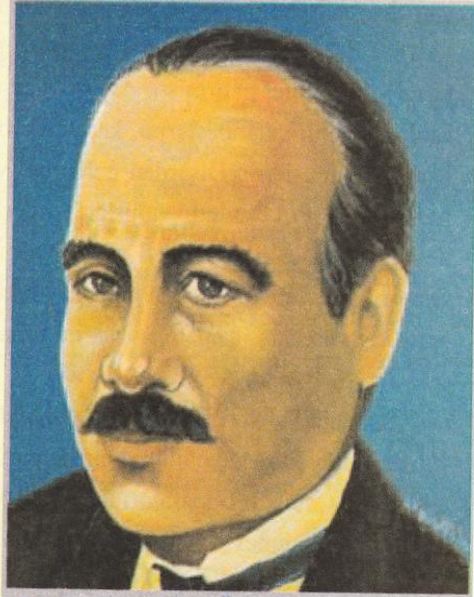
1.a. Atatürk'ün Aile Çevresi ve Öğrenim Hayatı

Atatürk'ün ailesi, devletine ve geleneklerine bağlı bir Türk ailesidir ve Selanik'te yaşamaktadır. Selanik, toplumsal yapısı nedeniyle farklı fikirlerin ve birçok siyasi yapının oluştuğu, aynı zamanda ticari ağırlığı olan bir liman şehridir. Selanik, Osmanlı Devleti'nin siyasal, kültürel ve askeri açıdan önemli merkezlerinden biriydi.

Atatürk'ün yetişmesinde zamanın eğitim sistemi de etkili olmuştur. Atatürk, eğitimine bir mahalle mektebinde başlamıştır. Bu okula belli bir süre devam ettikten sonra batılı tarzda eğitim veren Şemsi Efendi Okulu'na geçmiştir. Kaliteli bir öğretim ve eğitim veren Selanik Askerî Rüştîyesi genç Mustafa'nın yetişmesinde önemli rol oynamıştır. Manastır Askerî İdadîsi İmparatorluğun sıkıntılarını yaşayarak hissedilen, tartışılan, her gün yeni bir şeyler öğrenen genç insanların bulunduğu bir ortamdı.

Atatürk, 1896-1899 yılları arasında Manastır Askerî İdadîsi'ni, 1899-1902 yılları arasında İstanbul Harp Okulu'nu ve 1902-1905 yılları arasında da Erkan-ı Harbiye Mektebi (Harp Akademisi)'ni bitirmiştir. Ayrıca Selanik'te de Fransızca kurslarına devam etmiştir. İstanbul Harbiyesi ve Erkan-ı Harbiye Mektebi, zamanın en iyi eğitim veren kurumlarıdır. Mustafa Kemal ve arkadaşları bu dönemin önemli düşünce adamları olan **Ömer Naci**, **Namık Kemal**, **Ziya Gökalp** (Resim: 58) ve tarih öğretmeni **Tevfik Beyden** etkilenmişlerdi. Batıda ise **Montesquieu** (Monteskiyo), **J. Jack Rousseau** (Jean-Jak Ruso) ve **Voltaire** (Volter) gibi Fransız İhtilalî'nin büyük düşünürleri genç subayların düşünce dünyalarında büyük bir etki bırakmışlardır.

Atatürk askerî eğitimini, Harp Akademisi'nde tamamladı. Gençliğinden beri öğrenip benimsediği temel fikirleri bir plan içine oturtarak Batı'daki ideolojilerin radikal ve bilimsel olanlarından yararlanarak kafasında bir sentez oluşturmuştur. Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin temelini oluşturan bu sentezle, Türkler için yeni esaslara dayanan bir devlet kurmuş ve eski toplumsal kurumları inkılaplar yoluyla değiştirmiştir. Üstelik bunu, içinde bulunduğu toplumun, düşünce yönünden hazır olmadığı bir zamanda gerçekleştirmiştir.

Resim 58 : Ziya GÖKALP (temsili resim)

OKUMA: XI

MİLLÎ ŞEF VE CUMHUR BAŞKANI İSMET İNÖNÜ'NÜN
19 MAYIS 1944 NUTKU

Aziz Türk gençleri!

Bugün gençlik bayramını kutluyoruz. Sevinçler içindeyiz. Sizin bayramınızı düşünmek bizim için bahtiyarlık duygularının kaynağıdır. Büyüklerinizin sizi neşeli ve sevinçli görmekten ne kadar derin zevk duyduklarını, bir gün sizin de daha genç arkadaşlarınızla görüşürken hatırlamanızı isterim. Sizler, bizim bu ümitlerimizi taşıyorsunuz. Geleceğin yeni meselelerini siz halledeceksiniz. Kendinize güveninizin sağlam, temelli olmasını isteriz. Bugünkü hazırlanmanızın tam ve mükemmel olmasını özleyiyoruz. Vatana hizmet aşkı, ülkümüzün başındadır. İleri insan, ileri millet, ve yüksek insan cemiyeti, bütün çalışmalarınızda hedef olarak gözünüzün önünde durmalıdır. Kudretli, vatansever bir nesil olarak Türk Milletini omuzlarımızda taşıyacaksınız.

Türk gençleri!

Cumhuriyet sizi bu ümitlerle yetiştiriyor: sizin yetişmenizde vazifeli olan başlıca devlet müessesesi Cumhuriyet maarifidir. Cumhuriyet maarifidir. Cumhuriyet maarifidir. Cumhuriyet Maarifi Türkiyede öğretim ve eğitim işlerini geniş, etraflı ve bütün konuları kavrayan bir bütün halinde takip ediyor. Maarifimiz, her bakımdan, şimdiye kadar geçirdiğimiz seviyelerin en yükseğine varmıştır. Daha arzu ettiğimiz pek çok şey olmakla beraber öğretim ve eğitim işinde bugünkü maarifimiz en ileri vukuf ve ehliyet derecesinde olduğunu ispat

etmiştir. Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet Hükümeti, geniş ölçüde dikkat ve fedakârlıkla, sizin yetiğmenizi kolaylaştırmaya çalışıyorlar. Büyük Millet Meclisinin fedakârlıklarını, verimli, feydalı ve en feyizli bir şekilde tatbik eden Cumhuriyet Maarifi İftiharımız ve istikbal için sarsılmaz bir güvenimizdir. Türk Milleti huzurunda maarif heyetimize teşekkürlerimi söylemekten zevk duyuyorum.

Vatandaşlarım!

İlk öğretim, hiçbir devirde bugünkü ölçüsüyle ele alınmamıştır. Cumhuriyetin ilk gününden beri arasından koştuğu ilk öğretim ölküsü, hakiki ve tam mânâsıyla bağarılacak yolundadır. Bu seneden itibaren, binlerce sayılarda köy okullarının açılacağı bir devre giriyoruz. Hazırıklar tamamdır. Makine kurulmuştur. Bundan sonra yalnız ameli neticeler alacağız. Yakın uzak, büyük, toplu dağınık bütün çocukları, çok değerli öğretmenlerinin karşısında dersaneleri dolduracaklardır. Nihayet on seneye zarfında Türkiye'de ilk öğretim mesetesinin halledilmiş olacağını, açık olarak görebiliyoruz.

Orta ve yüksek öğretimde durumumuz, bizim gençliğimize nispetle kıyas edilemeyecek derecede ileridir. Bu durumun en ileri memleketlerde ayanlanması için her gün yeni bir hamle düşünüyoruz. Vastalarımızı daima artırıyoruz. Öğretmenlerimiz sayısını ve değeri, yüksek vazifelerini yapabilmek için, geniş ve müspet bir gelişmeden bir an geri kalmıyor. Cumhuriyet öyle müesseseler kurmuştur ki dünyanın her yerinde iyi sayılabilir. Fakat asıl yeni kuracaklarımızdır ki bizim bayalimizi sevindirip süslemektedir.

Teknik öğretim, Cumhuriyetin başlıca konularından biridir. Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet hükümeti, teknik öğretim davasını, dikkatle göz önünde tuttuğu meselelerin ilersine almıştır. Gençlerin Hattâ geçkin vatandaşların, vatanın her köşesinde kendi işlerini en verimli bir şekilde yürütebilmeleri için her türlü öğrenme ihtiyaçlarına yetiştirme

çalışıyoruz. Türk gençinin hayat mücadelesine iyi hazırlanmasını ve bu asrın istediği en karışık ve en ince teknik işleri başarı ile yapabilmesi için iyi yetiğmesine bütün dikkatimizi harcıyoruz. Şimdiye kadar elde ettüğümüz neticelerden çok ümitliyiz. Uzun zamanlar sürecek olan bu çalışmaların ameli ve çok feydalı neticelerini yakın zamanda almaya başlayacağız. Millî eğitimde esash bir yeri olan güzel sanatlar işlerimizi, milletin büyük bir meselesi gibi Cumhuriyet Maarifinin dikkati karşındadır.

Sevgili vatandaşlarım!

Bugün öğretim ve eğitim için Devlet eline alınan çocuklar ve gençler, milyonu çok geçiyor. Yakın zamanda ise iki milyonu geçecektir. Bu sayılarda, vatanın büyük kudretini görüyoruz. Bu görüşümüz cumhuriyet anlayışıdır. Her vatandaşın kâfi derecede öğretimle iyi yetiğmiş olmasında, esası: yüksek me ve kalkınma tedbiri tasavvur ediyoruz. Bu söylediklerimiz, bütün dereceleriyle öğretmenlerimize vazifelerinin genişliğini ve ağırlığını göz önünde canderir. Bunlar bir nesil geçmeden yüz binleri bulacaktır. Türk Milletinin yeni ve yüksek cemiyetini kurmak için beslediğimiz bütün ümitler, öğretmenimizin değerine, karakterine ve gücüne dayalıdır. Eğer Türk öğretmeninin esash vasıfları büyük ölçüde başaracak yaradılığa olduğuna inanılmazsa bu kadar büyük bir davanın arkasına düğülecek cesaret bulunamaz. Biz öğretmenlerin büyük ölküye şahl yaradılığa olduğuna inanıyoruz. Onun için onları her türlü müspet neticeler alacaklarına ve her türlü hastalıklarla uğraşıp üst gelecekelirine güveniyoruz.

Vatandaşlarım!

Gençliği yetiğtirmenin ve millî terbiyenin en tehlikeli hastalığı, öğretmenin vazifesini politika vasıtası yapmasıdır. Bir cemiyet içinde hiçbir emriyetin kötiye kullanılması, bir öğretmenin kendi-

sine emanet edilen vatan evlatlarına kendi hususî politikasını telkin etmeğe çalışması kadar vicdansız ve zararlı olamaz. Öğrenmek için ailesinin bütün teşvikleriyle hazırlanan genç dîmağ ve temiz yürek vicdansız bir politikacının sözlerinden ve derslerinden en derin zehirleri alabilir. Devlet, vatan için en zararlı olan bu cinayetlere yer vermemeğe için sert tedbirleri esirgemiyecektir. Fakat milletin hallâni ve istikbalini tehdid eden bu cinayetlere karşı asıl teminat, öğretmen heyetinin vazife haysiyeti ve ortak vicdanı verebilir. Hiçbir devlet makamı bir öğretmen kadrosu içinde bulunup kötü yola sapmış olan vicdansız fesatçıyı, diğer öğretmenlerden daha kolay ve daha çabuk keşfedemez. Fesatçı, yanlış telâkîlere ve zararlı hareketlere sevk etmek için ufaaktan başlayarak, her türlü vatansever ve mâsum çehreye bürünerek, okuyarak, mükâfat ve mücazât, numarayı ve sınıf geçip ilerlemeyi, ders içinde ve ders dışında münasebetlerini kullanarak gençleri istediği istikamete yürütmeye yeltenmektedir. Bunlar öyle zararlı ve kötü hareketlerdir ki, bunlara karşı bir milletten dayanması için, ailenin, öğretim çağında bulunan gençlerin, nihayet büyük öğretmen heyetlerinin dikkatleri lâzumdur. Kanun tedbirleri en sonra gelir; bu tedbirlere sıra geldiği zaman, az çok geç kalmıştır ve elbette ilâçlar ister istemez acı, sert olacaktır.

Aziz vatandaşlarımız!

Cumhuriyet, memleketin içindeki yaşayışında ve dışarı ile münasebetlerinde açık ve dürüst hatlarla ülküsünü tâyin etmiştir. Vatandaşlarımızın ve yeni yetigen nesillerimizin yüklerini aşk ile dolduracak prensipler, temel olarak, alınmıştır. Devletin hüviyetini teşkil eden esas vasıflar, onun felâke asrınının tecrübe mahsulü ve gelecek asrının feyizli gelişme prensipi olarak bulunmuştur. Milliyetçi Türkiye, Anayasasının tarif ettiği Türkiye'de, vatansever bir Türk milliyetçisi olanın bütün imkânlarını vermiştir. Devletimiz, milli

bir devlettir. Bütün milletlerle iyi ve samimi münasebetler beslemek isteyen, milli menfaatler ve millî ülküler üzerinde kurulumuş bir müessesedir. Kendi içinde yapıcı, iyi niyet sahibi bütün vatandaşları birleştirici, uzlaştırıcı ve kaynaştırıcı bir zihniyettir. Azlık diye tanınmış olan vatandaşlar, her Türk vatandaşına gibi, kanunun bütün himayesine ve bütün vatandaş haklarına sahiptirler. Bundan başka Türk kültürü içinde yetişerek Türk milliyetçisi olmak isteyen her vatandaş için imkân kapıları açıktır.

Cumhuriyetin lâyük olması bir tesadüf eseri değil, kolayca takih edilmiş bir sıfat da değildir. Devletimizin halde ve istikbalinde en ileri bir kültür ve medeniyete ermesi için esaslı çarelerden biri olarak kabul olunmuştur. Bütün vatandaşlara vicdan hürriyetini temel hak olarak tanıyan devletimizin lâyük olması, kaybettüğümüz asırların az zamanda telâfisi için esas şartlardandır.

Halkçılık, Türk Milletinin karakterine uyan en iyi bir vasıftır. Şehir e ve köyde bütün vatandaşların, bütün haklarında eşitlik huzuru içinde bulunmaları, hiçbir Türkân aksini düşünmeyeceği tabii bir şeydir. Türk halkı, bir araya geldikleri zaman kendi işlerini düşünecek, tedbirler bulacak ve onları tatbik edecek iktidardadır. Millî kurtuluş bu sayede oldu. Büyük Millet Meclisi, halk idaresinin canlı misali olarak böyle kuruldu.

Bizim devletçiliğimiz cumhuriyetin feyizli bir prensipidir. Yıpranmış ve fakir bir memleket, az bir zamanda ancak prensiplerinin tabiiği, sağlamlığı ve verimliliği sayesinde hürmet edilir bir mevkie yükselmiştir.

Cumhuriyet, inkılâpçı olmasaydı ve inkılâpçı kalmasaydı Türk milleti, kapak kalmış birçok vasıflarını bu kadar az zamanda kıymetlendiremezdi.

Gençler ve öğretmenler!

Sade ve kısa bir şekilde anlattığım prensipler, hayatlarınızı ve yüreklerinizi dolduracak pek kıymetli

metli ülkelerdir. Fikirlerimizi anlatırken yalnız mäs-
pet konuşmamız ve resmî ağızla münakaşaya gir-
mekten sakınmamız, kötü niyetli olanların bütün
ülkelerimize saldırılarına cesaret verirse buna
çok tessüf ederiz. Yarım asırdan beri birbirleriyle za-
raklı bir surette uğraşmış olan politika aktarılan-
dan uzak ve temiz zihniyette kalmak istiyoruz. Bu
gayretimiz, zararlı bir susma derecesine varmama-
lıdır ve varmayacaktır. Çünkü ne kadar kuvvetli
olursa olsun, cumhuriyet prensiplerimiz aleyhine sis-
tematik, sebatlı bir politika mekanizması kurular
ve bu düzen hiç karşılık görmeden işerse, az veya
çok zaman sonra en kuvvetli temelleri yerinde ka-
ynatabilir. Tabiat kanunları dışında hayallere ka-
pılanayız. Son zamanların olayları, bize karşı koy-
ma ve insafsız saldırımlara karşı uğraşma vazifele-
rini yeniden hatırlatmıştır.

Türk milliyetçisiyiz, fakat memleketimizde ırk-
çılık prensibinin düşünmeyiz. Memleketimizde politi-
ka garazları için uydurulan ırkçılık önderlerinin çok
acıklî faciaları, hâtralarımızda cauldur. 1912 sene-
lerinde Kuncelide tutanmak için trnaklarıyla kaya-
lara yapışarak son gayretlerini saf eden Türk er-
lerine Arnavut Prişinelî Hasan ve Derviş Hima ile
beraber arkadan hücum teröpliyenlerin Türk ırkçı
politikacısı olduğu, Büyük Millet Meclisinde ispat
olunmuştur. «Politika icabı», diye tefsir etmekte es-
nafak bir güçlük çekmeyen bu adamlar, sözlerine isa-
nip daha büyük bir felâkete uğradığımız zaman ge-
ne «politika icabıdır», diyerek yeni bir fesat prensi-
pi yaratmaktan geri kalmıyacaktırdır.

Köy enstitülerinde, her çeşit okullarımızda, mäs-
seselerimizde, ordumuzda müğterek vatandaşın ülkä-
lerini Türk çocuklarına, eğit adalet ve şefkat hıale-
riyle vermeye çalışıyoruz. Onları büyük Cumhuriyet
potasında kaynatıp meydana Türk vatanseveri kı-
karmaya uğraşyoruz. Vatandaşlarımız emin olabılır-
ier ki, muvaffakiyetlerimiz esaslıdır ve gelecek na-
manda daha göz alıcı olacaktır.

Türk Milliyetçiliği içinde vatan çocuklarının te-
mez ülkü ve vatan fikri olarak birbirine daya-
nan sağlam bir millet olması, erişilmez ve yanlış bir
hayalet değildir. Bunun doğru bir fikir ve erişilmez bir
hedef olduğuna, elle tutulur ve gözle görülür neti-
celeriyle anıyoruz. Şimdi insaf ediniz. Türk vatan-
dağı yetiştirmek için bütün iyi şartları özünde top-
lamış olan bu feyizli yolu bırakır da ırkçıların mil-
leti bin bir parçaya ayıracak fesath ve nifaklı zehir-
lerine cemiyeti kaptırır mıyız?

Turancılık fikri, yine son zamanların zararlı ve
hastalıklı gösteleridir. Bu bakımdan cumhuriyeti
iyi anlamak lâzımdır. Milli kurtuluş sona erdiği gün
yalnız Sovyetlerle dostluk ve bütün komşularımız
eski düşmanlıklarının bütün hâtralarını canlı ola-
rak zihinlerinde tutuyorlardı. Herkesin kafasında,
biraz derman bulursak sergüzeştçî, saldırganı bir si-
yasete kendimizi kaptracağımız fikri yaşıyordu.
Cumhuriyet, kuvvetli bir medeniyet yaşayışının şart-
larından bir esasını, milletler ailesi içinde bir em-
niyet havasının mevcut olmasında görmüştür. İmpa-
ratorluktan son zamanlarda ayrılmış olan komşula-
riyle de iyi ve samimi komşuluk şartlarının temin
edilmiş olmasını, milletin saadeti için lüzumlu say-
mıştır. Görülüyor ki, milli politikamız memleket di-
şında sergüzeştçî aramak zihniyetinden tamamen
uzaktır; asıl mühim olan da bunun bir zaruret poli-
tikası değil, bir anlayış ve bir inaniş politikası ol-
masıdır. Ancak bu inaniş vardiğktan sonradır ki et-
rafımızda bulunan milletleri daha yakından tanımak
imkânlarını bulduk. Nereden zarar gelir ve nereden
zarar gelmez, bunu ayırdetmek için zihinlerimizde
ayarlı ölçüler hâsıl oldu. İçerde milletin hayrı ve
saadeti için çabışına imkânları ve dışarıya karşı mil-
letin emniyet ve müdafaası için lâzım olan tedbir-
ler, salim ölçülerle gözümüzün önünde belirdi. Ve
Nihayet asırlar ve asırlar süren köklü düşmanlıklar
yherine, 20 sene g'bi kısa bir müddette, hümet ve
ittimat duygularının ayanmasına imkân verdi.

Turancılar, Türk Milletini, bütün komşularıyla onulmaz bir surette derhal düşman yapmak için birebir tilsimi bulmuşlardır. Bu kadar şoursuz ve vicdansız fesatçıların tezvirlere Türk Milletinin mukadderatını kaptırmamak için elbette cumhuriyetin bütün tedbirlerini kullanacağız. Fesatçılar, genç çocukları ve sâf vatandaşları aldatan fikirlerini millet karşısında açıktan açığa münakaşa edemeyeceğimizi sanmışlardır.

Şimdi vatandaşlarımdan iki suale zihinlerinde cevap bulmalarını istiyeceğim: İrkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve teşkillere başvurmuşlardır. Niçin? Kandaşları arasında gizli fesat tertipleriyle fikirleri memlekette yürür mü? Hele, doğudan batıdan ülkeler, gizli Turan Cemiyetiyle zaptolunur mu? Bunlar o şeylerdir ki ancak Devletin kanunları ve esas teşkilâtı ayak altına alındıktan sonra başlanabilir. Şu halde yaldızlı fikirler perdesi altında doğrudan doğruya Cumhuriyetin, Büyük Millet Meclisinin mevcudiyeti aleyhinde teşebbüsler karşındayız. Tertipçiler, 10 yaşında çocuklarımızdan bize kadar derece derece, perde perde, hepimizi aldatmak iddiasındadırlar.

Vatandaşlarıma ikinci sualimi soruyorum: dünya olaylarının bugünkü durumunda Türkiyenin ırkçı ve Turancı olması lâzım geldiğini iddia edenler, hangi millete faydalı, kimlerin maksadına yararlıdırlar? Türk Milletine yalnız belâ ve felâket getirecek olan bu fikirleri yürütmek isteyenlerin Türk Milletine hiçbir hizmetleri olmayacağı muhakkaktır. Bu hareketlerden yalnız yabancılar faydalanabilirler. Fesatçılar, yabancılara bilerek mi hizmet ediyorlar? Yabancılar fesatçıları idare edecek kadar yakından münasebette midirler? Bunları hüküm olarak kestirmek bugün mümkün değildir. Amma yabancıya hizmet kasdı ve yabancının yakın ilişkisi hiçbir zaman meydana çıkmasa dahi hareketlerinin, Türk Milletine, Türk Vatanına zararlı olması ve bunlardan yabancıların faydalanmış olması, söz götürmez bir hakikattir.

«Daima muhterem arkadaşlarımın ellerine çok samimi ve sıkı bir surette yapışarak onların şahıslarından kendimi bir an bile müstağni görmiyerek çalışacağım. Milletın teveccühünü daima noktai istinat telâkki ederek hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.»
Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. Cilt: 1. S: 314

O K U M A :

ATATÜRK'ÜN CUMHURİYETİ EMANET ETTİĞİ
TÜRK GENÇLİĞİNE HİTABI:

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinedir. İstikbalde dahi seni, bu hazinenden mahrum etmek istiyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait çok namüsaıt bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahîm olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakrî zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!

Kemal ATATÜRK

ÖNEMLİ OLAYLARIN TARİHLERİ :

20 Ocak	1921	Yeni Türk Devleti'nin ilk Teşkilâtı Esasiye Kanunu.
1 Nisan	1923	Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimlerin yenilenmesine karar vermesi.
11 Ağustos	1923	İkinci dönem Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısı.
13 Ekim	1923	Ankaranın yeni Türk Hükümetinin merkezi olması hakkındaki kanunun kabulü, Ankaranın Hükümet merkezi oluşu.
27 Ekim	1923	Mecliste beliren buhran yüzünden hükümetin istifa etmesi.
29 Ekim	1923	CUMHURİYET'in ilânı ve Gazi Mustafa Kemal (Atatürk) in Reiscumhur seçilmesi.

O K U M A :

Atatürk'ün 1 Kasım 1926 tarihinde Büyük Millet Meclisinin ikinci dönem, dördüncü toplantı yılını açış nutkundan suikastla ilgili kısım aşağıya çıkarılmıştır :

«Muhterem efendiler! Türk milletinin inkişafına asırlardan beri set çeken mâ-nileri kaldırmak ve hayat-ı umumiye muasır medeniyetin kanunlarını ve vasıtalarını vermek için sarfettiğimiz mesainin, milletin umumî tasvibine mukarın olduğu muhakkaktır.

İhtirasat ve muzmiratını, milletin selâmeti yolunda tatmin edilmemiş görenlerin mezbuhane teşebbüsleri, millî irade karşısında daima makhur olmuştur ve daima makhur olacaktır. Bu teşebbüsatin son tezahürü olarak meydana çıkan suikast hâ-disesi, naçiz şahsıma taallûku itibarıyla değil, fakat Türk milletinin merdane evsafına yaraşmayan ve millet vekâleti gibi yüksek bir mertebe-i itibarı vasıta-i tecavüz kılmayı düşünecek kadar tereddi eden irticaî bir zihniyet göstermek itibarıyla mucip-i teessür olmuştur.

Ancak, pek mahdut ve namerd bir zümreye münhasır kalan bu zihniyete karşı bütün milletin candan gösterdiği nefret ve mukavemet Cumhuriyetin ve Büyük Millet Meclisi tesisatının millet nazarında ne derece aziz olduğunu ispat etmek cihetinden mucib-i tesliyet ve mefharet olmuştur.»

(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I. S: 321-322)

ÖNEMLİ OLAYLARIN TARİHLERİ :

17 Kasım	1924	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması.
11 Şubat	1925	Şeyh Said ayaklanması.
4 Mart	1925	Takrir-i Sükûn kanununun çıkarılması.
31 Mayıs	1925	Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'in yayınladığı bir bildiri ile Doğu İllerinde kısmî seferberliğin kalktığıнын duyurulması.
3 Haziran	1925	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasına karar verilmesi.
15-20 Ekim	1927	Atatürk'ün Büyük Tarihi söylevini okumaları.
12 Ağustos	1930	Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması.
17 Kasım	1930	Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılması.
23 Aralık	1930	Menemen olayı ve Kubilây'ın şehit edilmesi.

Okuma : v

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ORDULARI I

Afyonkarahisar - Dumlupınar büyük meydan muharebesinde zâlim ve mağrur bir ordunun anasını aslıyesini inanimayacak kadar bir zamanda imha ettiniz. Büyük ve necip milletimizin fedakârlıklarına lââyık olduğunuzu ispat ediyorsunuz. Sahibimiz olan büyük Türk Milleti istikbalinden emin olmağa hakkıdır. Muharebe meydanlarındaki maharet ve fedakârlıklarınızı yakından müşahede ve takip ediyorum. Milletimizin hakkımızdaki takdiratına delâlet etmek vazifesini mütevaliyen ve mütemadiyen ifa edeceğim.

Başkumandanlığa teklifatta bulunulmasını Cephe Komutanlığına emrettim. Bütün arkadaşlarımızın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini nazar-ı dikkate alarak ilerlemesini ve herkesin kuvay-ı aklîyesini ve menâb-i celâdet ve hamiyetini müsabaka ile ibzale devam eylemesini talep ederim.

Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi Başkumandan
M. Kemal

ATATÜRK BÜYÜK ZAFERİ ANLATIYOR

“... Mecliste ve halkta düşmanı Anadolu'dan söküp atmak hususunda artık şiddetli bir sabırsızlık göze çarpıyordu. Vatan toprakları üzerinde istila ordularının zulümüne, tahakkümüne millet'in tahammülü kalmamıştı. Bununla beraber acele etmiyordum. Her ihtimali hesaba katarak, hiç bir noktayı tesadüfe bırakmayacak şekilde hazırlanıyordum.

Tertiplerimizi tamamladıktan sonra ilk tedbir olarak Anadolu ile diğer ülkeler arasında gidiş geliş kesildi ve muhabere vasıtaları sıkı bir kontrol altına alındı. En küçük bir haberin dışarıya sızmasına gayret ediliyordu. İçeride ne yaptığımızı dışarının bilmemesi, öğrenmemesi lâzımdı.

Cephe boyunca yayılmış orduların, gece yürüyüşleriyle, muayyen bir noktaya teksife uğrasyorduk. Günlere süren hareket —düşman farkına varmaksızın— muvaffakiyetle başarılıydı. Birçok noktalarda düşmana çok üstün bir silah kudreti halinde onun canevine doğru istikamet almıştı.

Bir taraftan ordular bütün ağırlıklarıyla yer değiştiren, ben, daima Ankara'da, Çankaya'da idim.

Taaruzdan bir hafta kadar evvel, düşman bütünü gafil avlamak için Anadolu Ajansı ile, ecnebi mümessillere Çankaya'da bir çay ziyafeti vereceğimi ilân ettirdim ve bu haberi dışarıya aksettirdim. Maksadım, Ankara'dan cepheye hareketimi gizlemektir. Bu suretle, herkes beni Ankara'da ecnebi temsilcilere çay ziyafeti veriyor zannederken, yaverlerimi yanuma aldım ve Ağustosun yirmisinde Ankara'dan cepheye hareket ettim...”

* * *

“... Bu müthiş tabloyu gördüğüm günün akşamı, karargâhtaki odamda vaziyeti takip ederken, şu haberi getirdiler: Yüksek rütbeli bazı Yunan subayları esir edilmiş. Bunlar, Yunan Yüksek Kumanda Heyeti'ne mensup olduklarını söylemekte imiş. Bu haberi zaten bekliyordum. Derhal Yunan Kumandanlarının getirilmesini emrettim. Az sonra, yorgun, bitkin bir halde, General Trikopis ve diğer generaller karşına getirildi. Yunan ordusu Başkumandanına misafirim olduğumu söyledim ve bir arzusunu olup olmadığını sordum. İlk sözü, karşına berhayat olduğumu bildirmek üzere Atina'ya bir telgraf çekmek müsaadesini istemek oldu. Arzusunu yerine getirdim ve sonra kendisiyle taarruzumuza ait hareket üzerinde görüştim. Verdiği cevaplarımdan hazırlıklarımız asla farkına varmadıkları, planımızı kavramadıkları, tamamen gafil avlandıkları belliydi. Kendisini teselli ettim. Napoleon gibi en büyük kumandanların bile meydan muharebeleri kaybettiklerini söyleyerek müteessir olmamasını söyledim...”

(Ali Necdet Karacaoğlu, Milliyet Gazetesi - 1952)

OKUMA PARÇASI

ADANA CEPHESİ

Fransızların Kilikya dedikleri Çukurova'yı sömürge haline getirmek için işgal etmeleri, ilk işgal anından başlayarak Adanalıların protestolarına neden olmuştu. "Feryatnâme" adı ile anılan telgraflarla öteki bölgelerimizdeki direniş benzeyen direniş gösterilmiş, Adanalılar, Toros Dağları'nın eteklerinde, daha sonra ise ovada yiğitçe çarpışmışlardır.

Bölgede millî kuvvetlerin kurulmasında, **Karaisalı Müftüsü Mehmet Efendi**'nin de büyük rolü olmuştur. Mehmet Efendi; "*Memleketi kurtarmak için savaş meydanlarına atılarak başkanlara ve komutanlara katılmak, onlara itaat etmek farzdır*" sözleriyle halkı uyarmış, Millî Mücadele'nin bu cephesindeki başarılarına destek sağlamıştır. Birinci Kavaklıhan, Aplak, İkinci Kavaklıhan Savaşları ve Binbaşı Menil'in Kar Boğazı'nda esir oluşu ile biten baskın, Yarbaşı ve Hinepli, Taşçı, Mercin ve Büyük Fadıl Savaşları, önce Fransızları 20 günlük mütarekeye, daha sonra da Ankara Antlaşması'na zorlamıştır.

(Enver Ziya Karal;
"Türkiye Cumhuriyeti Tarihi",
Ankara, 1978).

OKUMA PARÇASI

SÜTÇÜ İMAM OLAYI

Fransızların Maraş'ı işgal etmesinden hemen sonra, Ermeni ve Fransızların tutumları Maraşlılarda nefret uyandırmıştı.

Maraş halkının vatanseverliğini, namus anlayışını ve gururunu bilmeyen işgalciler, çocukça hareketlerle halkı tedirgin ediyorlar, öz Türk Yurdunda zafer edalarıyla dolaşıyorlardı. Rastladıkları her Türk'e hakarete bulunuyorlar, Hükûmet Konağı önündeki nöbetçiye sataşıyorlar, kadınları rahatsız ediyorlardı.

Bu şımarık hareketleriyle Maraş halkının kin ve nefretini kazandıklarını bilmeyen, anlayamayan işgalciler, **31 Ekim 1919** Cuma günü çok iğrenç bir davranışta daha bulunarak, ilk tepkiyi gördüler. O günün akşamı olurken Fransız ve

Ermeni askerleri Uzunluk Caddesi'nden kışlaya dönüyorlardı. Uzunluk Hamamı önünde, hamamdan çıkan kadınlara sataştilar. "Burası artık *Türklerin değildir. Fransız ülkesinde peçe ile gezilmez*" diyerek bir kadının peçesini yırttilar. Kadın baygınlık geçirdi. Diğer kadınlar ağlamaya başladılar. Çevredeki halkın karşı çıkması üzerine silâha sarılan askerler, 2 Türk'ü yaralayarak azgınlıklarını arttırdılar.

Olayın geçtiği yere yakın bir dükkanda süt satan Hacı İmam, tabancasını aldı, korkusuzca atıldı. Tabancasını düşmanın üzerine boşalttı. Bu cesaretle şaşırın düşman askerleri silâhlarına bile davranamadılar. Sütçü İmam, geldiği gibi yine korkusuzca uzaklaştı.

Olayın şokunu atlatan işgalci Fransız ve Ermeniler, günlerce Sütçü İmam'ı aradılar. Oysa Sütçü İmam, Maraşlı hemşerilerinin arasında yaşıyor, gündüzleri de bağ evlerinde kalıyordu.

Bu kahraman Türk evlâdının yiğitliği, Kurtuluş Savaşı'mızın tipik cesaret örneklerinden yalnızca biridir.

(Adil Bağdahtılar
"İstiklâl Harbi'nde Maraş"
İstanbul, 1974).

ŞAHİN BEY

Antep Savunması sırasında Fransız birlikleri kuşatılmış, çok zor durumda kalmışlardı. Dışardan yardım alamıyorlar, Katma'daki 2.Fransız Tümen Komutanlığı'ndan sürekli yardım istiyorlardı.

Fransız birliklerinin bu sıkışık durumunu bilen Merkez Heyeti (Heyeti-i Merkeziye) Kilis'ten gelecek yardıma engel olma kararı aldı. Bu kararın başarıyla uygulanabilmesi için de cesur ve yetenekli bir komutan aramaya başladı.

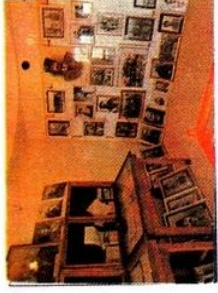
Tam o sıralarda esirlikten dönen ve Nizip Askerlik Şubesi'nde görevlendirilen Şahin Bey, Antep'e gelmişti. Merkez Heyeti'nden Ahmet Muhtar Bey'in çok yakından tanıdığı Şahin Bey; mertliği, yiğitliği ve bilgisiyle bu iş için biçilmiş kaftandı.

Ahmet Muhtar Bey, Şahin Bey'i Merkez Heyeti'yle tanışarak meziyetlerini anlattı, görev için tavsiye etti.

Şahin Bey, bu görevi seve seve kabul etti. Hemen Kilis'e doğru yola çıktı. Karagâhım Çapalı Köyü'ne kurdu. Daha sonra çevredeki köylerin sözü geçen kişileriyle bağlantılar kurdu. Onlara memleketin içinde bulunduğu durumu anlattı. Şahin Bey'in hitabet sanatını kullanarak anlattığı bu gerçekler, dinleyenleri etkiliyor, büyülenmiş gibi oluyordular.

Resim: 58- Antep Savunması'nda kullanılan silâhlar (Hasan Süzer Etnografya Müzesi).

Resim: 59- Antep Savunması'yla ilgili fotoğraflar ve belgeler (Hasan Süzer Etnografya Müzesi).

Şahin Bey, öylesine vatan aşkıyla doluydu ki, köy köy dolaşıp davayı anlatıyor, her yerde taraftar topluyordu. Şahin Bey, 3 ayrı savunma çizgisi belirledi. Bu savunma birliklerinin her birine görevler verdi.

Merkez Heyeti'nin gönderdiği çadırlarda bir ordugâh kurdu.

8 Mart 1920'de iki piyade bölüğü ve bir süvari takımından oluşan Fransız birliğine karşı ilk muharebe yapıldı. Şahin Bey, yaklaşık kırk kişiyle Fransızlara saldırdı. En önde de kendisi savaşıyordu. Bir yandan Türk birliğini ateşliyor, bir yandan insanı hayrette bırakanak kahramanlık örnekleri sergiliyordu bkz. Resim: 58, 59).

18 Mart'ta Kilis'e gitmek üzere olan kalabalık bir Fransız birliği, Seve Boğazı'nda Şahin Bey'in komutasındaki Türk birliği tarafından çevrildi. Çarpışmalar akşama kadar sürdü ve beklenenden daha şiddetli geçti. Bu çarpışmalarda Fransız birlikleri gerçek bir bozğum yaşadılar. Fransız erleri karagâhlarını bile bulamayarak, soğukta geçediler. 25 Mart'ta Şahin Bey, yine Fransızlarla çarpışmaya girdi. Düşman kuvvetleri sayıca Türk birliğinden kat kat fazlaydı. Şahin Bey ve birliğindeki her asker yine kahramanca çarpıştı. Ama Türk birliği kalabalık Fransız birliği karşısında çekilmek zorunda kaldı. Bu çarpışmalarda, Türk birliği 30-40 kişiye kadar düştü. Ama Şahin Bey söz vermişti. "Benim cesedimi çığnmeden düşman Antep'e giremez" demmişti. Durum iyice kötüleşince, Şahin Bey atından indi, şoseye doğru koşmaya başladı. Karşısında yüzlerce Fransız askeri vardı. Tam anlamıyla "kanımın son damlasına kadar", tek başına çarpıştı, sınığillerle delik delik edildi ve orada şehit oldu, sözünü tuttu.

OKUMA PARÇASI

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Atatürk, tarihe "Nutuk" adı ile geçen söylevini üç ayda yazdı. Belgelere dayanarak hazırladığı bu söylev, Kurtuluş Savaşından başlayarak Cumhuriyet'in ilânına kadar olan dönemi kapsar. Başlı başına bir tarih olan bu değerli söylev, çok önemli bir kaynaktır. Atatürk, bu söylevin çeşitli yerlerinde inkılâpçı görüşlerini de belirtir. Nutuk, çok anlamlı bir biçimde sona erer. Bu son bölüme "Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi" adı da verilir. Bu çok önemli "hitabeyi" dilini sadeleştirmeden veriyoruz.

Türk Gençliğine Bıraktığım Emanet

Muhterem Efendiler, sizi, günlerce işgal eden, uzun ve teferruatlı beyanatım, en nihayet, mazi olmuş bir devrin hikâyesidir. Bunda, milletim için ve müstakbel evlâtlarımız için dikkat ve teyakkuzu davet edebilecek, bazı noktalar, tebarüz ettirebilmiş isem, kendimi bahtiyar addedeceğim.

Efendiler, bu beyanatımla, millî hayatı hitam bulmuş farz edilen büyük bir milletin; istiklâlini nasıl kazandığını ve ilim ve fennin en son esaslarına müstenit, millî ve asrî bir devleti, nasıl kurduğunu ifadeye çalıştım.

Bugün vâsıl olduğumuz netice, asırlardan beri çekilen millî musibetlerin intibahı ve bu aziz vatanın, her köşesini sulayan kanların bedelidir.

Bu neticeyi, Türk gençliğine emanet ediyorum.

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok nâmûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gafflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasî emelleriyle tevhid edebilirler. Millet, fakrû zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte; bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!

OKUMA PARÇASI

MİLLET SEVGİSİ
NE MUTLU ATATÜRK'Ü OLAN MİLLETE

Sen yaşarken milletini el üstünde tutardın. Bütün duygun, düşüncen, kaygun, şevkin ona idi. Her bir nutkunda cephe komutanından, kurmay başkanından neferine kadar zafer yığınının yiğitliğine, üstünlüğüne, kutsallığına hayranlığını söyledin. Civanmert sesinle onları alkışlardın. Kendinden bir söz etmezdin; taa o güne kadar ki kendi emeğinle ve şanlı milletinin emeliyle kurduğun yeni devletin başkentinde Cumhuriyetin Onuncu yılı, “Onbeş yıldır sana çok vaatlerde bulundum; bahtiyarım ki hiçbirinde isabetsizliğe uğramadım” diyerek saadetinin ne olduğunu belirttin!... Senin sesin o gün sade karşındaki ovayı kaplamış yığını değil; onun ardındaki çatkın yüzlü dağları yankılarla ürpertecek; göz aşırı ufukları tutacak; göklere ve ruhlara ulaşacak kadar enginleşmişti!...

Sen o gün, o sesinle millete hiçbir hesaba benzemeyen büyüklükte, tertemiz bir hesap verdin ve “Ne mutlu Türk'üm diyene!” haykırışıyla gönlünü dolduran, göğsünü kabartan, geceni gündüzünü aydınlatan ışığın ne olduğunu duyurdun!...

Mahşer gibi halk senin o şimşek sesine, -kendi cevherinin mânâsını en iyi bilmiş ve kullanmış sen eşsiz yiğite- derin bir gök gürlemesi mehâbeti ile cevap verdi: “Yaşa, var ol!...”

Bu söylediklerimi tasvir, teşbih sanma! Sen ki mübalağadan, gururdan hoşlanmazsın; sen ki yalnız tükenmeyen hız, dinmeyen coşkunun ve sarsılmayan vefa ararsın! Sen ki dünyanın bütün zenginliklerine, altın saraylarına sahip oldun da, hiçbirine yüz vermedin; hiçbir hazineye el atmadın; zekânın bütün yaratıcı definesini, milletinin uğruna, milletinin aşkına saçtın...

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN (*)

(*) Atatürk'ü Özleyiş, 1957

OKUMA PARÇASI-5

İSMET İNÖNÜ'NÜN TÜRK MİLLETİ'NE BİLDİRİSİ

Atatürk ölünce Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, O'nun geçici kabrine konulduğu 21 Kasım 1938 günü Türk milletine bir bildiri yayınladı. Atatürk'ü en güzel ve anlamlı biçimde anlatan yazılardan biri de bu bildiridir.

Büyük Türk Milletine,

Bütün ömrünü hizmetine vakfettiği sevgili Milletinin ihtiram kolları üstünde Ulu Atatürk'ün fâni vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatte yattığı yer, Türk milletinin, O'nun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.

Atatürk, tarihte uğradığımız en zalim ve haksız itham gününde meydana atılmış, Türk milletinin masum ve haklı olduğunu iddia ve ilân etmiştir. İlk önce ehemmiyeti kavranmamış olan gür sesi, asla yıpranmayan bir kuvvetle nihayet bütün cihanın şuuruna nüfuz etmiştir.

En büyük zaferleri kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü, yalnız Türk Milletinin haklarını, insaniyete ezeli hizmetlerini ve tarihe hakkettiği meziyetlerini isbat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsılmaz itikadı vardı.

"Ne mutlu Türküm diyene" dediği zaman; kendi engin ruhunun, hiç sönmeyen aşkını, en mânalı bir surette hülâsa etmişti.

Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütekâmil ve en temiz zihniyetleriyle mücehhez modern bir devlet haline getirmek, O'nun başlıca kaygusu olmuştur. Teşkilât-ı Esasiye'mizde ve bu gün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan lâik, milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, devletçi Cumhuriyet, bize bütün evsâfıyla Atatürk'ün en kıymetli emanetidir.

Üfulünden beri Atatürk'ün aziz adı ve hâtırası, bütün halkımızın en candan duyguları ile sarılmıştır. Memleketimizin her köşesinde ve bütün milletçe kendisine gösterdiğimiz samimî bağlılık, devlet ve milletimiz için kudret ve vefanın belâğ misalidir. Türk milletinin Aziz Atatürk'e gösterdiği sevgi ve saygı, O'nun niçin Atatürk gibi bir evlât yetiştirebilir bir kaynak olduğunu bütün dünyaya göstermiştir.

Atatürk'e tâzim vazifemizi ifa ettiğimiz bu anda, halkımıza, kalbimden gelen şükran duygularımı ifade etmeyi, ödenmesi lâzım bir borç saydım.

Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en kıymetli ideali idi. Bütün dünyada ölümünün gördüğü ihtiramı, insanlığın âtisi için ümit verici bir müjde olarak selâmlarım. Bu sözlerim, yazıları ile ve toprağımızda şövalye askerleri ve mümtaz şahsiyetleri ile yasımıza iştirak eden büyük milletlere, Türk milleti adına şükranlarımın ifadesidir.

Devletimizin bânisi ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi;

İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması;

Eşsiz kahraman ATATÜRK;

Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiği Türk Milleti ile beraber senin huzurunda tâzim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hâtıran, sönmez bir meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.

**Reisicumhur
İsmet İNÖNÜ**

OKUMA METNİ

İSMET İNÖNÜ'NÜN ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ ÜZERİNE TÜRK MİLLETİNE YAYIMLADIĞI BEYANNAME (1)

Büyük Türk milletine,

Bütün ömrünü, hizmetine vakfettiği sevgili milletinin ihtiram kolları üstünde Ulu Atatürk'ün fani vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatte yattığı yer, Türk milletinin onun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.

Atatürk, tarihte uğradığımız en zalim ve haksız ittiham gününde meydana atılmış, Türk milletinin masum ve haklı olduğunu iddia ve ilan etmiştir. İlk önce ehemmiyeti kavranmamış olan gür sesi, asla yıpranmayan bir kuvvetle nihayet bütün cihanın şuuruna nüfuz etmiştir.

En büyük zaferi kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü, yalnız Türk milletinin haklarını, insaniyete ezeli hizmetlerini ve tarihte hakkettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsılmaz itikadı vardır.

"Ne mutlu Türk'üm diyene!" dediği zaman, kendi engin ruhunun hiç sönmeyen aşkını en manalı bir suretle hülasa etmiş idi.

Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütekâmil ve en temiz zihniyetleriyle mücehhez modern bir devlet hâline getirmek, onun başlıca kaygısı olmuştur. Teşkilat-ı Esasiyemizde ve bugün hizmet başında, irfan muhitinde ve geniş halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan laik, milliyetçi, halkçı, inkılapçı, devletçi cumhuriyet bize bütün evsafıyla Atatürk'ün en kıymetli emanetidir.

(1) 21 Kasım 1938

Ufulünden beri Atatürk'ün aziz adı ve hatırası, bütün halkımızın ön candan duygularıyla sarılmıştır. Memleketimizin her köşesinde ve bütün milletçe kendisine gösterdiğimiz samimi bağlılık, devlet ve milletimiz için kudret ve vefanın belâğ misâlidir. Türk milletinin Aziz Atatürk'e gösterdiği sevgi ve saygı, onun niçin Atatürk gibi bir evlât yetiştirebilir bir kaynak olduğunu bütün dünyaya göstermiştir.

Atatürk'e tazim vazifemizi ifa ettiğimiz bu anda, halkımıza, kalbimden gelen şükran duygularımı ifade etmeyi, ödenmesi lazım bir borç saydım.

Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en kıymetli ideali idi. Bütün dünyada ölümünün gördüğü ihtiramı, insanlığın atisi için ümit verici bir müjde olarak selamlarım. Bu sözlerim, yazılılarıyla ve top-rağımızda şövalye askerleri ve mümtaz şahsiyetleriyle yasımıza iştirak eden büyük milletlere Türk milleti adına şükranlarımızın ifadesidir.

Devletimizin bânisi ve milletimizin fedakâr, sadık hadimi,

İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması;

Eşsiz kahraman Atatürk!

Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiği Türk ulusu ile beraber senin huzurunda tazim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hatıran sönmez meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.

Reisicumhur

İsmet İNÖNÜ

Atatürkçülük, II. Kitap,

İstanbul, 1997, s. 1-2

BİBLİYOGRAFYA

- 1 — Kemal Atatürk ve millî mücadele tarihi (Enver Behnan Şapolyo).
- 2 — Türk inkılabı tarihi notları — Harb Okulu yayımlarından (E. Behnan Şapolyo).
- 3 — Türk İstiklâl Harbinin başında millî mücadele (Yüzbaşı Ahmet).
- 4 — Atatürk (Genelkurmay Harb Tarihi Neşriyatından).
- 5 — İstiklâl Savaşında garp cephesi nasıl kuruldu? (Rahmi Apak).
- 6 — Anadolu inkılabı — Mücadele hatıraları (Albay Mehmet Arif).
- 7 — Türk İstiklâl mücadelesi konferansları (Cevdet Kerim).
- 8 — Türk İstiklâl Harbi (Cevdet Kerim).
- 9 — Türk inkılabı tarihi (Hikmet Bayur).
- 10 — Türk inkılabı dersleri — Ekonomik değişmeler (Yusuf Kemal Tengir-sek).
- 11 — İnkılab dersleri notları (Recep Peker).
- 12 — Türk inkılabı tarihi kronolojisi (Göthard Jæechke).
- 13 — Mondros ve Mudanya Mütâkesinin tarihi (Ali Türkgeçidi).
- 14 — Gaziantep müdafası (Luhani zade Mustafa Nurettin).
- 15 — Urfa'nın kurtuluş mücadelesi (Ali Saip).
- 16 — Uzun oluk — İstiklâl Harb'inde Maraş (Adil Bağdatlıoğlu).
- 17 — Kurtuluş Savaşında kahraman Çukurovalılar (İsmail Fahrettin Şalvuz).
- 18 — Kurtuluş Savaşında İstanbul (General Kemal Koçer).
- 19 — İstiklâl Harbinde Kastamonu (Açıksözcü Hüsnü).
- 20 — Elelerden haber (Kemal Özkaynak).
- 21 — Büyük taarruz nasıl oldu. (M. Şevki Yazman).
- 22 — Anzavur isyanı (Önyüzbaşı Zühüti Güven).
- 23 — Lozan konferansı ve İsmet Paşa (Ali Naci Karacan).
- 24 — Büyük Nutuk (Atatürk).
- 25 — Kemalizm (Tekin Alp).
- 26 — Yurdumuz (M. Fuat).
- 27 — Yeni Türkiye Devletinin harici siyaseti (Yusuf Hikmet).
- 28 — Atatürk nezdinde bir yıl elçilik (Amerika büyükelçisi general Sherifli).
- 29 — Türk Verdönü Gaziantep ('Abadî).
- 30 — Hıtahe (Süleyman Nazif).
- 31 — Türkiye'de Yunan fecayit (Muhacirin Müdüriyeti neşriyatından).
- 32 — Kuveyt Millîye ruhu (Samet Ağaoglu).
- 33 — İzmir'in kurtuluşu (Akgün).
- 34 — Sivas kongresi (Vehbi Cem Aşkın).

- 35 — Millî Mücadelede Mardin (Ali Enver Toksoy).
- 36 — Anadolu isyanları (Cemal Bardakçı).
- 37 — General Trikopolis'in hatıratı (Trikopis).
- 38 — Şarkî Trakya'da Yunan zulümleri (Trakya Cemiyeti neşriyatından).
- 39 — Reşit Paşanın hatıraları (Reşit Paşa).
- 40 — Onuncu yıl — yapılan inkılablar.
- 41 — İstiklâl Savaşında Türk denizcileri (Mehdi Bayar).
- 42 — Anadolu'nun taksimi (Hüseyn Rahmi Apak).
- 43 — Pontus meselesi (Matbuat Müdüriyeti neşriyatından).
- 44 — Millî ordunun zafer kitabeleri.
- 45 — Millî Mücadelede Erzurum (Cevat Dursunoğlu).
- 46 — Tarh, Cilt - 4 (Tarih Kurumu).
- 47 — Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (Enver Ziya Karal).
- 48 — Ankara'da onuncu yıl nasıl kutlandı? (E. Behnan Şapolyo).
- 49 — Kurtuluş Edebiyatı Tarihi (E. Behnan Şapolyo).
- 50 — 57 nci Fıkranın Millî Mücadeledeki hareketi (Mehmet Şefik).
- 51 — Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (Enver Behnan Şapolyo).
- 52 — Kuveyt Millîye Tarihi (Enver Behnan Şapolyo).

söylediği bir nutukta buluyoruz. Binlerce kişi karşısında söylenen bu nutukta medreselere ve eğitim birliğine şöyle temas ediliyor:

"Bizde en çok göze çarpan bir nokta vardır ki, o da herkesin bu gibi meselelere temastan sakınmasıdır. Medreseler ne olacak? Vakıflar ne olacak? dediğiniz zaman derhal bir direnişle karşılaşsınız. Bu direnişi yapanların ne hak ve yetkiyle yaptıklarını sormak lazımdır. Bizim dinimiz en makul ve en doğal bir dindir. Bir dinin doğal olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uygun gelmesi lazımdır.

"İslam toplumsal hayatında, hiç kimse-nin özel bir sınıf halinde var olmaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler dinî hükümlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz.

Milletimizin memleketimizin kültür yurtları bir olmalıdır. Bütün memleket evladı kadın ve erkek aynı surette oradan çıkmalıdır."¹

Bunların, söylenmesinden bir ay kadar sonra uygulandığını görüyoruz. 1923 Mart'ı başlarında Gazi'nin Ankara'ya dönüşünün ardından Halk Fırkası grubunun ve Büyük Millet Meclisi'nin toplantılarında, halifelik, Şer'îye ve Evkaf Vekâleti ile birlikte *medreselerin* ne yolda kaldırılmış olduğunu daha evvel halifelikle Şer'îye Vekâleti'nin kaldırılmasından bahsederken anlatmıştık.

Medreselerin kaldırılması, müderris unvanını taşımakla beraber ilim kıymetleri ol-

¹ İzmir, 3 Şubat 1923.

Kendileriyle alışveriş yaptığımız memleketlerin pazarlarında mallarımızın değerini artırmak için bozuk mal satımını meneden bir kanun çıkarıldı (1931) ve bu kanunun dayanak noktası olarak, ihracedilecek mallarımızı kontrol için bir lâboratuvar kuruldu. Bütün bu tedbirlerin tesiriyle dış ticaret muvazenesi zamanla lehimize çevrildi. Aşağıdaki istatistik dış ticaret alanındaki başarıları açık olarak göstermektedir:

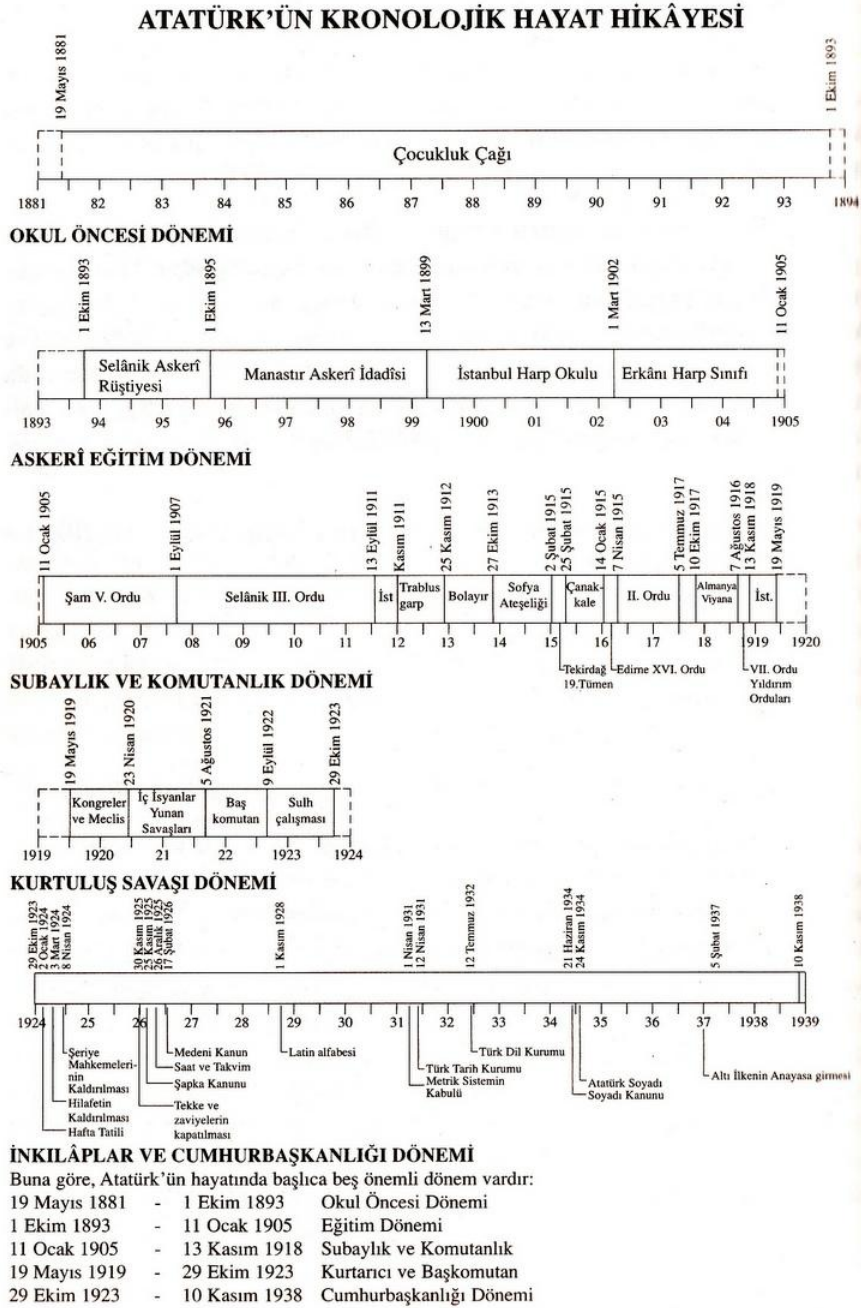
<u>Yıl</u>	<u>İthalât</u>	<u>İhracat</u>	<u>Fark</u>
	Lira	Lira	
1923	144,788,671	84,651,190	-60
1933	74,675,881	96,161,855	+21
1939	118,248,934	127,388,997	+ 9

Ticaret alanında iş hacminin artması ve Cumhuriyet İdaresinin koruyucu siyaseti sayesinde, mevcut kooperatifler, anonim ve limitet şirketler, sigortalar, sayı itibariyle arttığı gibi, sermaye itibariyle de gelişti. Fakat ticaret kurumları sahasında devletin en feyizli eseri bankalar oldu. Devlet milli sermaye ile yeni bankaların kurulmasında her türlü kolaylığı gösterdiği gibi kendisi de bankalar kurdu.

Ticaret kurumlarının ve bankaların gelişmesi:

YILLAR	Resmî İLKOKULLAR		Resmî Ortaokul Liseler	Meslek ve Teknik Okullar	Yüksek Okul ve Fakülteley
	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			
1923 - 1924	4.894	336.061	95	64	9
			7.146	6.574	2.914
1972 - 1973	39.993		2.645	977	158
	Kız Öğrenci	2.279.752	348.055	91.692	32.802
	Erkek Öğrenci	2.962.199	875.465	186.735	136.016

Cumhuriyet devrinde Millî Eğitim alanındaki gelişmeyi gösterir çizelge.

SORULAR :

- 1) İstiklâl Savaşının amaçlarını belirtiniz.
- 2) Anadolu'nun batı bölgesi ile Trakya bölgesi kimler tarafından ve nasıl işgal edildi?
- 3) İstiklâl Savaşının başladığı sıralarda Türk ordusu hakkında mecliste ne gibi görüş ayrılıkları vardı? Gediz muharebesinin başarısızlıkla sona ermesinde bu görüş ayrılığının rolü olmuş mudur?
- 4) Gümrü Antlaşması hangi savaştan sonra yapıldı? Bu ne gibi başarılarla başlangıç sayılabilir?
- 5) Çerkes Ethem isyanı nasıl başladı ve nasıl sona erdi?
- 6) Bilecik Buluşması size neler düşündürüyor? Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile anlaşmağa gelen heyetin merkezi Ankara olan kurtuluş hareketlerini ve idealini benimseyemeyişlerini nasıl izah edersiniz?

ÖNEMLİ OLAYLARIN TARİHLERİ :

9 Haziran	1920	Ermenistan seferine karar verilmesi üzerine Doğu vilâyetlerinde geçici seferberlik ilânı.
20 Temmuz	1920	Yunanlıların Tekirdağ bölgesine asker çıkarmaları.
28 Eylül	1920	Türk ordusunun Doğu Cephesinde Ermenilere karşı harekâta başlaması.
22 Ekim	1920	Ferit paşa kabinesinin düşmesi, yerine Tevfik Paşa kabinesinin kurulması.
24 Ekim	1920	Türk ordusu ile Yunan ordusu arasında Gediz muharebesi.
3 Aralık	1920	T.B.M.M. Hükümeti ile Ermenistan arasında Gümrü Antlaşmasının imzası.
5 Aralık	1920	Mustafa Kemal'in Osmanlı heyeti ile Bilecik'te buluşması.

EK-60

**Neriman Serdarlar, Fahriye Çetinkanat, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1966),
Syf, 63**

— 63 —

Tamamlayıcı bilgiler :

Millî Savunma ve cephelerin kurulması hakkında daha fazla bilgi edinmek için aşağıdaki adları yazılı eserlere bakabilirsiniz:

- 1 — O. Saygı, Kuvay-ı Milliyede Savaştepe.
- 2 — Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadelede Erzurum.
- 3 — Açıksözcü Hüsnü, İstiklâl Harbinde Kastamonu.
- 4 — A. Akif Tütenk, Millî Mücadelede Denizli ve İzmir.
- 5 — A. Lûtfî Müftüler, Millî Mücadelede Aydın Cephesinin kurucusu, Denizli Heyeti Milliyesi.
- 6 — Sahir Uzel, Gaziantep Savaşının İçyüzü.
- 7 — Hasan Umur - Adil Pasin, Samsun'da Müdafaa-i Hukuk.
- 8 — Türk İstiklâl Harbi Genelkurmay Harb Tarihi yayınlarından No. 1, Ayaklanmalar (1919 - 1921).
- 9 — Türk İstiklâl Harbi. C: IV. Güney Cephesi, Genelkurmay Basmıevi.
- 10 — Kasım Ener, Çukurova'nın İşgali Ve Kurtuluş Savaşı.
- 11 — Türk İstiklâl Harbi, Güney ve Doğu Cephesi.
- 12 — Nurdoğan Taçalan, Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken.

DEĞERLENDİRME SORULARI:

1. Türkiye'nin jeopolitik önemini belirtiniz.
2. Neden güçlü bir Türkiye'nin arzulamadığımız belirtiniz.
3. Rusya'nın Türkiye üzerindeki emellerini belirtiniz.
4. Bulgaristan'ın Türkiye üzerindeki emellerini belirtiniz.
5. Suriye'nin Türkiye üzerindeki emellerini belirtiniz.
6. Irak'ın Türkiye üzerindeki emellerini belirtiniz.
7. İran'ın Türkiye üzerindeki emellerini belirtiniz.
8. Yunanistan'ın Türkiye üzerindeki emellerini belirtiniz.
9. Atatürkçü Düşünce Sistemi'ne yönelik iç ve dış tehditleri belirtiniz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TESTİ

Aşağıdaki sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk İlkelerinden biri değildir?
 - A) Cumhuriyetçilik
 - B) Halkçılık
 - C) İnkılapçılık
 - D) Dengeli kalkınma
 - E) Lâiklik
2. Aşağıdakilerden hangisi millî birlik ve beraberliğimizi güçlendiren unsurlardan biri değildir?
 - A) Millî kültür

- B) Amaç birliği.
 - C) Ekonomik kalkınma.
 - D) Misak-ı Milli.
 - E) Millî eğitim.
3. Halkçılık ilkesinin diğer sistemlerden en büyük farkı nedir?
 - A) Halkçılık ilkesi, ekonomik iş bölümüne dayanır.
 - B) Halkçılık ilkesinde ekonomik kalkınma esastır.
 - C) Halkçılık ilkesi, sınıf ayrımını reddeder. Ayrıcalıksız, sınıfsız kaynaşmış kitle ilişkisini benimseser.
 - D) Halkçılık ilkesi çok çalışmayla sağlanır.
 - E) Halkçılık ilkesi, Türkiye'nin kalkınmasının güvencesidir.
 4. Yürütme yetkisi kime aittir?
 - A) Başbakan.
 - B) Meclis Başkanı.
 - C) Bakanlar Kurulu.
 - D) Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu.
 - E) TBMM.
 5. Aşağıdakilerden hangisi, Türk İnkılabı'nın başlangıç safhası sayılmaktadır?
 - A) Harf İnkılabı.
 - B) Öğretimin birleştirilmesi.
 - C) 23 Nisan 1920'de ilk Meclis'in açılması.
 - D) Kadın haklarının kabulü.
 - E) Türk Meclisi Komünü'nün kabulü.

EK-62

İdris Akdin, Muhittin Çakmak, Mustafa Genç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, syf 237-238

7

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Atatürkçülük ne demektir?
2. Atatürk İlkeleri Anayasa'ya ne zaman, ne amaçla konulmuştur?
3. Millet nedir? Milleti oluşturan temel unsurlar nelerdir?
4. Atatürkçü Düşünce'de millî birlik ve beraberliğin önemini belirtiniz.
5. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışını belirterek bu anlayışın Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki rolünü açıklayınız.
6. Halkçılık nedir? Milliyetçilikle nasıl bir ilişkisi vardır?
7. Cumhuriyet ve cumhuriyetçilik kavramlarını açıklayınız.
8. Atatürk'ün din hakkındaki görüşlerini belirtiniz.
9. Laiklik ne demektir? Bu konuda ne gibi gelişmeler yaşanmıştır?
10. Devletçilik ilkesinin ekonomimize sağladığı yararlar nelerdir?
11. İnkılapçılık ne demektir? Atatürk İnkılapçılığı'nın Türk Devleti'nin gelişmesindeki etkilerini açıklayınız.
12. Türk İnkılabı'nı hazırlayan nedenleri belirtiniz.
13. Atatürk İlkeleri'nin ortak amaçlarını açıklayınız.
14. Atatürk İlkeleri'nin sürekliliğini sağlamak konusunda gençliğin rolünü belirtiniz.
15. Atatürkçü Düşünce'de millî güç unsurları nelerdir?
16. Türkiye'nin jeopolitik konumunu belirtiniz.

237

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ VE ATATÜRK İLKELERİ

TEST VI

<p>1. Aşağıdaki temel ilkelerden hangisi sosyal adaleti sağlamaya yöneliktir ?</p> <p>A) Cumhuriyetçilik B) Milliyetçilik C) İnkılâpçılık D) Halkçılık E) Devletçilik</p>	<p>6. Atatürk Milliyetçiliği'nin temel prensipleri aşağıdakilerden hangisinde verilmemiştir ?</p> <p>A) Dil birliği B) Yurt birliği C) İdeal birliği D) Irk ve köken birliği E) Birlikte yaşamak konusunda ortak istek</p>
<p>2. Atatürk hangi temel ilke ile toplumun kendisini yenilemesi gerektiğini işaret etmiştir ?</p> <p>A) Cumhuriyetçilik B) Laiklik C) Bağımsızlık D) Milliyetçilik E) İnkılâpçılık</p>	<p>7. Ülkemizde "Devletçilik İlkesi'nin" uygulandığı alan aşağıdakilerden hangisidir?</p> <p>A) Hukuk B) Ekonomi C) Eğitim D) Sağlık E) Ulaşım</p>
<p>3. Atatürk İlkeleri arasında, ekonomik açıdan ilişkili olan ikili aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir ?</p> <p>A) Halkçılık - Laiklik B) Halkçılık - Devletçilik C) Cumhuriyetçilik - Laiklik D) Milliyetçilik - Halkçılık E) Devletçilik - İnkılâpçılık</p>	<p>8. Atatürk'ün Cumhuriyet'i Türk gençliğine emanet etmesindeki temel amaç aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?</p> <p>A) Gençleri siyasal hayata katmak B) Yurdun savunmasını gençlere bırakmak C) Yenileşmeyi sürekli kılmak D) Ekonomik gelişmede gençlere yetki vermek E) Türk gençliğini korumak</p>
<p>4. Laiklik tanımına ters düşen özellik aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?</p> <p>A) Devletin dinî eğitimi yönlendirmesi B) Vicdan özgürlüğü C) Dinin yasaklanması D) Düşünce özgürlüğü E) Devletin bireylere inançlarından ötürü ayırım yapmaması</p>	<p>9. 1934 yılında çıkarılan Soyadı Kanunu ile toplumsal sınıfları ve ayrıcalıkları belirten unvanların kaldırılması Atatürk İlkeleri'nin hangisiyle daha yakından ilgilidir?</p> <p>A) Devletçilik B) Milliyetçilik C) Laiklik D) Halkçılık E) Cumhuriyetçilik</p>
<p>5. Türk Devleti'nin dış politikasını oluşturan temel düşünce, aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?</p> <p>A) Akılcılık B) Milliyetçilik C) Devletçilik D) Batıcılık E) İçine kapanıklık</p>	<p>10. Aşağıdakilerden hangisi Atatürkçü Düşünce Sistemi'nde Halkçılık İlkesi'nin gerektirdiği unsurlardan biri değildir?</p> <p>A) Sınıf ayrımı B) Kanun önünde eşitlik C) Sosyal dayanışma D) Ayrıcalıklara karşı olmak E) Demokratik siyaset</p>

K R O N O L O J İ C E D V E L İ

1881	Atatürk'ün doğum tarihi.	1919	23 Temmuz. Erzurum Kongresi.
1899	Atatürk Harb Okulunda.	1919	4 Eylül. Sivas Kongresi.
1908	İkinci meşrutiyetin ilânı.	1919	7 Eylül. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinin kurulması.
1909	13 Nisan. 31 Mart vak'ası.	1919	12 Eylül. Anadolu vilâyetleri ile İstanbul Hükûmeti arasında muhaberelelerin kesilmesi.
1915	6/7 Ağustos. Anafartalar zaferi.	1919	20 Ekim. Amasya Mülâkâtı.
1916	Atatürk'ün generallige yükselmesi.	1919	27 Aralık. Mustafa Kemal'in ve temsil heyetinin Sivas'tan Ankara'ya gelişi.
1918	30 Ekim. Mondros Mütarekesinin imzası.	1920	12 Ocak. Son Osmanlı Meclisi Mebusanının İstanbul'da açılması.
1918	13 Kasım. İtilâf Devletleri donanmasının İstanbul'a gelişi.	1920	28 Ocak. Misak-ı Milli'nin kabulü.
1919	Ocak. Urfa, Ayıntap, Maraş, Adana ve havalisinin İngilizler tarafından alınması.	1920	16 Mart. İstanbul'un işgali.
1919	15 Mayıs. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali.	1920	23 Nisan. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşu.
1919	19 Mayıs. Mustafa Kemal'in Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basması.		

- tarafından işgali.
- 1920 10 Ağustos. Sevr Antlaşmasının imzalanması.
- 1920 28 Eylül. Doğuda Ermenilere karşı harekâtın başlaması.
- 1920 3 Aralık. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Ermenistan Hükûmeti arasında Gümrü muahedesinin imzalanması.
- 1921 9-10 Ocak. Birinci İnönü Savaşı.
- 1921 21 Şubat. Londra Konferansı (12 Mart'a kadar).
- 1921 1 Mart. Afganistan Hükûmeti ile anlaşma.
- 1921 16 Mart. Moskova Antlaşması.
- 1921 31 Mart. İkinci İnönü Savaşı.
- 1921 5 Temmuz. Yeni Yunan taarruzunun başlaması.
- 1921 5 Ağustos. Mustafa Kemal'in başkumandanlığa seçilmesi.
- 1921 23 Ağustos. Sakarya Meydan Savaşının başlaması.
- 1921 19 Eylül. Mustafa Kemal'e Büyük Millet Meclisince müşir rütbesinin ve Gazi sanının verilmesi.
- 1921 13 Ekim. Kars Antlaşmasının imzalanması.
- 1921 20 Ekim. Ankara itilâfnamesi.
- 1922 22 Mart. İtilâf Devletlerinin sulh taarruzu.
- 1922 26 Ağustos. Büyük Taarruz.
- 1922 30 Ağustos. Başkumandanlık Meydan Savaşı.
- 1922 9 Eylül. Türk ordusunun İzmir'e girişi.
- 1922 18 Eylül. Batı Anadolu'nun Yunanlılardan tamamen temizlenmesi.
- 1922 11 Ekim. Mudanya Mütarekesi.
- 1922 1 Kasım. Saltanatın kaldırılması.
- 1922 17 Kasım. Son Osmanlı padişahı Vahdettin'in İstanbul'dan bir İngiliz harb gemisi ile kaçması.
- 1922 20 Kasım. Lozan Konferansının başlaması.
- 1923 4 Şubat. Lozan görüşmelerinin kesilmesi.
- 1923 24 Nisan. Lozan görüşmelerinin tekrar başlaması.
- 1923 24 Temmuz. Lozan Antlaşmasının imzalanması.
- 1923 23 Ağustos. Lozan Antlaşmasının Büyük Millet Meclisi tarafından tasdiki.
- 1923 6 Ekim. Türk Ordusunun İstanbul'a girişi.
- 1923 13 Ekim. Ankara'nın hükümet merkezi olması.
- 1923 29 Ekim. Cumhuriyet'in ilanı ve Mustafa Kemal'in Reisicumhurluğa seçilmesi.
- 1924 3 Mart. Halifeliğin kaldırılması, tedrisatın tevhidî, Şer'îye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılması.
- 1925 11 Şubat. Doğu vilâyetlerinde Şeyh Said isyanı.
- 1925 3 Kasım. Şapka Kanununun kabulü.
- 1925 30 Kasım. Tekkelerin kapatılması.
- 1925 26 Aralık. Bugünkü saat ve takvimin kabulü.
- 1926 17 Şubat. Türk Medeni Kanununun kabulü.
- 1928 9 Ağustos. Harf inkilâbının başlaması.
- 1928 1 Kasım. Harf inkilâbı hakkında kanun çıkarılması.
- 1930 Ağustos. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması.
- 1930 17 Kasım. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kendi kendini kapatması.
- 1930 23 Aralık. Menemen hâdisesi.
- 1934 9 Şubat. Balkan Antantının imzalanması.
- 1934 5 Aralık. Kadınlara mebus seçmek ve seçilmek hakkının verilmesi.
- 1937 9 Temmuz. Saadabât Paktının imzalanması.
- 1937 21 Temmuz. Montrö Antlaşmasının imzalanması.
- 1938 10 Kasım. Atatürk'ün ölümü.
- 1938 11 Kasım. İsmet İnönü'nün Reisicumhurluğa seçilmesi.
- 1939 30 Haziran. Hatay'ın ana vatana katılması.
- 1939 1 Eylül. İkinci Dünya Harbinin başlaması.
- 1941 12 Haziran. Alman ordularının Rusya'ya saldırması.
- 1941 17 Aralık. Japonların Amerika'nın deniz üssü Pörl Harbur'a baskın yapmaları ve Amerika'nın İkinci Dünya Harbine girişi.
- 1945 Mayıs. Almanların teslim olması.
- 1945 2 Eylül. Japonların kayıtsız şartsız teslim olmaları.
- 1946 17 Ocak. Demokrat Partinin kuruluşu.
- 1950 14 Mayıs. Demokrat Partinin seçimi kazanarak iktidara geçmesi.
- 1950 22 Mayıs. Celâl Bayır'ın Türkiye'nin Üçüncü Reisicumhuru seçilmesi.

KİTAPTA ANLATILAN OLAYLARIN KRONOLOJİSİ

622	Hazreti Muhammed'in Mekke'den Medine'ye Göçü
632	Hazreti Muhammed'in Ölümü
1258	Moğolların Bağdat'ı Alarak Abbasi Halifeliğine Son Vermesi
1430	Selânik'in Türkler Tarafından Alınması
1517	Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi Sonunda Kutsal Emanetleri İstanbul'a Getirmesi
1829	(Edirne Antlaşması) Yunanistan'ın Bağımsızlığını İlan Etmesi
1869	Süveyş Kanalı'nın Açılması
1871	Fransız-Alman Savaşı
1876	II. Abdülhamit'in Tahta Çıkışı ve Birinci Meşrutiyetin İlanı
1877	Osmanlı-Rus Savaşı
1878	Berlin Antlaşması
19 Mayıs 1881	Atatürk'ün Selânik'te Doğduğu Gün
1895	Mustafa Kemal'in Selânik Askerî Orta Okulunu Bitirmesi
1899	Mustafa Kemal'in Manastır Askerî Lisesini Bitirmesi
1902	Mustafa Kemal'in Kurmay Sınıfına Ayrılması
24 Temmuz 1908	İkinci Meşrutiyetin İlanı
13 Nisan 1909	31 Mart Olayı
1910	Mustafa Kemal'in Manevralar İçin Fransa'ya Gidişi
1911	Trablusgarp Savaşı
1912	Balkan Savaşlarının Başlaması
12 Aralık 1912	Londra Konferansı
1913	Londra Antlaşması
27 Ekim 1913	Mustafa Kemal'in Sofya'ya Askerî Ateşe Olarak Atanması
1914	Birinci Dünya Savaşının Başlaması
Ağustos 1914	Osmanlı Devleti İleri Gelenlerinin Almanlarla Antlaşma İmzalaması

KRONOLOJİ

- 632 Hazreti Muhammed'in ölümü.
- 661 Emevî ailesinden Muaviye'nin halife olması.
- 750 Emevî Devleti'nin yıkılması, Abbasi Devleti'nin kurulması.
- 1258 Moğol hükümdarı Hülagu'nun, Bağdat'ı ele geçirip, Abbasi Devleti'ne son vermesi.
- 1277 Karamanoğlu Mehmet Beyin, Türkçeyi resmî dil ilan etmesi.
- 13 Mayıs 1517 Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethi ve kutsal emanetleri İstanbul'a getirmesi.
- 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'a bağımsızlık verilmesi.
- 1856 Islahat Fermanı'nın ilan edilmesi.
- 1868 Şürayı Devlet'in (Danıştay) kurulması.
- 1876 I. Meşrutiyet'in ilanı.
- 1877 Mebuslar Meclisi'nin açılması.
- 1878 II. Abdülhamit'in Mebuslar Meclisini kapatması.
- 1908 Reval görüşmesi.
- 1908 II. Meşrutiyet'in ilanı.
- 1909 Serbestî Gazetesi yazarı Hasan Fehmi'nin vurulması.
- 1909 31 Mart Olayı.
- 1911 İtalya'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndan Trablusgarp'ı ile temesi.
- 8 Ekim 1912 I. Balkan Savaşı'nın başlaması.
- 15 Ekim 1912 Uşi Antlaşması.
- 23 Ocak 1913 İtilaf ve Terafki Partisinin hükümeti ele geçirmesi (Bağdatlı baskını).
- 30 Mayıs 1913 Londra Antlaşması.
- 25 Temmuz 1913 Edirne'nin geri alınması.
- 28 Haziran 1914 Avusturya-Macaristan Veliahdi Ferdinand'ın Saraybosna'da öldürülmesi.
- 28 Temmuz 1914 Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Sırbistan'a savaş ilan etmesi.
- 2 Ağustos 1914 Türk-Alman İttifakı'nın imzalanması.
- 29 Ekim 1914 Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya yanında savaşa girmesi.
- 11 Kasım 1914 Osmanlı İmparatorluğu'nun İngiltere, Fransa ve Rusya'ya savaş ilan etmesi.
- 19 Şubat 1915 İngiliz ve Fransız donanmalarının Çanakkale Boğazı'nı bombalamaya başlaması.
- 18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Zaferi.
- 25 Nisan 1915 İngilizlerin Arburnu'na asker çıkarması.
- 29 Nisan 1916 İngilizlerin Kut'ül Amare'de yenilgiye uğratılması.
- 11 Mart 1917 Bağdat'ın İngilizlerin eline geçmesi.
- 2 Nisan 1917 ABD'nin, İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa girmesi.
- 8 Ocak 1918 Wilson ilkelerinin yayımlanması.
- 3 Mart 1918 Brest-Litovsk Antlaşması.
- 29 Eylül 1918 Bulgaristan'ın I. Dünya Savaşı'ndan çekilmesi.
- 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması.
- 3 Kasım 1918 İngilizlerin Musul'a girmesi.
- 13 Kasım 1918 İtilaf Devletleri donanmasının ve Mustafa Kemal'in, İstanbul'a gelmesi.

5 Haziran	1926	Türkiye, İngiltere ve Irak arasında Ankara Antlaşması'nın imzalanması.	20 Temmuz	1936	Montrö Sözleşmesi.
16 Haziran	1926	Mustafa Kemal'e suikast olayı.	5 Şubat	1937	Anayasa'ya, Türk devletinin laik bir devlet olduğu maddesinin konulması.
1 Temmuz	1926	Kabotaj Kanunu'nun kabulü.	8 Temmuz	1937	Sadabat Paktı'nın kurulması.
4 Ekim	1926	Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesi.	5 Temmuz	1938	Türk askerinin Hatay'a girmesi.
28 Mayıs	1927	Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması.	10 Kasım	1938	Atatürk'ün ölümü.
15/20 Ekim	1927	Mustafa Kemal'in Büyük Nutku'nu okuması.	11 Kasım	1938	İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesi.
1 Kasım	1928	Yeni Türk harflerinin kabulü.	21 Kasım	1938	Atatürk'ün naaşının Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabrine konulması.
24 Kasım	1928	Mustafa Kemal'in başöğretmen unvanını alması.	29 Haziran	1939	Hatay Meclisi'nin Türkiye ile birleşme kararı alması.
3 Nisan	1930	Kadınlara, belediye seçimlerine katılma hakkının tanınması.	10 Kasım	1953	Atatürk'ün naaşının Etnografya Müzesi'nden alınarak, Anıtkabir'e nakli.
10 Haziran	1930	Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Türkiye'yi ziyareti.	25 Aralık	1973	İsmet İnönü'nün ölümü.
11 Haziran	1930	Merkez Bankası'nın kurulması.			
12 Ağustos	1930	Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması.			
17 Kasım	1930	Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılması.			
23 Aralık	1930	Menemen Olayı.			
26 Mart	1931	Uzunluk ve ağırlık ölçülerinin değiştirilmesi.			
2 Nisan	1931	Türk Tarih Kurumunun kuruluşu.			
12 Temmuz	1932	Türk Dil Kurumunun kuruluşu.			
18 Temmuz	1932	Türkiye'nin Milletler Cemiyetine üye olması.			
26 Eylül	1932	Birinci Dil Kurultayı'nın toplanması.			
1 Ağustos	1933	İstanbul Üniversitesi Yasasının imzalanması.			
9 Şubat	1934	Balkan Antantı'nın imzalanması.			
21 Haziran	1934	Soyadı Kanunu'nun kabulü.			
5 Aralık	1934	Kadınlara, milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi.			

EK-66

İdris Akdin, Muhittin Çakmak, Mustafa Genç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, syf 257-259

TARİH DİZİNİ

- 23 Aralık 1876 : I. Meşrutiyet'in ilanı.
1881 : Mustafa Kemal'in doğumu
- 26 Ağustos 1893 : Mustafa Kemal'in Selanik Askerî Rüştiyesi'ne yazılması.
- 11 Ocak 1905 : Mustafa Kemal'in Kurmay Yüzbaşı olarak Harp Akademisi'nden mezun olup Şam'daki 5. Ordu'da görev alması.
- 23 Temmuz 1908 : II. Meşrutiyet'in ilanı.
- 13 Nisan 1909 : 31 Mart Olayı'nın çıkması.
- 15 Nisan 1909 : Mustafa Kemal'in Hareket Ordusu'nun Kurmay Başkanı olarak İstanbul'a hareketi.
- 13 Eylül 1911 : Mustafa Kemal'in İstanbul'a Genelkurmay'a nakledilmesi.
Aralık 1911 : Mustafa Kemal'in Trablusgarp Savaşı'nda Tobruk'ta başarı kazanması.
- 15 Ekim 1912 : Ouchy (Uşi) Antlaşması.
- 29 Eylül 1913 : İstanbul Antlaşması.
- 14 Kasım 1913 : Atina Antlaşması.
- 27 Ekim 1913 : Mustafa Kemal Sofya Ataşemiliteri olması.
- 14 Kasım 1914 : Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya savaşı'na girmesi.
- 18 Mart 1915 : İtilâf Devletleri'nin donanmalarının Çanakkale Boğazı'ndan geçişinin engellenmesi.
- 25 Nisan 1915 : Arıburnu'na çıkan İtilâf Devletleri'nin askerlerinin Mustafa Kemal tarafından durdurulması.
- 14 Mayıs 1915 : Osmanlı Devleti'nin Tehcir Kanunu'nu çıkarması.
- 8-9 Ağustos 1915 : Mustafa Kemal'in Anafartalar Grup Komutanlığına atanması.
- 21 Ağustos 1915 : Mustafa Kemal'in II. Anafartalar Savaşı'nı kazanması.
- 6-8 Ağustos 1916 : Mustafa Kemal'in Muş ve Bitlis'i geri alması.
- 30 Ekim 1918 : Mondros Ateşkes Anlaşması
- 31 Ekim 1918 : Mustafa Kemal'in Yıldırım Orduları Grubu Komutanı olması.
- 13 Kasım 1918 : Yıldırım Orduları'nın kaldırılması ile birlikte Mustafa Kemal'in İstanbul'a gelmesi.
- 30 Nisan 1919 : Mustafa Kemal'in 9. Ordu Müfettişi olması.
- 15 Mayıs 1919 : Mustafa Kemal'in Sultan Vahdettin'le görüşmesi.
- 16 Mayıs 1919 : Mustafa Kemal'in İstanbul'dan Bandırma Vapuru ile hareket etmesi.
- 19 Mayıs 1919 : Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkması.
- 25 Mayıs 1919 : Mustafa Kemal'in Havza'ya gelişi.
- 30 Mayıs 1919 : İşgallere karşı Havza'da ilk protesto mitinginin yapılması.
- 22 Haziran 1919 : Amasya Genelgesi'nin yayımlanması.
- 8-9 Temmuz 1919 : Mustafa Kemal'in resmî görevinden ve askerlikten ayrılması.
- 23 Temmuz 1919 : Erzurum Kongresi'nin toplanması.
- 26- 30 Temmuz 1919 : Balıkesir Kongresi
- 16- 25 Ağustos 1919 : Alaşehir Kongresi
- 4 Eylül 1919 : Sivas Kongresinin toplanması.
- 11 Eylül 1919 : Mustafa Kemal'in Temsil Heyeti Başkanlığına seçilmesi.

3 Mart 1924	: Şer'îye ve Evkâf Vekaleti ve Erkan-ı Harbiye Vekaleti'nin kaldırılması.
17 Kasım 1924	: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması.
13 Şubat 1925	: Şeyh Said İsyanı'nın çıkarılması.
4 Mart 1925	: Takrir-i Sükun Kanunu'nun çıkarılışı.
17 Şubat 1925	: Aşar Vergisi'nin kaldırılması.
3 Haziran 1925	: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılması.
23 Ağustos 1925	: Mustafa Kemal'in Kastamonu'da ilk defa şapka giymesi.
30 Kasım 1925	: Tekke ve zaviye, dergah ve türbelerin kapatılması.
26 Aralık 1925	: Miladî takvimin kabul edilmesi.
17 Şubat 1926	: Türk Medenî Kanunu'nun kabul edilmesi.
26 Mayıs 1926	: Teşvik-i Sanayî Kanunu'nun çıkarılması.
15 Haziran 1926	: Mustafa Kemal'e suikast girişimi.
1 Temmuz 1926	: Kabotaj Yasası'nın çıkarılması.
4 Ekim 1926	: Türk Medenî Kanunu'nun yürürlüğe girmesi.
15-20 Ekim 1927	: Mustafa Kemal'in Mecliste Büyük Nutku okuması.
1 Kasım 1927	: Mustafa Kemal'in ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmesi.
1 Kasım 1928	: Türk Harflerinin kabulü.
24 Kasım 1928	: Mustafa Kemal'in Başöğretmenliği kabul etmesi.
3 Nisan 1930	: Türk kadınının belediye seçimlerine katılması.
10 Haziran 1930	: Nüfus Mübadelesi antlaşmasının imzalanması.
12 Ağustos 1930	: Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşu.
23 Aralık 1930	: Menemen Olayı
12 Nisan 1931	: Türk Tarih Kurumunun kurulması.
12 Temmuz 1932	: Türk Dil Kurumunun kurulması.
18 Temmuz 1932	: Milletler Cemiyeti'ne girişimiz.
1933	: İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın yapılışı.
9 Şubat 1934	: Balkan Antantı.
21 Haziran 1934	: Soyadı Kanunu'nun kabulü.
5 Aralık 1934	: Kadınlara milletvekili seçilme hakkının verilmesi.
20 Temmuz 1936	: Montrö Antlaşması.
8 Temmuz 1937	: Sâdâbad Paktı.
5 Şubat 1937	: Anayasa'ya laiklik ilkesinin yerleştirilmesi.
10 Kasım 1938	: Atatürk'ün ölümü.
11 Kasım 1938	: İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı oluşu.
21 Kasım 1938	: Atatürk'ün naaşının Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne götürülmesi.
29 Haziran 1939	: Hatay Sorununun çözümü.
1946	: Çok partili hayata geçiş.
10 Kasım 1953	: Atatürk'ün Naaşı'nın Etnoğrafya Müzesinden alınarak Anıtkabir'e nakli.
25 Aralık 1973	: İsmet İnönü'nün ölümü.

İNDEKS

- konfederasyon:** Bağımsız devletlerin ortak ve sınırlı imkanlar için, iç ve dış egemenliklerini koruyarak bir anlaşmaya la oluşturdukları topluluk.
- keyfiyet:** Nitelik.
- kriter:** Kıstas, ölçü.
- kudret:** Güç, erk.
- L-**
- liyakat:** Layık olma, uygunluk.
- M-**
- mağdur:** Haksızlığa uğrayan.
- mahrem:** Saklı, gizli.
- maiyyet:** Yönetim ve buyruk altında bulunanlar.
- malîmat:** Bilgi.
- mandat:** Himaye, güdüm.
- maruz:** Sunulan.
- masumiyet:** Suçsuzluk, dokunulmazlık.
- mazhar:** Erişmiş, erişen.
- medrese:** Eskiiden dini dersler okutulan yer.
- mesai:** Çalışmalar.
- meşrû:** Kanuna ve kamu vicdanına uygun.
- meşrutiyet:** Hükümdar ve meclis bulunduğ bir yönetim biçimi.
- muamele:** İşlem.
- muhafaza:** Koruma, saklama.
- mukabele:** Karşılık.
- mukaddesat:** Kutsal değerler.
- muzur:** Zararlı.
- miracaat:** Başvuru.
- N-**
- nazarı:** Yalnız bilgi halinde olan, uygulanmamış Teorik.
- nihayet:** Son.
- nüfuz:** İçe geçme, sözü dinlenme.
- R-**
- radikal:** Köklü, kesin tavırlı.
- S-**
- Sadaret:** Başta bulunma, öne geçme, Salı razanın makamı (Gündüzde başbakanlık düzeyinde olan makam).
- safta:** Evre, aşama.
- seçme:** Hoy, karakter.
- senitez:** Orak ya da uygun noktaların bile şimi.
- silk:** Meslek.
- suret:** Görünüş, biçim.
- şehadet:** Şehit olma.
- T-**
- taciz:** Rahatsız etme.
- tazminat:** Zararı ödeme.
- tazyik:** Baskı.
- tecelli:** Kader, yazgı.
- temeyyiz:** Kendini gösterme.
- tenişir:** Ölü yitkamen yer.
- tertibat:** Düzenler.
- tevekkül:** Her şeyi Allah'a bırakmak.
- V-Y-Z-**
- vasf:** Nitelik, kalite.
- vasıta:** Araç, aracı.
- ved:** İlahî aşka dalma.
- vecbe:** Borç niteliğinde olan görev.
- zât:** Kişi.
- zihniyet:** Anlayış, düşünce.
- zyat:** Işık.
- A-**
- ABD: 36
- Abedî: 23
- Ahlihan: 23
- Ahlihan (11): 2, 3, 5
- Ahlihan: 72
- Ahmed: 36, 115
- Ahlihan: 138
- Ahlihan: 110
- Ahlihan: 147
- Ahlihan: 136
- Ahlihan: 36
- Ahlihan: 136, 159
- Ahlihan: 7
- Ahlihan: 83, 92
- Ahlihan: 57, 91
- Ahlihan: 128
- Ahlihan: 8, 17, 38
- Ahlihan: 90, 91
- Ahlihan: 83, 84
- Ahlihan: 94, 95, 154, 155, 162.
- Ahlihan: 169
- Ahlihan: 107
- Ahlihan: 9
- Ahlihan: 62
- Ahlihan: 10
- Ahlihan: 6
- Ahlihan: 13, 114
- Ahlihan: 22
- Ahlihan: 6, 21, 136, 148
- Ahlihan: 2, 10.
- Ahlihan: 10
- Ahlihan: 136
- Ahlihan: 136
- Ahlihan: 33
- Ahlihan: 34
- Ahlihan: 37, 85
- Ahlihan: 23, 41
- Ahlihan: 149
- Ahlihan: 6
- Ahlihan: 115
- Ahlihan: 139, 158.
- C-Ç-**
- Cafer Tayyar Paşa: 136.
- Clemens (Klimenso): 38
- Çanakkale: 21, 143.
- Çanakkale Cephesi: 22.
- Çerkez Ethem: 120, 122
- D-**
- Damat Ferit Paşa Hükümeti: 91, 92, 93, 106.
- Diyanet: 85, 114.
- Doğu Rumeli: 8
- Dunluhan: 165
- E-F-**
- Edward (VID): 4.
- Enver Paşa: 21
- Enver Ziya Karal: 119.
- Erzurum: 111
- Ermenistan: 115.
- Ermen İnkılamı: 111.
- Erzurum: 83, 84, 86.
- Erzurum Konferansı: 85, 86, 87, 89, 90, 93.
- Eskişehir: 36, 159, 169.
- Fas: 6
- Fethi Bey (Miralay): 39.
- Fethi Okyar: 6, 7.
- Filistin: 13, 114.
- Filistin Cephesi: 22
- Fransız: 6, 21, 136, 148
- Fransız İhtilali: 2, 10.
- G-**
- Girit: 8
- Gürcistan: 147.
- H-**
- Hafız Nazım Bey: 27, 28, 29.
- Hakkâdî Paşa: 88
- Hassan Tahsin: 43.
- Hendek: 110.
- Hiyane-i Vataniye Kamuru: 124.
- Hicaz: 34, 114
- Hinçak: 43
- Hırvat: 80.
- I-**
- İbrahim: 111.
- İbrahim: 136
- İbrahim: 136
- İbrahim: 33
- İbrahim: 34
- İbrahim: 37, 85
- İbrahim: 23, 41
- İbrahim: 149
- İbrahim: 6
- İbrahim: 115
- İbrahim: 139, 158.
- J-**
- Jüri: 111.
- Jüri: 136
- Jüri: 136
- Jüri: 33
- Jüri: 34
- Jüri: 37, 85
- Jüri: 23, 41
- Jüri: 149
- Jüri: 6
- Jüri: 115
- Jüri: 139, 158.
- K-**
- Kabul: 111.
- Kabul: 136
- Kabul: 136
- Kabul: 33
- Kabul: 34
- Kabul: 37, 85
- Kabul: 23, 41
- Kabul: 149
- Kabul: 6
- Kabul: 115
- Kabul: 139, 158.
- L-**
- Laf: 111.
- Laf: 136
- Laf: 136
- Laf: 33
- Laf: 34
- Laf: 37, 85
- Laf: 23, 41
- Laf: 149
- Laf: 6
- Laf: 115
- Laf: 139, 158.
- M-**
- Mahmut: 111.
- Mahmut: 136
- Mahmut: 136
- Mahmut: 33
- Mahmut: 34
- Mahmut: 37, 85
- Mahmut: 23, 41
- Mahmut: 149
- Mahmut: 6
- Mahmut: 115
- Mahmut: 139, 158.
- N-**
- Nazım: 111.
- Nazım: 136
- Nazım: 136
- Nazım: 33
- Nazım: 34
- Nazım: 37, 85
- Nazım: 23, 41
- Nazım: 149
- Nazım: 6
- Nazım: 115
- Nazım: 139, 158.
- O-**
- Osman: 111.
- Osman: 136
- Osman: 136
- Osman: 33
- Osman: 34
- Osman: 37, 85
- Osman: 23, 41
- Osman: 149
- Osman: 6
- Osman: 115
- Osman: 139, 158.
- P-**
- Pas: 6
- Pas: 136
- Pas: 136
- Pas: 33
- Pas: 34
- Pas: 37, 85
- Pas: 23, 41
- Pas: 149
- Pas: 6
- Pas: 115
- Pas: 139, 158.
- Q-**
- Qazvin: 111.
- Qazvin: 136
- Qazvin: 136
- Qazvin: 33
- Qazvin: 34
- Qazvin: 37, 85
- Qazvin: 23, 41
- Qazvin: 149
- Qazvin: 6
- Qazvin: 115
- Qazvin: 139, 158.
- R-**
- Rıza: 111.
- Rıza: 136
- Rıza: 136
- Rıza: 33
- Rıza: 34
- Rıza: 37, 85
- Rıza: 23, 41
- Rıza: 149
- Rıza: 6
- Rıza: 115
- Rıza: 139, 158.
- S-**
- Sadık: 111.
- Sadık: 136
- Sadık: 136
- Sadık: 33
- Sadık: 34
- Sadık: 37, 85
- Sadık: 23, 41
- Sadık: 149
- Sadık: 6
- Sadık: 115
- Sadık: 139, 158.
- T-**
- Tahsin: 111.
- Tahsin: 136
- Tahsin: 136
- Tahsin: 33
- Tahsin: 34
- Tahsin: 37, 85
- Tahsin: 23, 41
- Tahsin: 149
- Tahsin: 6
- Tahsin: 115
- Tahsin: 139, 158.
- U-**
- Uzun: 111.
- Uzun: 136
- Uzun: 136
- Uzun: 33
- Uzun: 34
- Uzun: 37, 85
- Uzun: 23, 41
- Uzun: 149
- Uzun: 6
- Uzun: 115
- Uzun: 139, 158.
- V-**
- Vahit: 111.
- Vahit: 136
- Vahit: 136
- Vahit: 33
- Vahit: 34
- Vahit: 37, 85
- Vahit: 23, 41
- Vahit: 149
- Vahit: 6
- Vahit: 115
- Vahit: 139, 158.
- Y-**
- Yahya: 111.
- Yahya: 136
- Yahya: 136
- Yahya: 33
- Yahya: 34
- Yahya: 37, 85
- Yahya: 23, 41
- Yahya: 149
- Yahya: 6
- Yahya: 115
- Yahya: 139, 158.
- Z-**
- Ziya: 111.
- Ziya: 136
- Ziya: 136
- Ziya: 33
- Ziya: 34
- Ziya: 37, 85
- Ziya: 23, 41
- Ziya: 149
- Ziya: 6
- Ziya: 115
- Ziya: 139, 158.